

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΣΤΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Διὰ τὴν μετὰ χειῖρας κριτικὴν ἔκδοσιν, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος ἐτοίμου ἤδη ἐργασίας ἀναφερομένης καὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος, τῶν χειροτονιῶν, τοῦ εὐχελαίου, τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ μύρου, τῶν ἐγκαινίων, τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῶν ἀκολουθιῶν ἐσπερινοῦ καὶ ὄρθρου, εἴχομεν ὑπ' ὄψει ἀφ' ἑνὸς μὲν τεσσαράκοντα καὶ ἕξ χειροῦγραφα μεγάλων καὶ μικρῶν εὐχολογιῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τὸ πρῶτον ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμενα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπερτριῶκοντα ἄλλα εὐχολόγια τοῦ Σινᾶ, τῆς Πάτμου, τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ ἀλλαχοῦ, ἅτινα ἔχουσι δημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ Δημητριάδου. Διὰ τῶν δαφιλῶν παραπομπῶν, αἵτινες γίνονται εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα εὐχολόγια, θὰ προληφθῆ, ἐλπίζομεν, ἡ μετ' ἄλλων εὐμενῶν κρίσεων συνδυασθεῖσα παρατήρησις, ἡ διατυπωθεῖσα διὰ τὴν ἐν ἔτει 1935 δημοσιευθεῖσαν κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν Τριῶν Λειτουργιῶν. Ἐκρίθη τουτέστι αὕτη ὡς μειονεκτουσά πως κατὰ τὸ ὅτι εἴχομεν περιορισθῆ μόνον εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας, χωρὶς ν' ἀνατρέξωμεν καὶ εἰς ἄλλους ἀλλαχοῦ ἀποκειμένους.

Ἄν ἐλήφθη ἐν τούτοις ὑπ' ὄψει ἡ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ σελίδι τῆς Εἰσαγωγῆς τῶν Τριῶν λειτουργιῶν γενομένη καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατήρησις, καθ' ἣν εἰς τὰ εἰλητάρια καὶ τοὺς παλαιότερους λειτουργικοὺς κώδικας δὲν ἀνευρίσκομεν εἰ μὴ μόνον στερεοτύπους καὶ πενιχροτάτας τυπικὰς διατάξεις, αἵτινες πλατύνονται καὶ ἀποβαίνουσι δαφιλῆς εἰς τινὰς τῶν ἀπὸ τοῦ 15^{ου} αἰῶνος λειτουργικῶν κωδίκων, μόλις δὲ εἰς τινὰ τῶν ἀπὸ τοῦ 17^{ου} αἰῶνος εὐχολογιῶν, ἀπαντῶμεν ἥτιον πενιχράς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπαρκῶς δαφιλῆς τυπικὰς διατάξεις¹. Τὰ κυριώτερα τῶν εὐχολογιῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Δημητριάδου

¹ Ἴδε σελ. θ-ια τῶν Τριῶν Λειτουργιῶν.

καὶ εἶχομεν ταῦτα ὑπ' ὄψει καὶ κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν τριῶν Λειτουργιῶν, περιλαβόντες εἰς αὐτὴν ἐκείθεν ὅ,τι σοβαρὸν ἀνεύρομεν ἐν αὐτοῖς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν πρὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος περίοδον εἶχομεν ὑπ' ὄψει τὸν Βαρβερινὸν κώδικα, ὡς ἐδημοσιεύθη οὗτος ὑπὸ τοῦ *Brightman* καὶ τοῦ *Goar*, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἐξ εἰλητάρια τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἐκ τούτων, καὶ πρὸ παντὸς ἐκ τοῦ Βαρβερινοῦ κώδικος, διαπιστοῦται, ὅτι τὸ κείμενον τῶν εὐχῶν οὔτε οὐσιώδεις οὔτε καὶ πολυαριθμούς διαφοράς παρουσιάζει πρὸς τὸ ἐν χρήσει σήμερον κείμενον. Ἡ χρησιμοποίησις δὲ καὶ ἄλλων εἰληταριῶν ἢ παλαιότερων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος λειτουργικῶν κωδίκων εἰς οὐδὲν ἕτερον θὰ ἐξυπηρέτει εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων διαφορῶν γραφῶν ἐν ταῖς εὐχαῖς, οὐ μόνον δευτέρου λόγου ἀξίων, ἀλλὰ καὶ γνωστῶν ἐξ ἄλλων μεταγενεστέρων κωδίκων. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῆται, ὅτι ἡ παράθεσις διαφορῶν γραφῶν δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν ἐπὶ λειτουργικῶν χειρογράφων, ἣν καὶ ἐπὶ κωδίκων τῆς Βίβλου, καὶ ἰδίᾳ τῆς Κ. Δ. Διότι τὰ λειτουργικὰ κείμενα δὲν παρεδόθησαν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς τι ἀμετάβλητον καὶ ἀναλλοίωτον, ὡς τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. Συνετάγησαν ταῦτα βαθμηδὸν καὶ διμορφώθησαν κατ' ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία διέκρινε διαφορῶς λειτουργικοὺς τύπους, μόλις δ' ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, ἀφ' οὗ χρονολογεῖται ὁ Βαρβερινός, δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κώδικας λειτουργικοὺς τῶν ὁποίων οἱ ἀπὸ τοῦ δεκάτου καὶ ἐνδεκάτου αἰῶνος χρονολογούμενοι εἶνε εὐαριθμότατοι, ἴσως καὶ εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς ἀριθμούμενοι.

Ἀφ' ἐτέρου δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ *Goar* ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει εὐαριθμοτάτων χειρογράφων ἀπὸ μόνων τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ρώμης προερχομένων. Τοῦτο δὲν ἠμπόδισεν ἀπὸ τοῦ ν' ἀποβῆ ἡ ἔκδοσις αὕτη κλασικὴ, μοναδικὴ καὶ μέχρι σήμερον, οὐ μόνον διότι τὰ χειρογραφα, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη, τυγχάνουσι δοκιμώτατα ἀλλὰ καὶ διότι ὁ *Goar* ἐβασίσθη μάλιστα ἐπὶ τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ τύποις δεδημοσιευμένων ἐν Βενετίᾳ εὐχολογιῶν, αἵτινα κατὰ κώδικας σοβαροὺς ἐπιμεμημένως ἐκδοθέντα δὲν ἐστεροῦντο καὶ κριτικῆς σημασίας. Εἶναι περὶ τὸν ἴσως νὰ σημειώσωμεν καὶ ἐνταῦθα, ὅτι τοῦτε *Goar* τὴν ἔκδοσιν καὶ ἄλλας δοκίμους ἐντύπους ἐκδόσεις εἶχομεν ὑπ' ὄψει καὶ ἡμεῖς, ὡς ἄλλως ἐν τῷ οἰκίῳ καταλόγῳ τῶν ἐκδόσεων, βοθημάτων καὶ κωδίκων ἐσημειώθη.

Ταῦτα διὰ τε τὴν μετὰ χεῖρας καὶ τὴν τῶν Τριῶν Λειτουργιῶν ἔκδοσιν, καθὼς καὶ δι' ἐκείνας, αἵτινες σὺν Θεῷ θὰ ἐπακολουθήσωσι,

καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπάρκειαν τῶν κωδίκων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνετάγησαν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν μέθοδον τῆς διαθέσεως τῆς ὕλης δὲν θὰ ἦτο ἴσως περιττὸν νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐκδοσις αὕτη εἰς κύριον σκοπὸν ἀποβλέπει νὰ διευκολύνῃ τὴν γενικωτέραν μελέτην πρὸς κατάρτισιν ἐν καιρῷ λειτουργικοῦ κειμένου δυναμένου νὰ ἐγκριθῆ πρὸς κοινὴν χρῆσιν πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἡ κυρία ἡμῶν προσπάθεια ἔδει νὰ στραφῆ περὶ τὸ πῶς θὰ ἠδύνατο καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκδόσει τὸ λειτουργικὸν ὕλικόν, ὅπερ εἵχομεν ὑπ' ὄψει, νὰ τεθῆ καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν παντὸς ἀναγνώστου ἡμῶν. Ἡ κατάταξις λοιπὸν αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ εἶνε εὐχερὴς ἐν τῇ μετὰ χεῖρας ἐκδόσει οὐ μόνον ὁ διαχωρισμὸς τοῦ ὕλικου, ὅπερ ἕκαστος κώδιξ περιέχει, ἀλλὰ καὶ ἡ πλήρης ἀνασύνταξις ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου τῶν κωδίκων τούτων.

Κώδικας εἶχομεν ὑπ' ὄψει τοῦς κάτωθι :

	Κώδιξ ὑπ' ἀριθ.	Αἰῶν	Σημειοῦται ὑφ' ἡμῶν
Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (τεῦχος περγαμηνόν)	713	IB	Γ
»	670	IF	Δ
» Supplem.	14	IA	Z
»	662	IB-IA	H
» Suppl.	742	IA	Θ
» (τεῦχος περγαμ.)	661	IE	I
» Suppl.	690	IA	I
» (τεῦχος περγαμ.)	685	IE	K
» Suppl.	573	IA	K
»	877	IE	Λ
» Suppl.	724	IA-IE	Λ
»	703	IF	M
» Suppl.	696	IE	M
»	663	IE-IF	N
»	781	IF	Ξ
»	848	IE	Ξ
»	664	IE	Ο
»	851	IΣΤ	Π
»	798	»	Υ
»	759	»	X
» Suppl.	473	IE	X
»	64	IΣΤ	Ψ
»	1910	»	Q
»	2086	IB-IA	L
»	665	IΣΤ	ã
»	675	IZ	ä
»	674	»	ä
»	672	»	ä
»	667	»	ä
» Suppl.	438	»	α
»	706	»	α
»	669	IΣΤ	ã
»	710	IZ	ä
»	716	»	ä
»	849	»	γ

	Κώδις ύπ' αριθ.	Ατών	Σημειούται ύφ' ήμδν.
Εθνικῆς Βιβλιοθήκῆς	813	ΙΖ	δ
»	829	»	ε
»	718	ΙΗ	ε
»	734	»	ε
»	749	ΙΣΤ	μ
»	750	ΙΖ	ρ
»	754	»	υ
»	760	»	χ
»	771	»	ς
»	668	»	ε
»	836	»	τ
Ἐκ τῶν Εἰχολογίων τοῦ Δημητρίεβακη			
Βιβλιοθήκῆς Σινᾶ	957	Θ-Ι	Σ
»	956	Ι	Σ ₁
»	958	Ι	Σ ₂
»	959	ΙΑ	Σ ₃
»	962	ΙΑ-ΙΒ	Σ ₄
»	961	»	Σ ₅
»	973	»	Σ ₆
»	1036	ΙΒ-ΙΓ	Σ ₇
»	960	ΙΓ	Σ ₈
»	966	»	Σ ₉
»	982	»	ς
»	991	ΙΑ	ς ₁
»	981	»	ς ₂
»	968	ΙΕ	ς ₃
»	984	»	ς ₄
»	974	ΙΣΤ	ς ₅
» Παντελεήμονος Ἀθω	162	ΙΑ-ΙΒ	Π ₁
» Πάτμου	713	ΙΒ-ΙΓ	Π ₂
» »	104	ΙΓ	Π ₃
» »	105	»	Π ₄
» Ἀγίου Ἀθανασίου Λαύρας Ἀθω	189	»	Π ₅
» Παντοκράτορος Ἀθω	149	ΙΕ	Π ₆
» Ἀθανασίου Λαύρας Ἀθω	105	»	Π ₇

	Κώδιξ ὅπ' ἀριθ.	Αἰὼν	Σημειοῦται ὅφ' ἡμῶν
Βιβλιοθήκης Διονυσίου Λαύρας Ἐθῶ	489	ΙΕ	Π ₈
» Λαύρας	21	ΙϚ	Π ₉
» Πατριαρχείου Ἀλεξανδ.	149-104 (94)	ΙΔ	α ₁
» Ἀγ. ταφ. μετοχ. ἐν Κων/λει	8 (182)	ΙΕ	Κ ₁
» Παρισίων Κοισλιανός	213	ΙΑ	Ρ

Εἰς τὸν Βαρβερινὸν κώδικα παραπέμπομεν κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Goar δημοσιευόμενας ἐν τῷ Εὐχολογίῳ αὐτοῦ διαφόρους γραφάς. Ἐντυπον δ' Εὐχολόγιον εἶχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Βενετία ἔκδοσιν τρίτην τοῦ ἔτους 1869, σπουδῆ καὶ ἐπιστασίᾳ Σπυρίδωνος Ἱερομονάχου Ζερβοῦ, κατὰ ταύτην δὲ γίνεται καὶ ἡ παράθεσις τοῦ κειμένου τῶν εὐχῶν. Τὰ εὐχολόγια Δημητριάδου σημειοῦμεν διὰ τοῦ λατινικοῦ D, τὸν Βαρβερινὸν δὲ διὰ τοῦ B. Ἐνθα ἐν τῷ κειμένῳ ὑπάρχει συμφωνία κωδίκων ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν διατάξεων, οὐχὶ ὅμως καὶ πλήρης τοιαύτη περὶ τὸ λεκτικόν, σημειοῦμεν τοὺς τοιαύτην συμφωνίαν παρουσιάζοντας κώδικας ἐντὸς παρενθέσεως. Διὰ τοῦ C σημειοῦμεν τὴν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν μετάφρασιν τοῦ Σλαβονικοῦ εὐχολογίου τὴν ὑπὸ τοῦ J. King.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α'

Αί ακολουθίαι τῶν μνήστρων καὶ τοῦ γάμου παρουσιάζονται κατὰ τοὺς παλαιότερους καὶ μᾶλλον αὐθεντικούς κώδικας ἐξόχως σύντομοι καὶ βραχεῖαι.

1. Οὕτως ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τῶν μνήστρων ὁ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ὀγδόου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐνάτου αἰῶνος χρονολογούμενος Βαρβερινὸς κώδιξ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ ἀρραβῶνος παραθέτει μόνον τὰς δύο βραχυτάτας καὶ ὀλιγοστίχους εὐχάς, τὰς γενικῶς εἰς ἅπαντας σχεδὸν τοὺς κώδικας ἀπαντώσας, ἤτοι τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος...» καὶ τὴν εὐχὴν «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν προμνηστευσάμενος ἐκκλησίαν...» ἄνευ οὐδενὸς ἐτέρου. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κώδικος τούτου μαρτυρουμένην διάταξιν πιθανώτατα θὰ προηγεῖτο καὶ συναπτὴ τις, θὰ διηνηρογεῖτο δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπίδοσις τῶν δακτυλίων, ἀλλὰ περὶ τούτων οὐδὲν ἀναφέρεται.

2. Τὴν αὐτὴν πρὸς τὸν Βαρβερινὸν κώδικα σειρὰν μετὰ προτάξεως ὅμως τῆς συναπτῆς καὶ μετὰ τυπικῶν διατάξεων βραχυτέρων ἢ πλατυτέρων πως, ἐν αἷς καὶ ἡ περὶ ἐπιδόσεως τῶν δακτυλίων, ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ κώδικες (ἐξ ὧν εἶχομεν ὑπ' ὄψει) Κοισλιανὸς τῶν Παρισίων ὑπ' ἀριθ. 213 (P) ἀπὸ τοῦ 1027 χρονολογούμενος καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς Μ. Ἐκκλησίας συντεταγμένος, τοῦ Σινᾶ ὑπ' ἀριθ. 957 τοῦ Θ' ἢ Ι' αἰῶνος (Σ) καὶ 1036 τοῦ ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰ. (Σ') καὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης οἱ σημειούμενοι ὑφ' ἡμῶν διὰ τῶν στοιχείων **Η Κ Ι Ο Μ Ο Π ε**. Πάντως ἡ εὐχὴ τοῦ ἐντύπου «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶ παιδὶ τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ...» δὲν ἀπαντᾷ εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ὡς ἄνω κωδίκων, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος χρονολογούμενους κώδικας I, K.

3. Συντομωτέρα παρουσιάζεται ἡ ἀκολουθία τῶν μνήστρων ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 780 κώδικι Παντελεήμονος (Ἄθω), ἐν τῷ ὁποίῳ παραλείπονται μὲν ρητῶς τὰ εἰρηνικὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι εὐχαί, καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ γενικῶς εἰς πάντας τοὺς κώδικας ἀπαντῶσαι, ὑπάρχει δὲ μία καὶ μόνη εὐχή, σύντομος καὶ αὐτὴ, μεθ' ἣν ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλίων. Τέλος ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ΙΓ^{ου} αἰῶνος χρονολογούμενῳ κώδικι Ἀθανασίου Λαύρας (Ἄθω) ὑπ' ἀριθ. 189 (Π 5) ἀπαντῶμεν πρὸς τῇ ἀνωτέρῳ εὐχῇ τοῦ κώδικος τοῦ Παντελεήμονος καὶ τὰς δύο

βραχείας εὐχάς, τὰς ἐν τῷ Βαρβερινῷ καὶ τῷ Κοισλιανῷ ἀπαντώσας.

4. Ἐπιπλέον καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου παρουσιάζεται ἐν τῷ Βαρβερινῷ βραχυτάτη. Εἰς εὐαριθμούς αἰτήσεις εἰρηνικῶν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν τῷ ἐντύπῳ τρίτη εὐχή «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας...» παραλειπομένων τῶν πρὸ αὐτῆς δύο ἐκτενεστέρων, μετ' αὐτὴν δ' ἐπακολουθεῖ ἡ στέφης καὶ ἡ εἰς ἀλλήλους παράδοσις τῶν νεονύμφων. Παραλειπομένων δὲ καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῆς ἐκτενοῦς ἐπισυνάπτεται ἡ βραχυτάτη εὐχή Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίῃ σου οἰκονομία... καὶ ἡ εὐχή τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Οὐδὲν ἕτερον.

5. Τὴν αὐτὴν σειρὰν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Κοισλιανὸς καὶ οἱ μνημονευθέντες δύο κώδικες τοῦ Σινᾶ (Σ, Σ¹) καὶ οἱ ὑπ' ἡμῶν σημειούμενοι II₁, II₄. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 104 τοῦ ΙΓ^{ου} αἰῶνος τῆς Πάτμου (II₃) ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν καὶ οἱ ἀνωτέρω σειρὰν, παραλείπων καὶ τὰ ἀναγνώσματα, μετὰ τὴν δευτέραν ὅμως εὐχὴν παραθέτει καὶ τὴν ἐν τῷ ἐντύπῳ εὐχὴν: Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος. Τὴν εὐχὴν ταύτην μετὰ τῆς ἐτέρας ὡσαύτως μακρᾶς τοῦ ἐντύπου («Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν...») παραλείπουσι καὶ οἱ κώδικες τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης 661 (I), 662 (H), 663 (N), 664 (O), 665 (α), 685 (K) 829 (ε). Suppl. 573 (K), Suppl. 64 (Ψ).

6. Παραλλήλως πρὸς τὸν βραχὺν τοῦτον τύπον τῶν ἀκολουθιῶν μνήστρων καὶ στεφανώματος φαίνεται ἤδη ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος μαρτυρούμενος καὶ διαμορφούμενος καὶ ἐκτενεστέρος τις τύπος. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ τύπος οὗτος οὔτε τοσοῦτον θαυμάσιος μαρτυρεῖται, ὅσον ὁ βραχυτέρος, ἀλλ' οὔτε καὶ σταθερὰ καὶ ἀμεταβλήτους παρ' ἅπασιν τοῖς κατ' αὐτὸν χειρογράφοις γραμμὰς ἀκολουθεῖ. Πάντως ὅμως ἡ παλαιότης τῶν ὀλίγων, ἔστω, κώδικων, παρ' οἷς ἀπαντᾷ, ἀποδεικνύει, ὅτι ἐνωρὶς ἐξεδηλώθη ἡ τάσις πρὸς διαμόρφωσιν καὶ ἐκτενεστέρου τινὸς τύπου, ὁ ὁποῖος ἐκράτησεν εἰς ὠρισμένας περιοχὰς καὶ μὴ ἐκτοπισθεὶς ὅλως ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ τύπου ἐπέδρασε κατὰ τὴν μετὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα περίοδον, ὅπως προσλάβωσιν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀκολουθίαι τὸν σημερινὸν αὐτῶν τύπον.

7. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀκολουθίαν τῶν μνήστρων συνάγονται ἐκ τῶν ὑπ' ὄψει ἡμῶν κώδικων τὰ ἐπόμενα:

Μέρος τῆς ἐκτενεστέρας εὐχῆς τοῦ ἀρραβῶνος («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ παιδί τοῦ πατριάρχου...»), τῆς παραλειπομένης ἀπὸ τοὺς κώδικας τοῦ Βυζαντινοῦ τύπου, εὑρεθαι ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ IB' αἰῶνος χρονολογουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 973 κώδικι τοῦ Σινᾶ (Σ⁶) πρὸ τῆς ἀκολουθίας ἐπὶ μνηστειᾶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ εἰς ἀρρα-

βῶνα γάμου». Είναι προφανές, ὅτι ἡ τοιαύτη πρόταξις τῆς εὐχῆς ὑπὸ ἴδιον τίτλον καὶ κεχωρισμένως «τῆς ἀκολουθίας ἐπὶ μνηστείας» ὑποδηλοῖ, ὅτι ἡ εὐχή μόλις εἶχεν ἀρχίσει νὰ γίνεται δεκτὴ, χωρὶς εἰσεῖτι νὰ πλαισιωθῇ μονίμως ἐν τῷ ἤδη κρατοῦντι βραχυτέρῳ τύπῳ. Ἐξ ἄλλου εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι οἱ κώδικες οἱ περιλαμβάνοντες τὴν εὐχὴν ταύτην εἶνε πάντες μεταγενέστεροι ἢτοι ὁ **A** (IA-IE αἰ.), ὁ **N** (IE-ΙΣΤ αἰ.) καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 849 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (γ) χρονολογούμενος ἀπὸ τοῦ ΙΖ αἰ. καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ εὐχή δὲν παρουσιάζεται ἀπαράλλακτος, ἀλλὰ σημειοῦνται παρ' ἐκάστῳ κώδικι πλείοται διάφοροι γραφαί. Τέλος ὁ κώδιξ γ περιλαμβάνει ταύτην ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ στεφανώματος καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν μνηστρῶν, ἐνθα ἀντὶ ταύτης μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 149 κώδικος τοῦ Παντελεήμονος (**Π** ε) τοποθετεῖ τὴν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ στεφανώματος συμπεριλαμβανομένην εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...», ἡ ὁποία, ὡς εἴπομεν ἤδη, δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὰ χειρόγραφα, τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν βραχυτέραν διάταξιν τοῦ γάμου.

8. Ἄφ' ἑτέρου οἱ κώδικες τοῦ ἐκτενεστέρου τούτου τύπου παρουσιάζουσι πρὸς ἀλλήλους ἀνομοιότητας καὶ ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν εὐχῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν, εἰς ἣν παρ' ἐκάστῳ τούτων τοποθετοῦνται αὐταί. Οὕτω παρὰ μὲν τῷ ὑπ' ἀριθ. 8 (182) κώδικι τοῦ ἀγιοταφικοῦ μετοχίου (**K**₁) πρὸ τῶν εἰρηνικῶν τοποθετεῖται εὐχή τις, ἀπαντῶσα, μετὰ διαφορῶν ὁμῶς γραφῶν, καὶ εἰς ἄλλους κώδικας («Δέσποτα, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου...»), εἶτα δὲ καὶ ἑτέρά τις εὐχὴ βραχυτάτη, μεθ' ὃ ἐπακολουθοῦσι τὰ εἰρηνικά. Τὴν αὐτὴν διάταξιν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ κώδιξ γ. Μετὰ τὰ εἰρηνικά ὁ μὲν **K**₁ παραθέτει τὴν εὐχὴν «Δέσποτα φιλόνηρωπε, ὁ διὰ τῆς προφητικῆς φωνῆς ἐνηγήσας...» καὶ τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα...» ὁ δὲ γ παραθέτει τὴν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...» καὶ μετ' αὐτὴν ἐπαναλαμβάνει τὴν πρὸ τῶν εἰρηνικῶν παρατιθεμένην ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ **K**₁ δευτέραν βραχυτάτην εὐχὴν. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰ. χρονολογούμενος ὑπ' ἀριθ. 968 κώδιξ τοῦ Σινᾶ (σ ε) μετὰ τὰ εἰρηνικά παραθέτει τὴν ἣν καὶ ὁ **K**₁ εὐχὴν («Δέσποτα φιλόνηρωπε...»), μετὰ ταύτην ὁμῶς τοποθετεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ **K**₁ προταχθεῖσαν εὐχὴν («Δέσποτα, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...») καὶ μετ' αὐτὴν τὰς δύο εὐχὰς τῶν χειρογράφων τοῦ βραχυτέρου τύπου («Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος...» καὶ «Κύριε ὁ Θεός, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν προμνηστευσάμενος...»). Ὁ **A** προτάσσει τὰς δύο ταύτας εὐχὰς τῶν χειρογράφων τοῦ βραχυτέρου

τύπου, επιτάσσει δὲ καὶ δύο ἄλλας εὐχάς, ἐξ ὧν ἡ μία μὲν ὁμοιάζει, ὡς εἴπομεν, πρὸς τὴν ἐν τῷ ἐντύπῳ ἔκτενεστέραν, ἡ ἄλλη δὲ προσιδιάζει εἰς αὐτόν. Τέλος ὁ ὑπ' ἀριθ. 149 τοῦ ΙΕ αἰ. κώδιξ τοῦ Παντοκράτορος Ἰθω (II 6) ἀκολουθεῖ μὲν τὸν σ₃, διαφέρει ὅμως τούτου κατὰ τὸ ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν καὶ πρὸ τῶν δύο εὐχῶν τοῦ βραχυτέρου τύπου τοποθετεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐντύπου ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου ὑπάρχουσαν εὐχὴν, ἣν καὶ ὁ γ περιλαμβάνει ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν μνηστρῶν.

9. Ἡ ἀσυμφωνία αὕτη τῶν κωδίκων τοῦ ἔκτενεστέρου τύπου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν συμφωνίαν τῶν χειρογράφων τοῦ βραχυτέρου τύπου ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἔκτενεστέρος τύπος διεμορφώθη πολὺ μετὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, ἠκολούθησεν δ' ἐν τῇ ἐξελίξει του γραμμᾶς ἀσταθεῖς καὶ κυμαινομένας. Ἀξιοσημειώτον ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ἡ ἔκτενεστέρα εὐχὴ τοῦ ἐντύπου ἐμπεριλαμβάνεται ὡς δευτέρα εὐχὴ καὶ ἐν τῷ Σλαβωνικῷ εὐχολογίῳ. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ εἴπωμεν, ἐὰν ἡ εὐχὴ αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς παλαιᾶς πράξεως τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐκ τῶν πρώτων ἐντύπων εὐχολογιῶν τῆς Βενετίας κατὰ χρόνους συμπίπτοντάς που πρὸς τὴν μεταγενεστέρας σημειωθείσαν διόρθωσιν τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας.

10. Αἱ ἀνομοιότητες, αἱ μεταξὺ τῶν κωδίκων τοῦ ἔκτενεστέρου τύπου, παρουσιάζονται μεγαλείτεροι ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου. Οὕτω (1) ὁ ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος χρονολογούμενος ὑπ' ἀριθ. 958 κώδιξ τοῦ Σινᾶ (Σ²) μετὰ τὴν συναπτὴν τοποθετεῖ τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος...» καὶ μετ' αὐτὴν ἰδίαν ἀρκούντως ἔκτενῆ εὐχὴν, μεθ' ἣν ἀκολουθεῖ ἡ εὐχὴ «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...» ἥτοι ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἔκτενεστέρων τοῦ ἐντύπου, μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἡ στέψις καὶ ἑτέρα ἰδία σύντομος εὐχὴ, ἣ τινι ἔπονται τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ εὐχὴ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηρίῳδαι σου...». Ἐπακολουθεῖ ἡ θεία κοινωνία καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου (2). Ὁ Σ⁶ μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔχει ἰδίαν σύντομον εὐχὴν, μεθ' ἣν ἡ εὐχὴ «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας...», παραλειπόμενων τῶν δύο μεγάλων εὐχῶν τοῦ ἐντύπου. Μετὰ τὴν στέψιν καὶ πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων σημειοῖ τὴν εὐχὴν «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηρίῳδαι...» καὶ δύο ἑτέρας ἰδίας, ὧν ἡ δευτέρα ἀρκούντως ἐκτεταμένη. Μετὰ δὲ τὰ ἀναγνώσματα ἡ θεία λειτουργία. (3) Ὁ σ₃ μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ἀναφέρει τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ὁ πλάσας...». Εἶτα τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...» καὶ τὴν εὐχὴν «Εὐλογητὸς εἶ, δέσποτα παντοκράτορ,

ὁ τῆς ζωῆς...» (ἦν καὶ ὁ **Κ**₁). Μετὰ δὲ τὴν παράδοσιν εἰς ἀλλήλους ἐπακολουθοῦσι δύο σύντομοι εὐχαὶ καὶ ἡ στέψις· εἶτα δὲ αἱ εὐχαὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἔκτεινον...» (ἦν καὶ ὁ **γ**) καὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου...». Τὰ ἀναγνώσματα. Ἡ εὐχή «Ἐπικαλοῦμαι σε...» (ἦν καὶ ὁ **Δ**) καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον. (4) Ὁ **Κ**₁ προτάσσει τὰς εὐχάς· «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος...», «Εὐλογητὸς εἰ δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῆς ζωῆς...». Μεθ' ἧς ἡ παράδοσις εἰς ἀλλήλους τῶν συζύγων καὶ αἱ εὐχαὶ «Δέσποτα, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...» (ἴδε ἐν **γ**) καὶ «ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...», μεθ' ἧς ἡ στέψις. Καὶ ἀκολουθῶς αἱ εὐχαὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δόξῃ...» (ἴδε ἐν **Π**₁)· «Κύριε ὁ Θεός, ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου...» (ἴδε ἐν **γ**)· «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ κατὰ σάρκα οἰκονομίᾳ τὸν γάμον τὸν ἐν Κανᾶ...». Τὰ ἀναγνώσματα. Ἐκτενής. Ἡ εὐχή· «Ἐπικαλούμεθά σε...». Καὶ ἡ κοινωνία. (5) Ὁ **Π**₁ προτάσσει τὰς εὐχάς «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος...»· «ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...»· «Δέσποτα, δέσποτα τῶν ἀπάντων, ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πλάσας...». «Εὐλογητὸς εἰ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῆς ζωῆς...» (ἴδε **Κ**₁). Καὶ μετ' αὐτὰς ἡ παράδοσις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἡ εὐχή «Δεξιὰ ἄχραντε τοῦ Πατρὸς...» (ἴδε ἐν **γ**)· ἡ εὐχή τῶν στεφάνων (ἴδε ἐν **Π**₅), εἶτα δὲ ἡ στέψις. Ἐπονται δύο ἔτι εὐχαὶ· «Δοξαζομένε σε, δέσποτα παντοκράτορ, ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι...» καὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομία» Καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἐν τῷ **Κ**₁. (6) Ὁ **Δ** προτάσσει δύο εὐχάς· ἦτοι τὴν «Ὁ Θεός, ὁ ἅγιος...» καὶ τὴν «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...» (συναφῆς πρὸς τὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...»). Ἐπακολουθεῖ τὸ πρῶτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Εἶτα ἕτεροι δύο εὐχαὶ· ἦτοι ἡ εὐχή «Κύριε ὁ Θεός, ὁ τὴν σωτηριώδη...» καὶ ἡ «Ὁ ὦν, δέσποτα, ὁ κτίσας...». Μεθ' ὅ τὸ δεύτερον ἀντίφωνον Ἡ εὐχή· Ἐπικαλοῦμαι σε... Καὶ ἡ στέψις, μεθ' ἧν τὸ τρίτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Ἀπολυτίκιον. Κοντάκιον. Τρισάγιον. Ἀναγνώσματα. Ἐκτενής. Καὶ αἱ εὐχαὶ· «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...» καὶ «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...».

11. Κατὰ ταῦτα οἱ μὲν κώδικες **Σ**₂ καὶ **Σ**₆ φαίνονται ἀκολουθοῦντες ἰδίαν ἐκάτερος διάταξιν, ἥτις ἐκ πρώτης ὄψεως τοῦλάχιστον παρουσιάζεται ἀσχετος καὶ πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν κωδίκων, μόνον δὲ κοινὸν ἢ τοῦ **Σ**₂ ἔχει, ὅτι ἐμπεριλαμβάνει καὶ τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...». Ὡς πρὸς δὲ τὰς τῶν λοιπῶν κωδίκων διατάξεις αὗται παρουσιάζουσι τὰ ἐξῆς κοινά· Ἡ εὐχή «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος...» ἀπαντᾷ παρ' ἅπασιν. Αὕτη εὐρηται καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις **Π**₃ **Π**₅

Μ γ και **ε**. Εἰς τρεῖς ἔξ αὐτῶν ἀπαντᾷ καὶ ἡ εὐχή. «Εὐλογητὸς εἶ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῆς ζωῆς...». Δὲν συμφωνοῦσιν ὅμως πρὸς ἀλλήλους οὔτε ὡς πρὸς τὴν θέσιν, εἰς ἣν παρ' ἑκάστῳ τοποθετοῦνται αἱ εὐχαί, οὔτε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐχῶν, τὰς ὁποίας εἰς ἕκαστος κώδιξ περιέλαβεν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ. Ἐπὶ πλέον καὶ ἐν ταῖς κοιναῖς παρὰ τούτοις εὐχαῖς σημειοῦνται γραφαὶ διάφοροι, ποῦ μὲν δευτέρου λόγου ἄξια, ποῦ δὲ σημαντικώτεροι. Τέλος ἕκαστος τῶν κωδίκων τούτων περιέχει καὶ εὐχὰς ἰδίας, μὴ ἀπαντώσας παρ' ἄλλῳ τινὶ τῶν μνημονευομένων. Οὕτω ἐκ τῶν ὑπ' ὄψει ἡμῶν χειρογράφων δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ἰδιὸν τινα τύπον, καθ' ἀπάσας τὰς γραμμὰς συμπίπτοντα, ἀλλὰ μόνον εἰς γενικὴν τινα διάκρισιν δυνάμεθα νὰ χωρήσωμεν: "Ἦτοι εἰς τὴν διάκρισιν κωδίκων τοῦ βραχυτέρου τύπου, παρουσιαζόντων ἀπόλυτον, δύναται τις εἰπεῖν, συμφωνίαν καὶ ὁμοιομορφίαν, καὶ κωδίκων ἐκτενεστέρου τύπου, οὓς δὲν δυνάμεθα, ἔξ ὧσιν ἔχομεν ὑπ' ὄψει, νὰ εἰδοποιήσωμεν καὶ νὰ κατατάξωμεν κατὰ συγγενεστέρας δμάδας λόγῳ τῶν σοβαρῶν μετ' ἀλλήλων διαφορῶν.

12. Τίθεται ἤδη τὸ ἐρώτημα: Πόθεν προέρχεται ὁ ἐκτενεστερος οὗτος τύπος καὶ ποία ἡ κοιτὶς αὐτοῦ; Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος τούτου θὰ ἔπρεπε πρωτίστως νὰ σημειωθῆ, ὅτι αἱ πρὸς ἀλλήλα ἀνομιότητες τῶν χειρογράφων τούτων ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι γραφαὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς μαρτυροῦσι καὶ ἐξέλιξιν συνεχισθεῖσαν καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας, δὲν συνηγοροῦσι δὲ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι παλαιόθεν ἐμορφώθη καὶ δεύτερος λειτουργικὸς τύπος, διατηρηθεὶς ἕστω καὶ κατὰ τὰς κεντρικὰς αὐτοῦ γραμμὰς εἰς τὰ ὑπ' ὄψει χειρόγραφα. Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὴν προέλευσιν τοῦ τύπου τούτου δύναται ἴσως νὰ διαφωτίσωσιν ἡμᾶς ἐνδείξεις τινὲς ἔξ αὐτῶν τῶν χειρογράφων. Οὕτως ὁ σ³ ἔχει γραφῆ διὰ τὸ Σινᾶ ὑπὸ Κρητὸς ἱεροδιακόνου. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Σινᾶ καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 966 κώδιξ Νοτιοϊταλικῆς προελεύσεως, τὸ χειρόγραφον Ροπέρτου ρηγὸς καὶ Γουλιέλμου ρηγός. Ὡς δὲ διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 κώδικος τῆς Λαύρας (**Π**³), τοῦ ἀπὸ τοῦ Ις αἰῶνος χρονολογούμενου καὶ ἐκ Μεσοήνης τῆς Ἰταλίας μετενεχθέντος εἰς Κύπρον, ὁ Νοτιοϊταλικὸς τύπος ἐμπεριεῖχεν ἐξόχως μακρὰς ἀκολουθίας. Δεδομένου δ' ὅτι καὶ λόγῳ τῆς προτέρας σχέσεως, ἧτις συνέδεε τὰς ἐκκλησίας Ἰλλυρικῶν, Θεσσαλονικῆς, Ἑλλάδος, Κρήτης καὶ Αἰγαίου συναποτελεσάσας καὶ πρὸ τοῦ σχίσματος μετὰ τῶν ἐν κάτω Ἰταλίᾳ ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν ὑπαγομένην εἰς τὴν Ρώμην, καὶ λόγῳ

τῆς μετέπειτα ἐγκαθιδρυθείσης ἀνὰ τὰς νήσους καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἐνετοκρατίας, ἐπόμενον ἦτο ὁ Νοτιοϊταλικὸς λειτουργικὸς τύπος νὰ εἰσαχθῆ βαθμηδὸν καθ' ἅπαν τὸ Αἰγαῖον, καθὼς καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κύπρον, δυνάμεθα ἐντεῦθεν νὰ συναγάγωμεν, ποία εἶναι ἡ κοιτὶς τοῦ ἐκτενεστέρου τύπου. Τὰ ἐν Σινᾶ χειρόγραφα προέρχονται μᾶλλον ἐκ Κύπρου. Ἐν τῷ κώδικι σ³ ρητῶς σημειοῦται ὅτι ἐγράφη ὑπὸ **Κρητὸς** ἱεροδιακόνου. Καὶ ἐπὶ πλέον δὲν πρέπει νὰ λησμονηται, ὅτι τὰ πρῶτα ἔντυπα εὐχολόγια ἐδημοσιεύθησαν ἐν Βενετία, ὡς ἐκ τούτου δὲ φυσικὸν ἦτο νὰ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν καὶ σοβαρὰ χειρόγραφα ἀνήκοντα εἰς τὸν Νοτιοϊταλικὸν ὀρθόδοξον τύπον. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς εἰς τὸν βραχὺν Βυζαντινὸν τύπον περιελήφθησαν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου καὶ αἱ δύο ἐκτενεστεραι εὐχαί, αἵτινες, ὡς εἶπομεν, δὲν ἀπαντῶνται παρ' ἅπασιν τοῖς χειρογράφοις.

13. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερός τις παράγων ἐξελίξεως, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὀφείλονται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν δύο παλαιότερων κωδικῶν τοῦ Σινᾶ (Σ² καὶ Σ³) μαρτυρούμεναι μορφαί. Καὶ ὁ παράγων οὗτος εἶνε ἡ συνύφανσις τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου μετὰ τῆς τελεσιουργίας τῆς θείας εὐχαριστίας, ἣτις ἐνωρίτατα ἀπετέλεσε τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον, ἂν μὴ πάντα, τοῦλάχιστον ὁμως τὰ κυριώτερα τῶν μυστηρίων ἐκινήθησαν. Οὕτως εἶνε ἀναντίλεκτον, ὅτι τόσον αἱ χειροτονίαι, ὅσον καὶ τὸ βάπτισμα, ἄρα δὲ καὶ τὸ χρῆσμα, ἐτελοῦντο συνδεδεμένως πρὸς τὴν θείαν λειτουργίαν. Τὸ αὐτὸ ἐσημειώθη καὶ ὡς πρὸς τὸν γάμον.

14. Πράγματι ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸν σημερινὸν τύπον τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου, δὲν θὰ δυσκολευθῶμεν νὰ διακρίνωμεν, ὅτι παρουσιάζει συνύφανσιν τῆς τελετουργίας τοῦ γάμου μετὰ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων. Οὕτω τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων μέρος τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ μέχρι τῆς στέψεως μέρους τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ μεγάλη μὲν συναπτὴ ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν Προηγιασμένων, αἱ εὐχαὶ δὲ τοῦ γάμου ἀντικαθιστῶσι τὰς τῶν ἀντιφώνων εὐχὰς καὶ ἐπακολουθοῦσι τὰ ἀναγνώσματα μετὰ προκειμένων καὶ ἀλληλουαρίων σχετιζομένων πρὸς τὴν εὐφρόσυνον ὑπόθεσιν τοῦ γάμου. Μετὰ τὰ ἀναγνώσματα ἐπακολουθεῖ ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς διάταξις τῶν Προηγιασμένων, παραλειπομένων μόνον τῶν κατηγουμένων. Ἐχομεν δηλαδή τὴν ἐκτένῃ καὶ μετ' αὐτὴν τὰς ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν Προηγιασμένων αἰτήσεις, μεθ' ἃς τὴν

ἐκφώνησιν «Καὶ καταξίωσιν...» μετὰ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς. Κατὰ πολλοὺς δ' ἐκ τῶν κωδίκων (Δ Ι Κ Δ Ο Ψ ε κλπ.) ἔχομεν καὶ τὴν ἐκφώνησιν. Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις, τοῦ λαοῦ ψάλλοντος τὸ Εἰς ἅγιος, εἰς Κύριος... Κατὰ τὸν κώδικα δὲ Σ² μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν καὶ τὸ Ὅτι σοῦ ἐστιν ἐπακολουθεῖ «Εἰρήνη πᾶσι. Εὐχὴ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου... Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς... ὁ ἱερεὺς Πρόσχος, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου... Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις». Δηλαδή ἔχομεν ἐν αὐτῷ σαφέστατα τὴν κατὰ τὸ τμήμα τοῦτο διάταξιν τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων.

15. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ δύο παλαιοὶ καὶ αὐθεντικώτατα μαρτυροῦντες περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τελετουργικῆς πράξεως κώδικες, ὁ Βαρβερινὸς δηλαδή καὶ ὁ Κοισλιανός, δὲν λέγουσι τι περὶ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου. Ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ παλαιοὶ κώδικες, ὡς γνωρίζομεν καὶ ἄλλοθεν, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς κατὰ παράδοσιν γνωστῆς καὶ ἐν ἀσκήσει πράξεως, ἦν πάντοτε προϋποθέτουσι, παρουσιάζονται λίαν πτωχοὶ περὶ τὴν ἀναγραφὴν τυπικῶν διατάξεων. Ὑπάρχει ἐν τούτοις καὶ σημεῖόν τι ὑποδηλοῦν καὶ εἰς τοὺς κώδικας τούτους τὴν συνύφανσιν τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου μετὰ τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ τοῦτο εἶνε ἡ ἔλλειψις ἀναγνωσμάτων, ἡ καὶ παρ' ἄλλοις σοβαροῖς χειρογράφοις παρατηρουμένη. Ὅπόσον δὲ σοβαρὰ ἔνδειξις τυγχάνει ἡ ἔλλειψις αὐτῆ τῶν ἀναγνωσμάτων, δύναται τις ν' ἀντιληφθῆ, ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψει, ὅτι καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιῶν νεώτεροι κώδικες παραλείπουσι τὰ ἀναγνώσματα. Τοῦτο δέ, διότι κατὰ τοὺς παλαιότερους αἰῶνας μετὰ τὸ πέρας τοῦ βαπτίσματος ἐπηκολούθει ἡ μικρὰ εἴσοδος καὶ ἡ συνέχισις τῆς λειτουργίας, τῆς ὁποίας μέρος ἀπετέλουν καὶ τὰ ἀναγνώσματα. Ὁ Βαρβερινὸς λοιπὸν καὶ ὁ Κοισλιανὸς κώδιξ παραθέτουσι μόνον τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ γάμου, προϋποθέτοντες γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἤδη κρατούσης καὶ ἐφαρμοζομένης πράξεως, ὅτι τὸ μέχρι καὶ τῆς στέψεως τμήμα τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου ἐλάμβανε τὴν θέσιν τοῦ πρὸ τῆς μικρᾶς εἰσόδου τμήματος τῆς θείας λειτουργίας, τοῦ κοινοῦ ποτηρίου παρεχομένου μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν.

16. Ἐχουσι δὲ περιωθῆ εἰς τοὺς κώδικας τύποι συνενώσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου οὐ μόνον μετὰ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, ἀλλὰ καὶ μετὰ λειτουργίας πλήρους. Ἡ μνημονευθεῖσα διάταξις τοῦ κώδικος Σ² μαρτυρεῖ, ὅτι ἤδη κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα,

ἀφ' οὗ χρονολογεῖται ὁ κώδιξ οὗτος, εἶχε κρατήσῃ ἢ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἔνταξις τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου. Ἐξ ἄλλου ὁμοῦ οἱ κώδικες **Σ**⁶ καὶ **Π**⁷ διέσωσαν τύπους συνενώσεως μετὰ πλήρους λειτουργίας. Παρ' αὐτοὺς ὁ κώδιξ **Δ** ὁμιλεῖ μὲν ἐν τέλει περὶ Προηγιασμένων, διέσωσεν ὁμοῦ τάξιν πλήρη καὶ σαφῶς διαγεγραμμένην συνδέσεως τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου μετὰ τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ κατὰ μὲν τὸν **Σ**⁶ μετὰ τὴν στέψιν ἐπακολουθεῖ ἡ ἰδιαίττουσα εἰς τὸν κώδικα τοῦτον ἔκτενης εὐχῆ καὶ μετ' αὐτὴν τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἔκτενης. «Καὶ ἄρχεται ἡ θεία Λειτουργία. Καὶ ὅτε ἔρχονται εἰς τὴν ὥραν τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας ἐπιδίδει αὐτοῖς τῶν θείων ἀγιασμάτων». Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, ὅτι τὸ πέρας τῆς ἔκτενουσας ἔδιδε τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τοῦ Χερουβικοῦ, καθ' ὃν ἐλάμβανε χώραν ἡ Μεγάλη Ἐΐσοδος καὶ ἡ ἀναφορά. Ὁ δὲ κώδιξ **Π**⁷ ἀποσαφεῖ τὸ πρᾶγμα ἐπὶ μᾶλλον. Μετὰ τὴν στέψιν δηλαδὴ καὶ τὰς ἐπακολουθούσας κατὰ τὸν κώδικα τοῦτον εὐχὰς ἔπεται ἡ διάταξις: «Καὶ εἰ μὲν ἔστιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ... λέγει ὁ ἱερεὺς ἀπολυτικίον καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας. Ἐἴτα λέγει πάλιν ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Καὶ ὁ λαὸς τὸ Τρισάγιον καὶ καθεξῆς ἡ θεία λειτουργία». Ἐπακολουθοῦσι τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἔκτενης. Τέλος κατὰ τὸν κώδικα **Δ** μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ἐπακολουθεῖ ἐν ζευγος εὐχῶν «Καὶ εὐθὺς λέγεται τὸ πρῶτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας». Μετ' αὐτὸ ἐπακολουθεῖ δευτέρον ζευγος εὐχῶν, μετὰ τὸ ὁποῖον λέγεται τὸ δευτέρον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Ἐἴτα ἡ εὐχὴ Ἐπικαλοῦμαι σε... καὶ ἡ στέψις. Καὶ μετ' αὐτὴν «τὸ τρίτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Καὶ εὐθὺς τὸ ἀπολυτικίον καὶ τὸ κοντάκιον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς Θεοτόκου.

17. Οἱ κώδικες **Π**^ε χωροῦσι κατ' ἄλλην σύνδεσιν (μετὰ λειτουργίας Προηγιασμένων). Παρ' ἀμφοτέροις μετὰ τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀκολουθίας εἰρηνικὰ τοποθετεῖται ἡ ἐκφώνησις Ὅτι ἅγιος εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν..., μεθ' ἣν ἐπακολουθεῖ τὸ Τρισάγιον, τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἔκτενης. Μετὰ τὴν ἔκτενη ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος..., ἡ ἄρμοσις τῶν νεονύμφων καὶ ἡ στέψις, δύο εὐχαί, ἡ Κυριακὴ προσευχὴ καὶ ἡ ἐκφώνησις Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις.

18. Ἐὰν ἤδη μεθ' ὅσα ἐλέχθησαν, ἐξετάσωμεν ἐκ νέου τοὺς δύο κώδικας **Σ**² καὶ **Σ**⁶, θὰ ἴδωμεν, ὅτι δύνανται νὰ τοποθετηθῶσιν ἐπὶ ἐνιαίου τινὸς καὶ ἐν πολλοῖς συμπύκνους σχεδιαγράμματος. Πράγματι ἀμφοτέροι οἱ κώδικες κινουῦνται ἐντὸς τῶν γραμμῶν τοῦ πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων τμήματος τῆς θείας λειτουργίας. Διότι, ὡς γνω-

στόν, ἡ θεία λειτουργία πρὸ τῆς μικρᾶς εισόδου ἔχει τρεῖς εὐχὰς ἀντιφώνων καὶ τετάρτην τινὰ εὐχὴν τῆς εισόδου. Τέσσαρας πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων ἔχει ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου καὶ ὁ Σ².¹ Ὁ Σ⁶ φαίνεται ἔχων πέντε, ἀλλ' αἱ μὲν δύο τελευταῖαι ἐπισυνάπτονται ἄνευ παρεμβολῆς τινος ὥστε ν' ἀποτελῶσι μίαν, ἡ δὲ τρίτη εὐχὴ εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν ἄλλων κωδίκων καὶ αὐτοῦ τοῦ Σ² πρὸ τῆς θείας κοινωνίας καὶ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου τοποθετούμενη («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίᾳ σου...»). Δεδομένου δ' ὅτι ὁ Σ⁶ ἐπισυνάπτει εἰς τὰ ἀναγνώσματα τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐξηγεῖται ἡ πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων τοποθέτησις τῆς εὐχῆς ταύτης, ἡ ὁποία παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς χειρογράφοις ἀπαντῶσα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραλειφθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ κώδικος τούτου. Ἐτοποθετήθη λοιπὸν εἰς τὴν θέσιν τῆς εὐχῆς τοῦ τρίτου ἀντιφώνου καὶ ἡ πρότερον τὴν θέσιν ταύτην κατέχουσα εὐχὴ ἐπισυνήφθη μετὰ τῆς ἐπομένης. Ἴσως δὲ καὶ ὁ παρὰ τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις μεῖζων ἀριθμὸς εὐχῶν τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν νὰ ἐπιδέχεται. Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ Α αἱ εὐχαὶ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου ἀντιφώνου τῆς λειτουργίας τοποθετοῦνται κατὰ ζεύγη. Ἐνδέχεται κατ' ἀρχάς, ἐνῶ ἀνεγινώσκετο ἡ εὐχὴ τοῦ γάμου, νὰ μὴ παρελείπετο ἐνιαχοῦ καὶ ἡ συνήθης εὐχὴ τοῦ ἀντιφώνου. Ἐδημιουργήθησαν οὕτω ζεύγη εὐχῶν, τὸ κατ' ἀρχάς ἐκ μιᾶς εὐχῆς τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἐκ μιᾶς εὐχῆς τοῦ γάμου ἀποτελούμενα, μετέπειτα δὲ καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ἀντιφώνου τῆς λειτουργίας ἀντικατεστάθη ἐνιαχοῦ ὑπ' ἄλλων εὐχῶν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ γάμου ἀναφερομένων, καὶ προῆλθον οὕτως αἱ πολυπληθεῖς καὶ πολλαχοῦ κατὰ ζεύγη τοποθετούμεναι εὐχαὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου.

Τοσαῦτα καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πορίσματα, τὰ ἐκ τῶν γενικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ὑπ' ὄψει ἡμῶν κωδίκων συναγόμενα.

Β'.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἐπὶ μέρους κωδίκων σημεῖα ἄξια ἰδιαίτερας μνείας τυγχάνουσι τὰ ἐπόμενα:

α'.

1. Ἀξιοσημείωτος ἡ ἐπιγραφή τῶν κωδίκων **H Q P** «τάξις γινόμενη ἐπὶ μνήστροις βασιλέως καὶ λοιπῶν ἀνθρώπων». Ἡ εἰδικὴ μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως ἐμβάλλει τὴν σκέψιν, μήπως τὸ κατ' ἀρχάς ἡ ἱερολογία τοῦ ἀρραβῶνος διὰ τοὺς ἰδιώτας ἦτο ἀπλου-

στάτη, περιοριζομένη εις τὴν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων, ὡς τελεῖται καὶ σήμερον γενικῶς, εἰσῆχθη δὲ τὸ πρῶτον, ὡς ἔχει ἐν τοῖς χειρογράφοις, προκειμένον περὶ ἀρραβῶνων βασιλικῶν, καὶ βαθμηδὸν ἐκράτησεν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει γενικώτερον. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου.

2. Τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ὁ ἀρραβῶν, ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ ὁ οἶκος (ε), προετιμᾶτο ὁμοίως ὁ ναός, καὶ δὴ ὁ νάρθηξ (ἢ τὸ διακονικὸν ε) μὲν, ἐὰν ἐπρόκειτο εὐθὺς μετὰ τὸν ἀρραβῶνα νὰ ἐπακολουθήσῃ ὁ γάμος, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἐτελεῖτο ἐν τῷ κυρίως ναῷ, ὁ κυρίως ναός δὲ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ μόνον ὁ ἀρραβῶν (Σ⁹ ε). Κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 88 κώδικα τῆς Λαύρας τελουμένης λειτουργίας οἱ μέλλοντες νὰ ἀρραβωνισθῶσιν ἀνέμενον μετὰ τῶν συνοδευόντων αὐτοὺς ἐν τῷ νάρθηκι μέχρι πέρατος τῆς λειτουργίας, μεθ' ὃ ὑποδεχομένου αὐτοὺς τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιατοῦ καὶ προπορευομένου μανουαλίου μετὰ κηροῦ εἰσῆγοντο ἐν πομπῇ εἰς τὸν κυρίως ναόν.

3. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν κατελάμβανον ἐν τῷ ναῷ οἱ μνηστευόμενοι, πλεῖστοι κώδικες καθορίζουσιν αὐτὴν ὡς τὴν πρὸ τῶν ἁγίων θυρίων τοῦ βήματος, τοῦ μὲν ἀνδρὸς ἱσταμένου ἐκ δεξιῶν, τῆς δὲ γυναικὸς ἐξ ἀριστερῶν καὶ τοῦ ἱερέως ἐστῶτος ἐντὸς τοῦ ἱερατείου, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μέρους τῆς ἁγίας τραπέζης ἀποτιθεμένων τῶν δύο δακτυλίων, ἐνῶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς ἐπίκειται τὸ εὐαγγέλιον ἢ κατὰ τὸν Σ⁶ οἱ μὲν δακτύλιοι τίθενται «ἐν τῇ τῶν καγκέλων τραπέζῃ, στέκει δὲ καὶ τὸ ποτήριον τῆς ἁγίας κοινωνίας ἐν τῇ τραπέζῃ».

4. Οἱ δακτύλιοι ὀρίζονται ἀπὸ τῆς ὕλης, ἐξ ἧς κατεσκευάσθησαν, ὑπ' ἄλλων μὲν κωδικῶν ὡς χρυσοῦς ὁ εἷς καὶ ὡς ἀργυροῦς ὁ ἕτερος (Α Σ⁹ ε), ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς χρυσοῦς καὶ ὡς σιδηροῦς (Η Ο Ω Π γ) καὶ ὑπὸ τινος μόνου κώδικος ὡς χρυσοῦς καὶ χαλκοῦς (ὑπ' ἀριθμὸν 322/934 τοῦ Βατοπαιδίου). Ὁ Σ² μνημονεύει ἐνὸς μόνου δακτυλίου ὃν ὁ νεώτερος ἐγχειρίζει εἰς τὸν ἱερέα, ἵνα οὗτος κατὰ τὸν ἀρραβῶνα παραδώσῃ αὐτὸν εἰς τὴν γυναῖκα. Πλείονες τοῦ ἐνὸς κώδικος μνημονεύουσιν, ὅτι τοὺς δακτυλίους λαμβάνει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ νεωτέρου (Κ Σ² Σ⁶). Εἰς τοὺς μνηστευομένους δίδεται καὶ ἀνὰ ἓν κηρίον. Τὰ κηρία δὲ ταῦτα κατὰ τὸν κώδικα σ³ ἀνταλλάσσουν οὗτοι ἐκ τρίτου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας. Τὴν ἀνταλλαγὴν ταύτην τῶν κηρῶν οἱ Π⁶ σ⁴ συγχρονίζουσι πρὸς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων.

5. Κατὰ τὸν **A** ὁ ἱερεὺς πρωτίστως ἄφειλε νὰ ὀρκίσῃ τοὺς μνηστευομένους ζητῶν τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν περὶ τοῦ ἐὰν ἦσαν ἐλεύθεροι παντὸς κωλύματος συγγενείας, ἢ ὑποσχέσεως ἀγαμίας, καὶ περὶ τοῦ ἐὰν ἦσαν ἀμφοτέροι χριστιανοὶ καὶ δὲν ἦτο τις τούτων σκύθης ἢ βάρβαρος. Ἐν συνεχείᾳ ἀπηυθύνετο καὶ ἡ ἐρώτησις, ἐὰν ἀμφοτέροι οἱ μνηστευόμενοι συγκατετίθεντο νὰ μνηστευθῶσι (**Πε**). Ἀξιοσημείωτος ἡ διατύπωσις τῆς ἐρωτήσεως ταύτης κατὰ τὸν 1070 (N^ο 207) κώδικα τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας: «Θέλεις, γαμβρέ, ὀρέγεσαι, ἀγαπᾶς ἐπάραι τὴν κερὰ (δεῖνα) γυναῖκα ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, καθὼς γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου; κλπ.». Ἰδίᾳ ἡ φράσις **ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας** εἶνε ἀξία ἰδιατέρας προσοχῆς, διότι ἐν αὐτῇ δηλοῦται ρητῶς, ὅτι ἡ μνηστεία καὶ ὁ γάμος ἀποτελοῦσι δημοσίας καὶ ὑπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος τελουμένας πράξεις, ἀπαγορευομένης τῆς κατὰ ἱερολογίαν ἐν κρυπτῷ γενομένην λαθραίας συμβιώσεως τῶν συζύγων.

6. Κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 780 κώδικα τῆς μονῆς Παντελεήμονος (Ἄθω) ὁ ἱερεὺς ἐγχειρίζει εἰς τοὺς μνηστευομένους μετὰ τῶν δακτυλίων καὶ ἄρτους δύο, οὓς καὶ ἀλλάσσουν μετὰ τῶν δακτυλίων. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη, ἣν μαρτυρεῖ καὶ ὁ **Πε**, συμβολίζει τὴν μεταξὺ τῶν συζύγων κοινωνίαν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὰ ὑλικά καὶ πρὸς συντήρησιν ἀγαθὰ εἶνε δι' ἀμφοτέρους κοινὰ καὶ τὰ τοῦ ἑνὸς ἀνήκουσι καὶ εἰς τὸν ἕτερον.

7. Ἡ ἐπίδοσις καὶ τριττὴ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλίων γίνεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ χρυσοῦν ἐν τέλει νὰ περιέρχηται εἰς τὸν ἄνδρα, τὸ ἀργυροῦν δὲ ἢ σιδηροῦν ἢ χαλκοῦν εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ ἀναφέρει μὲν ὁ **ε**, ὅτι ὁ ἱερεὺς «τὸ μὲν ἀργυροῦν φορένει τῷ γαμβρῷ, τὸ δὲ χρυσοῦν τῆς νύμφης». Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν δύναται τις νὰ συναγάγῃ, ὅτι τὸ ἀργυροῦν ἐν τέλει καὶ ὀριστικῶς θὰ παρέμενεν εἰς τὸν γαμβρόν· διότι καὶ κατὰ τὸν μνημονευθέντα κώδικα τοῦ Βατοπαιδίου ὁ ἱερεὺς «δίδει πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸ χαλκοῦν, εἶτα τῇ γυναίκί καὶ ἀλλάσσουν αὐτὰ ἀμφοτέρα ἕως τρίτου καὶ πάλιν ἔρχεται τὸ χρυσοῦν εἰς τὸν ἄνδρα».

8. Ὡς πρὸς δὲ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν δακτυλίων δὲν συμφωνοῦσιν οἱ κώδικες. Ὁ σημερινὸς δὲ τύπος: «ἀρραβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ κτλ.» φαίνεται μᾶλλον μεταγενέστερος, διότι ὑπ' οὐδενὸς τῶν παλαιῶν κωδίκων μαρτυρεῖται. Οὕτω κατὰ πολλοὺς κώδικας (**ΗΚΚΟΠΡQ ā e**) ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδωσι τοὺς δακτυλίους χωρὶς νὰ εἴπῃ τι. Κατὰ τὸν **Σz** ἀπλῶς

ἐπιδίδει τὸν δακτύλιον ὁ ἱερεὺς τῷ νεωτέρῳ καὶ οὗτος ἐπιδίδει τῷ κορασίῳ. Κατὰ κώδικας ἄλλους (**Δ Ν Σ**⁹ σ⁴) ὁ ἱερεὺς, ὅταν ἐναλλάσῃ τοὺς δακτυλίους, λέγει: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ τὸν **Π**⁵ ὁ ἱερεὺς «σφραγίζων τὰ δακτυλίδια γ'. λέγει οὕτως: Χριστὸς ἐν Τριάδι ὑμνούμενος, εὐλόγησον, ἁγιάσον τὴν ζωὴν ἡμῶν πάντοτε». Καὶ ἐπιδίδων τὰ δακτυλίδια ἐπαναλαμβάνει τοὺς ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀσώτου λόγους: «Δότε δακτύλιον... καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν». Κατὰ τὸν **Σ**⁷ «βάλλον αὐτοῖς δακτυλίδια λέγει: Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφράνθη ὁ βασιλεὺς κλπ.». Κατὰ τὸν **Π**⁹ ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδων μὲν τοὺς δακτυλίους οὐδὲν λέγει, λαμβάνων δ' αὐτοὺς πάλιν καὶ ἀνταλλάσσων λέγει: «Ἐπιδίδωμι τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον εἰς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ὑποτεταγμένων τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ. Καὶ λέγει ψαλμ. η'. ἐκ τρίτου Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου...» Κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 69 κώδικα τοῦ Πρωτάτου ἐπιδίδων τοὺς δακτυλίους λέγει: «Καὶ ἐπὶ τὰς δεξιὰς αὐτῶν ἔβαλον κλήρους». Ὁ **Ν** μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν δακτυλίων εὐθὺς καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... ἐπισυνάπτει καὶ τὸ Ἄρμόζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (**Δ**) τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (**Δ**). Καὶ παραδίδωσι τὰς χεῖρας καὶ συνάπτει ἀλλήλοις.

9. Ἡ διὰ τῶν δακτυλίων σφράγις σταυροειδῶς τῶν μετώπων τῶν μνηστευομένων δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν κωδικῶν. Μόνον ὁ **Π**⁶ (πιθανῶς δὲ καὶ ὁ σ⁴) σημειοῖ, ὅτι «ἐπιδίδει τῷ μὲν ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν... ποιῶν σταυρὸν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἀνδρός... Ὁμοίως καὶ τῇ γυναικί.» Τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ μᾶλλον προσῆκον, ἐφ' ὅσον εἰς τὰς χεῖρας καὶ οὐχὶ εἰς τὰς κεφαλὰς, ὡς οἱ στέφανοι, πρόκειται νὰ τεθῶσιν οἱ δακτύλιοι.

10. Εἰς τοὺς κώδικας (**Δ ᾱ ε**) μνημονεύεται ρητῶς καὶ ὁ ἐπακολουθῶν τῇ ἀνταλλαγῇ τῶν δακτυλίων ἀσπασμός. «Ποιῆσαι ἀσπασμὸν νόμου ἀπόφασίς ἐστὶν αὕτη. Οὐ γενομένου λύειν αὐτῶν τὴν συμπλοκὴν τῶν χειρῶν» (**ε**). «Κατασπάζεται ὁ νυμφίος τὴν μνηστὴν» (**Δ**). Κατὰ τοὺς κώδικας **Σ**² **Σ**⁶ «ὁ νεώτερος φιλεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ κορασίου κάκεινη φιλεῖ τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ νεωτέρου».

11. Τέλος κατὰ τοὺς κώδικας **Σ**² **Κ** ὁ ἱερεὺς ἐκφωνῶν: «Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις» μεταδίδει τοῖς μνηστευθεῖσι τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας καὶ κατασφραγίζει αὐτοὺς καὶ ἀπολύει.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ἀρραβῶνος.

β'

Ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ στεφανώματος θὰ ἐσημειοῦμεν τὰ ἐπόμενα :

12. Ἡ ἐν πομπῇ εἴσοδος τῶν μελλονύμφων εἰς τὸν ναόν, ἡγουμένου τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιάματος καὶ ψαλλομένου τοῦ ψαλμοῦ Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, καὶ ἡ στάσις αὐτῶν πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ θυσιαστηρίου μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν κωδίκων. Ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἀπόκεινται ποτήριον μετὰ προηγιασμένων, στέφανα δύο καὶ ποτήριον ὑάλου πλήρες οἴνου, κατὰ δὲ τὸν Π7 καὶ «κλάσματα ἕξ μικρὰ πάνυ» ἄρτου, «εἰ οὐκ εἰσιν ἄξιοι κοινωνῆσαι τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Εἰ δὲ εἰσιν ἄξιοι, οὐ χρὴ ποιῆσαι κοινὸν ποτήριον». Τὴν τελευταίαν ταύτην διάταξιν μόνον ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἀπαντῶμεν. Κατὰ τὸν Σ9 μετὰ τῶν στεφάνων καὶ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου «φέρουσι τῷ ἱερεῖ καὶ γεῦσιν τοῦ κονδίτου», ἅτινα πάντα «ἴστησιν (ὁ ἱερεὺς) ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἕξ ἀριστερῶν τοῦ θυσιαστηρίου». Ἐπὶ πλέον κατὰ τὸν ᾠ «προσφέρουσι κηρούς τέσσαρας Τὰ μὲν δύο κόκκινα καὶ τὰ δύο λευκά». Καὶ τὰ μὲν κόκκινα ἐγχειρίζονται εἰς τοὺς μελλονύμφους, τὰ δὲ λευκά «τὸ ἐν τῷ ἱερεῖ καὶ τὸ ἕτερον τῷ ἀρχιερικλίνῳ».

13. Κατὰ τὸν Σ6 (καὶ κατὰ τὸ Σλαβωνικόν) ἀπευθύνεται ἡ ἐρώτησις, ἐὰν οἱ μελλόνυμφοι συγκατατίθενται εἰς γαμικὴν ἔνωσιν. Μετὰ τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν καὶ μετὰ σύντομόν τινα εὐχὴν ὁ ἱερεὺς κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα «ζώννυσι τὸν νεόνυμφον τὸν σπάθον καὶ λέγει. Περιζῶσαι τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ...». Καὶ ὁ Σ9 σημειοῖ ὅτι «εἰ ὁ ἀνὴρ ἐστὶ λαϊκὸς ζώννυι αὐτῷ σπάθην». Ἡ ἀξιοπεριεργὸς αὕτη διάταξις δέον νὰ συνδυασθῇ καὶ πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν τε μνήστρον καὶ τοῦ γάμου ψαλλομένους κατὰ τινὰς κώδικας (H K K M N Π5 Σ3 Ψ σ3) ψαλμοὺς εικοστὸν («Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς...») καὶ ὄγδοον («Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστόν...»), ἕξ ὧν ἐλήφθησαν καὶ οἱ ἐπαναλαμβανόμενοι κατὰ τὴν στέψιν στίχοι «Ἐθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων» καὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ κυριαρχία, ἣν ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως καὶ ἣτις τόσον παραστατικῶς περιγράφεται ἐν τῷ ὄγδῳ ψαλμῷ, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν «κατακυριεύσατε τῆς γῆς» ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐντολὴν «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», παρου-

σιάζεται οιοει παραδιδομένη εις αὐτὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ γάμου, ὅτε οὗτος συμπληρούμενος διὰ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος πρόκειται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐντεῦθεν καὶ ἀναγνωριζόμενος κυρίαρχος προσφωνεῖται διὰ τῶν ψαλμῶν βασιλεύς, περιβάλλεται δὲ καὶ τὰ ἐμβλήματα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, τὴν σπάθην καὶ τοὺς στεφάνους, εἰς οὓς ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ σχήματος ὅπερ προσέλαβον παρὰ τισι μεταγενεστέρως (εἶδος στεμμάτων ἰδίᾳ ἐν τῇ Ρωσικῇ ἐκκλησίᾳ) καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων ψαλλομένων στίχων, προσεδόθη καὶ ὁ χαρακτὴρ στεμμάτων βασιλικῶν. Ἀξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις ὁ γαμβρὸς προσφωνεῖται ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ ταχχαδὸρ = βασιλεύς¹. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι, ἐφ' ὅσον θὰ ἐδεχόμεθα, ὅτι ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ γάμου, ὡς ἔχει σήμερον, συντετάγη τὸ πρῶτον διὰ τοὺς βασιλεῖς, παρουσιάζεται εὐεξηγητὸν ὅτι κατ' ἐπίδρασιν ἐκεῖθεν ἐγενικεύθησαν καὶ διατάξεις εἰς τοὺς βασιλεῖς ἀρμόζουσαι (οἶαι ἢ περιζῶσις τῆς σπάθης καὶ ἡ χρῆσις τοῦ καθαρῶς βασιλικοῦ εἰκοστοῦ ψαλμοῦ). Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ὅτι τὰ βασιλικά ἐμβλήματα ἐπετίθεντο εἰς τὸν νυμφευόμενον βασιλέα ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, δὲν ἦτο ἄνευ σημασίας καὶ συμβολισμοῦ. Μόνος δ' εὐαπόδεκτος συμβολισμὸς ἐν προκειμένῳ τυγχάνει ὁ ἀνωτέρω σημειωθείς.

14. Ἐτερον ἄξιον παρατηρήσεως σημεῖον τυγχάνει ὁ τύπος τοῦ στεφανώματος. Ὡς ὁ τύπος τῶν μῆστρων Ἀρραβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ κτλ. παρουσιάζεται μεταγενέστερος, οὕτω φαίνεται νὰ εἶνε μεταγενέστερος καὶ ὁ τύπος τῆς στέψεως. Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ κτλ. Παρ' οὐδενὶ τῶν ὑπ' ὄψει ἡμῶν παλαιῶν κωδικῶν ἀπαντᾷ ὁ τύπος οὗτος. Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ κώδικες παρουσιάζουσι καὶ ἐν προκειμένῳ χαρακτηριστικὴν ἀσυμφωνίαν πρὸς ἀλλήλους. Οὕτω ὁ μὲν **Σ** ἀπλῶς σημειοῖ «εἶτα στέφει ἀμφοτέρους», χωρὶς νὰ προσθέτῃ ἄλλο τι. Κατὰ δὲ τὸν **Σ** ὁ ἱερεὺς «σφραγίζει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν γ'» καὶ εἶτα «λαμβάνει τὰ στεφάνια καὶ λέγει οὕτως: Ἐθῆκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στέφανον ἐκ λίθων τιμίων. Καὶ στέφει.» Κατὰ τοὺς **Π** **Σ** «λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης λέγει τὸν ψαλμὸν Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεύς...». «Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους». Καὶ προσθέτει ὁ **Π** «Καὶ σφραγίζει ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμῇ

¹ Κ. Καλλινίκου, Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ σελ. 652.

στεφάνωσον αὐτόν». Τὸν εἰκοστὸν ψαλμὸν ἀναφέρει καὶ ὁ σζ. Κατὰ τοὺς **ΗΚΜΟΠΨΩ** «στέφει ἀμφοτέρους λέγων ἐν τῷ νυμφίῳ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτόν. Καὶ ἐπὶ τὴν νύμφην. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτήν». Προσθέτει δὲ χαρακτηριστικώτατα ὁ Πς· «Καὶ ψάλλουσιν οἱ παριστάμενοι· Δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσας αὐτοὺς καὶ κατέστησας αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου». Κατὰ τὸν ε «λαβὼν τὸν ἓνα στέφανον (ὁ ἱερεὺς) ἴσταιται ἔμπροσθεν τοῦ γαμβροῦ καὶ λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ σφραγίσας σταυροειδῶς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη... ἐκ γ'. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τὴν νύμφην λαβὼν τὸν δεύτερον στέφανον λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεός... στεφάνωσον αὐτήν, ἐκ γ'. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτοὺς λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτούς. Καὶ τίθησιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τοὺς στεφάνους καὶ φησιν· Ἐθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους τιμίους ζῶν ἠτήσαντό σε καὶ ἔδωκας αὐτοῖς». Κατὰ δὲ τὸν Πι «στέφει ἀμφοτέρους καὶ λέγει· Χριστὸς στεφανοῖ». Καὶ κατὰ τὸν Σς «στεφανοῖ αὐτοὺς λέγων· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παραγίνεται καὶ τελειοῖ». Ἡ ὡς σημειοῖ κατὰ συνδυασμὸν ἐκ πάντων τῶν παλαιότερων κωδίκων ὁ Α: «λαμβάνει τὰ στέφανα ὁ ἱερεὺς ὁμοῦ καὶ τὰ δύο τῇ δεξιᾷ χειρὶ καὶ στέφει αὐτοὺς σταυροειδῶς μὲ τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας ἐκ τρίτου λέγων· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον συνευδοκεῖ καὶ συμμαρτυρεῖ. Τὸ αὐτὸ ἀποκρίνεται καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτούς. Τοῦτο μὲν λέγει ἐκ δευτέρου. Τὸ δὲ τρίτον λέγει· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ λέγει· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμὴ στεφάνωσον αὐτήν. Καὶ εὐθὺς λέγει· Ἐθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων· ζῶν ἠτήσαντό σε καὶ ἔδωκας αὐτοῖς μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος». Οἱ μεταγενέστεροι κώδικες συνδυάζουσι παλαιότερόν τινα τύπον μετὰ τοῦ νεωτέρου. Ἐπὶ παραδείγματι κατὰ τὸν ᾠ «στέφει αὐτοὺς (ὁ ἱερεὺς) λέγων· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στέφει, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκιάζει αὐτούς. Λέγει αὐτὸ ἐκ γ'. Εἶθ' οὕτως στέφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν λέγων· Στεφανοῦται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ δεῖνα. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί...» Κατὰ δὲ τὸν ε «λαβὼν τοὺς στεφάνους ὁ ἱερεὺς τίθησιν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτῶν λέγων· Ἐθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν... Εἶτα στεφανῶν

αὐτὸν λέγει· Στέφεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα στέφανον ἀγαλλιάσεως. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, Ὁμοίως καὶ τῇ γυναικὶ τὰ αὐτά. Εἶθ' οὕτω ψάλλει τοῦτο ἐκ τρίτου· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμῇ ἑστεφάνωσας αὐτοὺς καὶ κατέστησας αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Καὶ ἔθηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στέφανον.» Τὰ αὐτὰ περίπου κατὰ διάφορον σειρὰν καὶ μετὰ τινων διαφόρων γραφῶν καὶ ὁ γ.

15. Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὸ κοινὸν ποτήριον. Ἀξιοσημείωτος τυγχάνει ἡ διάταξις τοῦ Σ^ε, καθ' ἣν ἀντὶ ἑνὸς «φέρει ὁ ἱερεὺς ποτήρια δύο...καὶ βάλλει εἰς ἀμφοτέρα οἶνον» καὶ λέγων τὸν ψαλμὸν οὗ· «μετακινεῖ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο καὶ λέγει: Ἐκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο [φράσις ἐκ τοῦ ψαλμοῦ]. Καὶ δίδει τὰ ποτήρια τοῖς παρανόμοις» οἵτινες «καὶ ἐπιδιδόασι τοῖς νεονύμοις καὶ πίνουσι.» Διὰ τῶν δύο ποτηρίων καὶ τῆς ἀναμίξεως τοῦ περιεχομένου αὐτῶν συμβολίζεται ἐπὶ τὸ ἐκδηλότερον ἡ κοινωνία τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ κοινότης τῆς ἀπολαύσεως πάντων τῶν εὐφροσύνων τοῦ βίου. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ κατὰ τὸν Π³ λόγοι τοῦ ἱερέως ποτίζοντος τοὺς νεονύμους τὸ κοινὸν ποτήριον: «Ζήσατε οἱ νεόνυμοι ἡ ἀγία Τριάς φυλάξει ὑμᾶς ἀχωρίστους». Ἡ διάταξις δὲ τοῦ Π⁵, καθ' ἣν ὁ οἶνος τοῦ κοινοῦ ποτηρίου δέον νὰ ἦ ἄκρατος, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς συμβολίζουσα τὴν εὐχὴν, ὅπως ἄκρατος καὶ ἀμιγῆς θλίψεως εἶνε καὶ ἡ ἐν τῷ συζυγικῷ βίῳ εὐτυχία τῶν νεονύμων. Ἡ ὑπὸ διαφόρων δὲ κωδίκων (Π σ⁴ Π⁴, ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς Λαύρας) μαρτυρουμένη συντριβὴ τοῦ ποτηρίου θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς σύμβολον τοῦ εὐθραύστου τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, ἡ ὁποία κοινὴ οὖσα εἰς τοὺς συζύγους, κοινὸν ἔχει καὶ τὸ τέλος δι' αὐτούς. Ἡ τοῦ Π³ διάταξις, καθ' ἣν ὁ ἱερεὺς «χύνει τὸ ἐναπολειφθὲν» περιεχόμενον τοῦ ποτηρίου, ὑποδηλοῖ ἴσως εὐχὴν, ὅπως ἡ εὐτυχία τῶν νεονύμων πλεονάζουσα ὑπερεκχυθῆ σκορπιζομένη καὶ εἰς τὸ περιβάλλον αὐτῶν. Παρόμοιόν τι συμβολίζει καὶ ὁ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ σ⁴ ραντισμὸς τῶν κεφαλῶν τῶν νεονύμων διὰ τοῦ οἴνου τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Ἡ διὰ τῶν παρανόμων δ' ἐπίδοσις τοῦ κοινοῦ ποτηρίου ἐξηγεῖται, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ παράνομοι ἐλάμβανον ἐνεργὸν μέρος καὶ εἰς τὴν σύναψιν τοῦ συνοικείου, χρησιμεύοντες ὡς οἱ μεσάζοντες, δι' ὧν συνήπτετο ὁ συζυγικὸς δεσμὸς τῶν νεονύμων, ἐν ᾧ καθίστανται τὰ εὐφρόσυνα πάντα κοινὰ δι' αὐτούς.

16. Ἀξιολογωτάτη τυγχάνει καὶ ἡ διάταξις κωδίκων τινῶν, καθ' ἣν μετὰ τὸ κοινὸν ποτήριον «πολλάκις τινὲς δίδωσιν ἄρτου κλάσματα

μετὰ μέλιτος» (Ψ) ἢ (κατὰ τὸν Π 9) «λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ πρῶτον τοῦ μέλιτος καὶ ἀμυγδάλων καὶ λαμβάνει ἐν ἀμύγδαλον μετὰ τοῦ μέλιτος καὶ ἐπιδίδει πρῶτον τῷ ἀνδρὶ ἐκ τρίτου, ἔπειτα τῇ γυναικὶ καὶ αὐτῇ ἐκ γ'. καὶ πληροὶ τὸ ἐν ἀμύγδαλον εἰς τοὺς δύο» ἢ (κατὰ τὸν Π 7) εὐθὺς μετὰ τὴν στέψιν «εἴπερ ἐστὶ μέλι καὶ κάρυα εὐπρεπισμένα γέυει αὐτοὺς λεπτομερῶς ἐκ γ'». Ἡ διάταξις αὕτη παρέχουσα συμβολισμὸν ἐκδηλότερον τῆς ἐν ἡδύτητι καὶ εὐτυχίᾳ κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν τῶν συζευγνυμένων, ἰδίᾳ δὲ ἢ τοῦ ἐνὸς ἀμυγδαλοῦ διανομὴ εἰς ἀμφοτέροους, ἔχει ἴσως ληφθῆ κατ' ἀπομίμησιν παλαιόθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Τερτυλλιανοῦ¹ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰππολύτου φερόμενων κανόνων μαρτυρουμένης πράξεως², καθ' ἣν ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ προσεφέρετο εὐθὺς μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν εἰς τοὺς νεοφωτίστους καὶ κρατῆρ ἔμπεριέχων μέλι καὶ γάλα, δι' ὧν ὑπεμιμνήσκειτο εἰς αὐτοὺς ἡ ἡδύτης τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀναγέννησις αὐτῶν ἐν τῇ κολυμβήθερα ὡς τῶν γάλακτι ἐκτροφόμενων νηπίων. Ἐπὶ πλεόν ἔξ αὐτῆς κατανοεῖται ἔνθεν μὲν ἡ προέλευσις τῶν ἐν τοῖς γάμοις διανεμομένων σακχαροπτήκτων, ἅτινα κατασκευάζονται μετ' ἀμυγδάλων καὶ σακχάρους ἀντὶ μέλιτος, ἔνθεν δέ, ὅτι ἡ καὶ σήμερον κρατοῦσα συνήθεια, τοῦ νὰ θέτῳσιν ἐν τῷ δίσκῳ τῶν στεφάνων καὶ σακχαρόπηκτα, δὲν εἶνε ἄνευ στηρίγματός τινος καὶ ἐν τῇ παλαιότερᾳ πως πράξει.

17. Τέλος ἀξιοσημείωτος τυγχάνει καὶ ὁ κατὰ τινὰς κώδικας σχηματισμὸς πομπῆς, συνοδευούσης τοὺς νεονύμφους ἀπὸ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν οἶκον. Κατὰ τοὺς Π 4 καὶ σ 4 μετὰ τὸ κοινὸν ποτήριον ὁ ἱερεὺς ἀναλαμβάνει τὰ κηρία καὶ δίδει αὐτὰ προπορεύεσθαι ἔμπροσθεν τῶν νεονύμφων». «Καὶ εὐθὺς ἐκφωνεῖ. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν. Καὶ σφραγίζει αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς λέγων· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε. Καὶ εὐθὺς ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ ἁγίου ναοῦ». «Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ναοῦ, προσθέτει ὁ Π 9, ψάλλει θεοτοκίον ἤχ. δ'. Ὁ καθαρώτατος ναὸς... Εἶτα ἐν τῇ ὁδῷ τὰ τῶν ὀκτώ ἤχων θεοτοκία». Οἱ ᾧ καὶ ε ἔχουσιν ἐκτὸς τοῦ Ἡσαΐα χόρευε καὶ ἄλλα τροπάρια, ψαλλόμενα, ὡς ὑπεμφαίνεται ἐν τῷ ε, καὶ ταῦτα καθ' ὁδόν. «Καὶ ὅτε ἐγγίσουν ἐν τῇ οἰκίᾳ, προσθέτει ὁ Π 3, ἐντὸς αἴρει ὁ ἱερεὺς τοὺς στεφάνους», τοῦθ' ὁπερ δηλοῖ, ὅτι ἀπὸ τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ οἴκου οἱ νεόνυμφοι

¹ De corona 3, adversus Marc. I, 14.

² Κανόνες 144-145.

ἔφερον τοὺς στεφάνους αὐτῶν. «Καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸν παστὸν» (Δ), «αἴρει τὰ στέφανα» (ε) καὶ ἀναγινώσκει τὴν σχετικὴν εὐχὴν, ἣν τινες τῶν κωδίκων (ΚΔ) ἐπιγράφουσιν «εὐχὴ εἰς τὸ λύσαι παστὸν», ἢ «εὐχὴ εἰς τὸ λύσαι στέφανα» (Ι), ἢ ὀρθότερον «εὐχὴ ἐπιθαλάμιος ἐν τῷ αἶρειν τοὺς στεφάνους» (Δ). «Καὶ ἀποθεις τὰ στέφανα εἰς τὸν παστὸν ἀπέρχεται», ἵνα ἀρχίσῃ ὁ ἐν τῷ οἴκῳ ἐορτασμός τοῦ γάμου. Πράγματι, τὰ καθ' αὐτὸ παστολύσια ἐλάμβανον χώραν ἢ τὴν ὀγδόην ἡμέραν (IIe) ἢ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας (Δ) ἢ «μετὰ τριῶν ἡμερῶν παρέλευσιν» (II*), ὅτε καὶ πάλιν ἤρχετο ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀνεγίνωσκεν εἰδικὴν ἐπὶ τοῖς παστολυσίοις εὐχὴν. Οὕτω ἐστεμμένοι ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου συνωδεύοντο ἐπισήμως οἱ νεόνυμφοι, ἵνα ἐγκαθιδρυθῶσι κυρίαρχοι καὶ βασιλεῖς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου.

Δ. ΤΑΞΙΣ ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ ΚΑΙ ΜΝΗΣΤΡΑ*

Δ Ὀφείλει δοκίμασι αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς περὶ συγγενείας ἢ σκύθης ἢ βάρβαρος ἢ ἄλλο τι οὖν, καὶ ἔαν ἢ ὀρθόδοξος χριστιανός, καὶ τοῦ μὴ ἔχειν μεθ' ἑτέρου πρόσωπον, ὡσαύτως καὶ παρθένον ἀναθήσαντα ἑαυτὴν τῷ Θεῷ, καθ' ὡσπερ ἐν τῷ ΙΣΤ κεφαλαίῳ τῆς; Δ¹⁵ συνόδου ἀποφηνεται λέγων οὕτως: «Παρθένον ἢ παρθένον γυναῖκα ἀναθήσαντα ἑαυτὴν τῷ δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ μονάζοντας μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιεῖν. Εἰ δέ γε εὐρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες ἔστωσαν ἀκοινώνητοι καὶ ἐν τῷ ἐπιτιμίῳ τοῦ ἀφορισμοῦ». Εἰ δὲ μὴ οὕτως (γ Ο) Η Q Π μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν τοῦ ἀρχιερέως [ἢ τοῦ ἱερέως] ἔσιώτος ἐν τῷ ἱερατείῳ παρίστανται οἱ μέλλοντες ζευγνυσθαι πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ μὲν ἀνὴρ ἐκ δεξιῶν, ἡ δὲ γυνὴ ἐξ ἀριστερῶν. Ἀπόκεινται δὲ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς τραπέζης δακτύλιοι δύο,

* Ν *Εἰς ἀρραβῶνα. Ι Κ Κ* Ἀκολουθία εἰς μνήστρα. Κ 1 Ἀκολουθία εἰς μνήστρα. Ἀρχὴ τοῦ ἀρραβῶνος. Π ε Ἀκολουθία τῆς μνήστρας. Π θ Ἀκολουθία εἰς μνήστρα ἥγουν χάριτομαν. Σ θ Ἀκολουθία καὶ τάξις εἰς μνήστρα. Σ 2 κανὼν ἐκκλησιαστικὸς ἠκριθὼμένος εἰς μνήστρα. ε Ἀκολουθία γινομένη εἰς μνήστρα γάμου. Ψ Ἀκολουθία εἰς μνηστῖαν γάμου. γ Ἀκολουθία γινομένη ἐπὶ μνήστροις ἥγουν τοῦ ἀρραβῶνος. Π 6 Ἀκολουθία εἰς παρθενικὴν μνηστῖαν. Ἀρχὴ τοῦ ἀρραβῶνος. Μ Ἀκολουθία τῆς εὐλογήσεως τοῦ γάμου ἦτοι εἰς μνήστρα. Η Q P Τάξις γινομένη ἐπὶ μνήστροις βασιλέως καὶ λοιπῶν ἀνθρώπων. Ο Τάξις γινομένη ἐπὶ μνήστροις νεοζύγων καὶ ἱερολογία.

Κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς Δαύρας (D 441) «Γενομένης λειτουργίας ἵστανται οἱ νεόνυμφοι ἐν τῷ νάρθηκι ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν θεῖαν μετάληψιν, ἥγουν μετὰ τὸ εἰσκομίσαι τὸν ἅγιον ἄρτον ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ καὶ σκεπάσας αὐτὸ συνήθως λέγει τὴν εὐχὴν τῆς μεταλήψεως καὶ οὕτως ἀνοίξας τὸ βηλόθυρον καὶ τὰ ἅγια θύρια καὶ λαθῶν θυμιατῶν ἐξέρχεται διὰ τῶν ἁγίων θυρῶν καὶ ἀπέρχεται ἕως τὰς ὠραίας πύλας, προπορευομένου μανουαλίου μετὰ κηροῦ καὶ φθάσαντες εἰς τὰς ὠραίας πύλας εἰσέρχονται οἱ νεόνυμφοι μετὰ τῶν ὀψικευόντων εἰς τὸν ἐντὸς ναόν· προπορεύονται δὲ ἡ γυνὴ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἀνδρός καὶ ἀπαντᾷ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς καὶ θυμιᾷ τοὺς νεόνυμφους καὶ λέγει Εὐλογημένη ἡ βασιλεία . . .».

Δ «Εἰ δὲ μὴ οὕτως, εὐθὺς ὁ ἱερεὺς ἵσταται ἐν τῷ ἱερατίῳ, παρίστανται καὶ οἱ μέλλοντες ζευγνυσθαι πρὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ. Τίθενται δὲ παρὰ τοῦ ἱερέως ἐν τῇ τραπέζῃ δακτύλιοι δύο, χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς. Καὶ σφραγίσας ἐκ τρίτου τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ διάκονος λέγει . . .».

χρυσούς και σιδηρούς· ὁ μὲν σιδηροῦς ἀπονεύων πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ δὲ χρυσοῦς πρὸς τὰ ἀριστερά, σύνεγγυς ἀλλήλων. Καὶ σφραγίσας ἐκ γ' τὰς κεφαλὰς τῶν συμπαρόντων νυμφίων ὁ ἀρχιερεὺς

Ψ καὶ λαβὼν κηρούς ἀπτομένους δίδωσι τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικί, καὶ τὸν μὲν ἀνδρα ἴσθησιν ἐκ δεξιῶν, τὴν δὲ γυναῖκα ἐξ ἀριστερῶν.

Π 6 Καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς, ἂν θέλῃ ἡ νύμφη τὸν νυμφίον·

Κ «Ἴσταται ὁ ἱερεὺς, οἱ δὲ μνηστεύομενοι ὀπισθεν. Καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλῖδια ἐκ τοῦ νεωτέρου καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, ἐν ἣ ἀπόκειται καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον. Καὶ εἶθ' οὕτω λέγει: Ἐν εἰρήνῃ...».

Σ 9 (περίπου τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ε) «Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐάν ἔσται εὐλόγημα καὶ στεφάνωμα, ἡ μὲν εὐλόγησις γίνεται ἐν τῷ νάρθηκι (εἰς τὸ διακονικὸν ε), ἡ δὲ στεφάνωσις ἐν τῷ ναῶ. Εἰ δὲ ἐν ἐκ τῶν δύο εἰς τὸν ναόν. Πρῶτον τίθεται σέλλιον καὶ ματειπίδιον (;) καὶ εἶθ' οὕτως τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τίθησιν ἐπάνω τοῦ ματειπίδιου καὶ δύο δακτυλῖδια, τὸ μὲν χρυσοῦν, τὸ δὲ ἕτερον ἀργυροῦν καὶ τὰ μνήστρα, καὶ προσέρχονται οἱ μέλλοντες στεφανωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου καὶ ἴσθησιν τὸν μὲν νεώτερον ἐκ δεξιῶν, τὴν δὲ κόρην ἐξ εὐωνύμων καὶ δίδωσι πρὸς ἕνα κηρόν, λέγει πρὸς ἕνα ἕκαστον· Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ εἶθ' οὕτως συναπτῆ...». Ὁ ε «... χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐπάνω τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Καὶ εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς. Καὶ ἀρχονται τὰ εἰρηνικά. Ὁ ἱερεὺς Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...».

ε «Εἰσαγομένων τῶν νεονύμφων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ κάκεισε εὐρεπισθέντος τετραπόδου, τιθεμένου ἐπάνω τοῦ εἰκονίσματος μετὰ δύο λάμπάδων ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν. Προσφέρουσι δὲ τοὺς νεονύμφους καὶ ἴσταται ὁ γαμβρὸς ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη, ἡ δὲ νύμφη ἐξ ἀριστερῶν. Καὶ τίθησιν ὁ ἱερεὺς δακτυλῖδια δύο ἐπάνω τοῦ τετραπόδου. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐνδύεται πετραχήλιον κρατοῦντος κηρόν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Προστίθησι δὲ καὶ θυμιατὸν καὶ θυμιατὴν τὴν ἁγίαν εἰκόνα καὶ τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς παρατυχόντας. Εἶτα ποιεῖ εὐλογητόν».

Ψ «Ἀλλάξας ὁ ἱερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ λαβὼν κηρούς...».

Σ 2 Ἴστανται ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ ἱερατεῖῳ, οἱ δὲ ἀρμοζόμενοι πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ θυσιαστηρίου. Λαμβάνων ὁ ἱερεὺς δακτυλῖδιον ἐκ τοῦ νεωτέρου τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ καὶ ὁ διάκονος ἐγγὺς τοῦ πρεσβυτέρου ποιεῖ εὐχὴν οὕτως. Ἐν εἰρήνῃ καὶ τὰ ἐξῆς... Ὁ **Σ 6** περίπου τὰ αὐτὰ μετὰ τῶν ἐπομένων διαφορῶν. «... πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλῖδια ἐκ τοῦ νεωτέρου, καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐν τῇ τῶν καγκέλων τραπέζῃ, στέκει δὲ καὶ τὸ ποτήριον τῆς ἁγίας κοινωνίας ἐν τῇ τραπέζῃ. Ἐν εἰρήνῃ...».

Q «... ἐκ δεξιῶν τῆς γυναικός, ἡ δὲ γυνὴ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἀνδρός. Ἐπιδίδεται αὐτοῖς ἀνά κηροῦ ἑνός. Ἀπόκεινται δὲ ἐν τῷ δεξιῷ...».

Η Q «... συμπαρόντων νυμφίων ὁ ἀρχιερεὺς λέγοντος τοῦ διακόνου συνάπτῃν. Ἐν εἰρήνῃ...».

α «... ἡ δὲ γυνὴ ἐξ ἀριστερῶν σύνεγγυς ἀλλήλων καὶ σφραγίζει ἐκ τρίτου τὰς κεφαλὰς αὐτῶν».

ὁμοίως καὶ ὁ νυμφίος τὴν νύμφην. Καὶ ὁμολογήσαντες ἔκουσίως εὐλογεῖ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς.

Ι Δ Π Ὁ διάκονος. Εὐλόγησον, δέσποτα.

Δ Καὶ ὁ ἱερεὺς μεγαλοφώνως.

Ψ Ο Ν Κ Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ διάκονος. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορὸς. Κύριε, ἐλέησον.

^α «Καὶ εὐθὺς δίδει ὁ ἱερεὺς τοὺς κηρὸς τῶν νεονύμφων καὶ ἀλλάσσουν αὐτοὺς ἐκ τρίτου καὶ λέγει». Ἐπακολουθεῖ ἡ συναπτή.

Ἐν τῷ κώδ. 1070 (N° 207) τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας (D 902) εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν μνήστων, μετὰ τὰ εἰρηνικά καὶ τὴν ἐκφώνησιν Ὅτι πρέπει... «Καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς καὶ λέγει. Θέλεις γαμβρέ, ἀγάγεσαι, ἀγαπᾷς ἐκάραι τὴν κερά, ἢ δεῖνα, γυναῖκα ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, καθὼς γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου; Καὶ ἀποκρίνεται ὁ γαμβρός· Ναί, τίμιε παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Ἐἵτα ἐρωτᾷ καὶ τὴν νύμφην καὶ λέγει· Θέλεις κερά ἢ δεῖνα ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, καθὼς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀρχῶν κόσμου ἐγένετο; Ναί, ἄγιε τοῦ Θεοῦ. Καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν· Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος...».

γ «Καὶ εἰσάξας αὐτοὺς ἐνδὼ τοῦ ναοῦ θυμιᾷ σταυροειδῶς καὶ λέγεται παρὰ τοῦ διακόνου: Εὐλόγησον, δέσποτα. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Τρισάγιον, τὸ Παναγία Τριάς, τὸ Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἐστιν. Ἀπολυτίκιον καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας.

Ψ Ν «Καὶ ποιεῖ εὐλογητὸν ὁ ἱερεὺς. Ἐἵτα Τρισάγιον... Ὅτι σοῦ ἐστιν. Τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας.» Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ε μετὰ τῆς διαφορᾶς. «Τοῦ Σταυροῦ σου... μόνε φιλόνηραπε. Καὶ τὸ Κοντάκιον Κωνσταντίνος σήμερον...» Ὁ **Ψ** «Καὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου Ἦχος πλ. δ. Τοῦ Σταυροῦ σου... Καὶ εὐθὺς. Ἐν εἰρήνῃ...»

Οἱ **Ι Δ Η ᾠ ε** Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ν Μετὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 1 εὐχὴν.

Μεθ' ὃ ὁ **Ν** συνεχίζει: «Ἀκολουθία εἰς τὸ τοῦ δακτυλίου σύνδεσμον. Ἀναλαμβάνει τὴν ἄνω ἀκολουθίαν. Ἐἵτα λέγει τὴν εὐχὴν. Ὁ Θεός, ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα... (ἴδε κατωτέρω).

Κ 1 γ. Πρὸ τῶν εἰρηνικῶν καὶ μετὰ τὸ ἀπολυτίκιον καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας τὰς ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 2 εὐχάς. Μεθ' ὃ ἐπακολουθοῦσι τὰ εἰρηνικά.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 780 κώδιξ τῆς μονῆς Παντελεήμονος Ἄθω (D 828) «... Πρῶτον συμφωνεῖ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς ἕτερον πρὸς ἕτερον καὶ ἴσθησι...» Εὐθὺς τὴν εὐχὴν. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου εἰς κληρονομίαν σου τοῖς πατράσιν ἡμῶν, τοῖς καθ' ἐκάστην ἡμῶν γενεάν ἐκλεκτοῖς σου... Ἐἵτα δίδει αὐτοῖς καθ' ἐν κηρὸν ἓνα καὶ ἄρας τὰ δακτυλίδια ὁ ἱερεὺς

Ἐπεὶ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης.

Ἐπεὶ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ἐπεὶ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ἐπεὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος).

Ἐπεὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τοῦδε) καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (τῆς δε) τῶν νῦν μνηστευομένων ἀλλήλοις καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς διαδοχὴν γένους καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν, εἰρη-
νικὴν καὶ βοήθειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ
πίστει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

λέγει· Μνησιάζεται καὶ ἀρραβωνιάζεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... Λέγει ἐκ γ'. Καὶ δίδει τῷ μὲν ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν καὶ τῇ γυναικὶ τὸ ἀργυροῦν. Ὁμοίως καὶ ἄρτους δύο καὶ ἀλλάσσουν».

Π6 Ἐπακολουθοῦσιν αἱ εὐχαὶ 1) Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀπο-
στείλας τὴν ἀλήθειάν σου... 2) Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πάσης κτίσεως. (Ἴδε ἀκολ.
γάμου). Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλίων καὶ αἱ εὐχαὶ 3) Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ
διηρημένα... 4) Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν...

Ὁ **O** ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (Δ.) ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, διαμονῆς καὶ τοῦ
ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Ὁ **A** Ἐπεὶ τῆς εἰρήνης... τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ *ὀρθοδόξων* ἐκκλησιῶν
καὶ τῆς τῶν πάντων... Μετὰ δὲ τὴν αἴτησιν Ἐπεὶ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου...
ἐπακολουθοῦσιν Ἐπεὶ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν...
Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνηστρα ταῦτα τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τῶν νυνὶ μνηστευομένων ἀλλήλοις
καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
(δεῖνα) καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπήσεως αὐτῶν
τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας εἰς διαδοχὴν γένους
καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τῶν συμ-
παραγενομένων καὶ συνευδοκούντων ταύτῃ τῇ θεϊκῇ νομοθεσίᾳ τοῦ Κ. δεηθ.
Ἐπεὶ τοῦ ρυθῆναι αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς...»

Οἱ **H Q O** μετὰ τὴν αἴτησιν Ἐπεὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὰς αἰτήσεις
Ἐπεὶ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων. Ἐπεὶ τοῦ συμπολεμησαί.
Ἐπεὶ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τοῦ Δ. καὶ τῆς Δ. τῶν νυνὶ μνηστευομένων.

Οἱ **H O** μετὰ τὸ Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι, παραλείποντες τὰς ἐνδιαμέσους

Ἐπεὶ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ἀμέμπτῳ βιοτῇ καὶ πολιτείᾳ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσθῃ αὐτοῖς τίμιον τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς Παναγίας, ἀχράντου.

Ὁ χορὸς Σοί, Κύριε.

προχωροῦσιν εἰς τὴν Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι. Ὁ Ω μετὰ τὸ Ἐπεὶ τῶν δούλων. «Ἐπεὶ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ἀμέμπτῳ... Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνηστρα ταῦτα τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς διαδοχὴν γένους τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι». Ὁ Μ «... Ἐπεὶ τοῦ οἴκου τούτου καὶ τῶν ἐν πίστει (οἰκούν;) τῶν ἐν αὐτῷ. Ἐπεὶ τῶν μνηστευομένων ἀλλήλοις εἰς ἔνωσιν συζυγίας τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δ καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Δ καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπήσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρ. αἰτήμ. τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς». Ὁ Ι «... Ἐπεὶ τοῦ ἀγίου οἴκου τούτου καὶ τῶν νῦν μνηστευομένων εἰς ἔνωσιν συζυγίας καὶ συμβιώσεως τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦδε καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ τῆςδε καὶ τῆς ἐν Θεῷ συζεύξεως καὶ ἀγάπης καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα... Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνηστρα ταῦτα τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς...» Ὁ Κ «... Ἐπεὶ τοῦ ἀγίου οἴκου. Ἐπεὶ τῶν μνηστευομένων ἀλλήλοις εἰς ἔνωσιν συζυγίας τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ δούλου... καὶ τῆς ἐν Θεῷ ἀγαπήσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πᾶσι τοῖς παροῦσι πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα τοῦ Κ. δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι». Ὁ Ψ «Ἐπεὶ τῆς εἰρήνης. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὴν μνηστρίαν ταύτην τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ δούλου... ἀλλήλοις τοῦ Κ. δ. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ πάσης... Ὅτι πρέπει σοι.» Ὁ Χ «... ὑπερ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνηστρα εἰς ἔνωσιν συζυγίας τοῦ Κ. δεηθ. Ἐπεὶ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ... καὶ τῆς ἐν Θεῷ συζεύξεως καὶ ἀγάπης αὐτῶν τοῦ Κ. δεηθ. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι».

Π Η Ω Ι Ο Κ Κ ε εὐθὺς μετὰ τὸ τῆς Παναγίας, ἀχράντου, παραλείποντες τὴν παρεπιπτοῦσαν ἐκφώνησιν συνεχιζοῦσι. «Καὶ τούτων λεγομένων εὐχεται ὁ ἱερεὺς. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος...»

Μ μετὰ τὸ τῆς Παναγίας ἀχράντου «Ἐπειτα πέρνει τὰ δακτυλίδια τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης καὶ εὐλογεῖς αὐτὰ καὶ ἀλλάζεις τα ἐκ τρίτου (λέγων;) οὕτως. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος.

Ρ μετὰ τὴν συναπτήν καὶ διαρκούσης ταύτης εὐχεται ὁ ἀρχιερεὺς Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος... καὶ μετ' αὐτὴν ἡ εὐχὴ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἐθῶν... Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν...»

Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ψ Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν.

ε Μ Ψ Ο τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα συναγαγὼν εἰς ἐνότητα καὶ σύνδεσμον διαθέσεως τιθεὶς ἄρρηκτον ὁ εὐλογήσας Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκαν καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας· αὐτός, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Γενεσ. κα 23,
 Ἡσ. κς 4, 1αν.
 Σωσ. 42.
 Ἐφεσ. δ 3
 Ἐβρ. σι 17,
 ια 9.
 ψαλμ σθ1, 2λη
 23, Κολοσ. α,
 10.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ τὰ διηρ. Ψ Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος καὶ αἰώνιος Ν ἐνάγων εἰς ἐνότητα Ν κληρονόμους τῆς σῆς Κ τῆς σῆς ἐπαγγελίας καὶ βασιλείας Δ τῆς σῆς ἀναδείξας ἐπαγγελίας· Η Ξ Ο εὐλόγησον καὶ τούτους τοὺς δούλους σου Η Ξ Ο δούλους σου ὁδηγῶν Κ τούτους τότε καὶ τήνδε καὶ ὁδηγήσον αὐτοὺς εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν Μ

Δ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν: «Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κ. δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος. . .

Κ1 μετὰ τὰ εἰρηνικά τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 3 εὐχὴν.

Μεθ' ὁ ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα. . . Ὡσαύτως καὶ ὁ σ 3 τὴν αὐτὴν εὐχὴν: Δέσποτα φιλόθρωπε, Κύριε, ὁ ἐν τῇ προφητικῇ φωνῇ ἐνισχύσας. . . «Καὶ ἄρας τὰ δακτυλίδια ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης δίδει τὸ μὲν χρυσοῦν τῷ ἀνδρὶ, τὸ δὲ ἀργυροῦν τῇ γυναικὶ καὶ ἀλλάσσουν αὐτὰ ἐκ τρίτου. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς τοῦ Κοῦ δεηθῶμεν. Δότε δακτυλίδιον. . . ἐνδύσατε αὐτόν». Ἔπονται αἱ εὐχαί: Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὴν ἐπαγγελίαν σου. . . Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος. . . Κύριε ὁ Θεός, ὁ τὴν ἐξ ἔθνων. . .

γ Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν: Ὅτι πρέπει σοι. . . τὴν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ γάμου εὐχὴν. «Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος καὶ πάσης κτίσεως δημιουργός. . .» μετὰ τινων διαφορῶν. Καὶ μετ' αὐτῆν: «Εἶτα τὴν εὐχὴν τοῦ δακτυλιδίου: Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Σωτὴρ ἀγαθὸ καὶ φιλόθρωπε· τὸν ἀρραθῶνα τοῦτον ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον διατήρησον, ἵνα γένηται αὐτοῦ τὸ συνάλλαγμα εἰς πολυχρόνιον καὶ ἀδιάλειπτον· πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἶτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια ἀπὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἀποδίδωσι. . .»

ε Εὐθύς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, Ὅτι πρέπει σοι. . . «Ὁ δὲ ἱερεὺς στραφεὶς πρὸς τοὺς νεονύμφους λέγει μεγαλοφώνως. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος. . .» Καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐχῆς: «Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτοὺς ἐκ γ'. Εἶτα λέγει τὴν ἐκφώνησιν Ὅτι ἐλεήμων. Εἶτα λαβὼν τὸ δακτυλίδιον καὶ ἐναλλάσσει αὐτοῖς ἐκ γ'.

ἽΟτι ἐλεήμων καὶ φιλόνηθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

ἽΟ χορὸς ἽΑμήν.

ἽΟ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι.

Ο Ο Η Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ

ὁ ἀρχιερεὺς (ὁ ἱερεὺς) ἐπεύχεται

Καὶ φορένει ἐν τοῖς δεξιοῖς ἄκροις δακτύλοις. Καὶ τὸ μὲν ἀργυροῦν φορένει τῷ γαμβρῷ, τὸ δὲ χρυσοῦν τῆς νύμφης. Καὶ εὐλογεῖ αὐτοὺς Γ'. Καὶ συμπλέκει τοῖς δεξιοῖς ἄκροις τοῖς δακτύλοις αὐτῶν. Φορεμένον δὲ τῶν δακτυλιδίων λέγει τὴν εὐχὴν αὐτήν. Τοῦ Κ. δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεός, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν...». Τὴν αὐτὴν σειρὰν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Κ1.

Π5 μετὰ τὴν εὐχὴν ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος... ἽΑντιλαβοῦ... ἽΟτι ἐλεήμων... Εὐχὴ τοῦ δακτυλιδίου: Δέσποτα, Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου... Καὶ σφραγιζῶν τὰ δακτυλίδια γ'. λέγει οὕτως: Χριστὸς ἐν Τριάδι ὑμνούμενος, εὐλόγησον, ἁγιάσον τὴν ζωὴν ἡμῶν πάντοτε νῦν... Καὶ εἶθ' οὕτως δίδει αὐτοῖς τὰ δακτυλίδια καὶ λέγει: Δότε δακτυλίδιον εἰς τὰς δεξιὰς αὐτῶν καὶ ἐξενέγκαντες τὴν στολὴν τὴν πρώτην ἐνδύσατε αὐτόν, θύσαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν' καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν' ὅτι διὰ τοῦ λόγου σου, Κύριε, τοῦ ἀληθινοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη, καὶ τῆ δεξιᾷ σου τῆ κραταιᾷ εὐλογηθήσεται. ἽΑγγελος Κυρίου στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτῶν λυτρούμενος αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου. ἽΟτι σὸν τὸ κράτος' Εἰρήνη πᾶσι. Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν... Καὶ γυρίζει αὐτοὺς γ'. Καὶ λέγει ψαλμὸν' Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι. Καὶ ἀπολύει.

ἽΕν τῷ C. τὸ Σλαβωνικὸν δύο εὐχὰς μόνον ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ ἀρραβῶνος, τὴν ἀνωτέρω, μεθ' ἣν ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλιδίων, καὶ τὴν εἰς τὸ τέλος παρατιθεμένην ἐν τῷ ἐντύπῳ: «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ τῷ παιδί τοῦ πατριάρχου ἽΑβραάμ συμπορευθεὶς...»

Σ Μετὰ τὴν συναπτήν τὰς εὐχὰς «ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος... 2) Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν... Οὐδὲν ἕτερον. ἽΩσαύτως καὶ ἐν τῷ Σ7 προστιθεμένου μετὰ τὴν εὐχὴν Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν... «Καὶ παραδίδωσιν αὐτοὺς τὰς δεξιὰς χεῖρας βάλλον αὐτοῖς δακτυλίδια. Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφράνθη ὁ βασιλεὺς' ἕως ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος. Καὶ λέγει αὐτοῦ γ'».

Ψ εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην συνεχίζει «ἽΑμήν. Καὶ λαβὼν δακτυλίους δύο ὁ ἱερεὺς ἀνταλλάττει αὐτοὺς ἐκ τρίτου καὶ βαλὼν αὐτοὺς ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτῶν» (Μεθὸ λείπει ἐν φύλλον μέχρι τοῦ... τῶν καρπῶν σου φάγεσαι).

Κ μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν: «Καὶ ἐπιδίδει αὐτοῖς τὰ δακτυλίδια τῷ μὲν ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν, τῇ δὲ γυναικὶ τὸ σιδηροῦν καὶ ἐναλλάττουσιν αὐτὰ ἐκ τρίτου. Καὶ ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. Κύριε ὁ Θεός, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν» Καὶ εὐθὺς περατοῦται ἡ ἀκολουθία τῶν μνήστρον.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν προμνηστευσά-
μενος ἐκκλησίαν παρθένον ἀγνήν, εὐλόγησον τὰ μνήστρα *Ψαλμ. ζ 1 και*
ἀλλ. Ὡσηὲ β
ταῦτα καὶ ἔνωσον καὶ διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τού- *19, Β' Κοροθ.*
τους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ. *16 2.*

Η Δ Ν Ο Ἐκφώνησις.

Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ
 Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

μνηστευσάμενος ἑαυτῷ ἐκκλ. Δ Ι Κ Ο προμνηστευσάμενος ἑαυτῷ Ο Ν Κ Η
ἐκκλησίαν ἑαυτῷ παρθένον Μ αὐτὸς καὶ νῦν εὐλόγησον Κ αὐτὸς εὐλόγησον
Ν Ι καὶ τὰ μνήστρα Δ καὶ ταῦτα τὰ μνήστρα Ν διαφύλαξον αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ Ι
καὶ φύλαξον τοὺς Μ τοὺς δούλους τοῦσδε Ν τοὺς δούλους σου ἐν εἰρήνῃ
Η Ο Μ Κ Κ.

Ἐκφών. Ὅτι πρέπει σοι Ν Κ ε.

Ν μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν ἐπακολουθεῖ καὶ ἐν αὐτῷ ἡ δευτέρα.

Μ μετὰ τὸ τέλος τῆς δευτέρας εὐχῆς δίδει πέρασ εἰς τὴν ἀκολουθίαν
 τῶν μνήστρων καὶ συνεχίζει: «Ἀρχὴ τοῦ στεφανώματος...» Ὡσαύτως καὶ ὁ **Ι**.

Κ¹ μετὰ τὴν δευτέραν εὐχὴν ἐπισυνάπτει τὰς εὐχὰς τοῦ γάμου παραθέ-
 των πρώτην τὴν ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον... Ὁ ε μετὰ τὴν δευ-
 τέραν εὐχὴν «Ἐἴτα λαβὼν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν χειρῶν ὡς εἰσι πεπλεγμένοι
 σύρει αὐτοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βαδίζοντας κατὰ σχολὴν ἔσω εἰς τὸν ναόν,
 λέγων τὸν ψαλμὸν τοῦτον εἰς ἐπήκοον πάντων· Μακάριοι πάντες οἱ φοβού-
 μενοι τὸν Κύριον... εἰρήνῃ ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Ποιῆσαι ἀσπασμόν, νόμου γὰρ
 ἀπόφασίς ἐστὶν αὕτη. Οὐ γενομένου λύειν αὐτῶν τὴν συμπλοκὴν τῶν χειρῶν.
 Καὶ μνημονεύσας αὐτοὺς ἀπολύει οὕτως: Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν,
 ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ Μητρὸς.

Μετὰ δὲ τὴν τάξιν ταύτην λαβὼν ὁ ἱερεὺς κηρία, ἄπτει δὲ καὶ δίδει τοῖς
 νεονύμφοις· λαμβάνει γὰρ καὶ αὐτός. Καὶ εὐλογεῖ αὐτοὺς. Λαμβάνει γὰρ καὶ
 ποτήριον μετὰ οἴνου καὶ τίθησιν εἰς τὸ τετράποδον». Ἐπακολουθεῖ ἡ ἀκολου-
 θία τοῦ στεφανώματος. Οἱ **Ρ Η Ο Π** μετὰ τὴν δευτέραν εὐχὴν. «Καὶ μετὰ τὸ
 Ἄμὴν ἐπίδιδωσι τῷ ἀνδρὶ τὸν χρυσοῦν δακτύλιον, τὸν σιδηροῦν δὲ τῇ γυναικί,
 Ἐκεῖνοι ἀντιδίδωσι τούτους ἀλλήλοις. (Καὶ ἀσπάζεται ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα **Π**).
 Καὶ οὕτω κρατήσας ὁ ἀρχιερεὺς συμπλέκει τὰς δεξιὰς ἀλλήλων καὶ κρατοῦντες
 ἐξέρχονται. Εἰ δὲ βούλονται ἐν ταῦτῳ στεφανωθῆναι...» (Ἐπακολουθεῖ ἡ ἀκο-
 λουθία τοῦ στεφανώματος). Τὰ αὐτὰ περίπου καὶ ὁ **Ο** ὁ ὁποῖος μόνον τοπο-
 θετεῖ τὴν ἐπίδοσιν τῶν δακτυλίων καὶ τὴν συμπλοκὴν τῶν χειρῶν μεταξύ τῆς
 πρώτης καὶ τῆς δευτέρας εὐχῆς. Ὁ ε μετὰ τὴν δευτέραν εὐχὴν. «Καὶ δίδωσιν
 ὁ ἱερεὺς τῷ ἀνδρὶ δακτυλίδιον χρυσοῦν καὶ τῇ γυναικί ἀργυροῦν καὶ ἐναλλάσ-
 σουν αὐτὰ. Εἶθ' οὕτως ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.»

Ὁ χορὸς Ἀμήν.

Κ Καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐπάνω τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου καὶ πάλιν ἐπάρας αὐτὰ δίδωσι τῷ νεωτέρῳ τὸ χρυσοῦν, τὸ δὲ σιδηροῦν τῷ κορασίῳ καὶ καταλλάσσουν αὐτὰ ἀμφοτέρω.

Ν Καὶ βάλλει τοὺς δακτυλίους ἐν τοῖς δακτύλοις αὐτῶν λέγων Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ἀμήν. Καὶ αὐθις Ἀρμύζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (Δ) τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (Δ) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ παραδίδωσι τὰς χεῖρας καὶ συνάπτει ἀλλήλους, ἀλλάσσονται δὲ οἱ δακτύλιοι παρὰ τῶν ἀναδόχων.

[Κατὰ τὸ ἐντυπον].

Λαθὼν ὁ ἱερεὺς τοὺς δακτυλίους τοὺς ἐν τῷ δισκελίῳ ἐπιδίδωσι πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸν χρυσοῦν καὶ λέγει αὐτῷ:

Ἀρραβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τὴν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν. Τρίς.

Ὁ ἄ μετὰ τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν. . . «Καὶ εἶθ' οὕτως δακτυλοδένει αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς καὶ ἀλλάσει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια αὐτῶν, εἶτα ὁ ἀνάδοχος καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν (Ἴδε τὴν ὑπ' ἀριθ. 4 ἐν τῷ Παραρτήματι).

Καὶ γίνεται ὁ ἀσπασμός. Καὶ ἀπόλυσις».

Α μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς πρώτης εὐχῆς «Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ Κ. δεηθῶμεν, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν. . . Εἶτα λαμβάνει τὰ δακτυλίδια ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς καὶ ἐπεύχεται τὴν εὐχὴν ἐπάνω εἰς τοὺς ἀρραβῶνας (Ἴδε τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 5 εὐχὴν).

Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν ἐπιδίδει τῷ ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν δακτυλίδιον, τὸ δὲ ἀργυροῦν τῇ γυναικί. Καὶ ἐναλλάσει αὐτὰ ἐκ τρίτου καὶ λέγει: Εἰς τὸ ὄνομα. . . νῦν καὶ αἶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ οὕτω κρατήσας ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς συμπλέκει ἀλλήλους. Κατασπάζεται ὁ νυμφίος τὴν μνηστήν. Καὶ εὐθὺς λέγει τὴν εὐχὴν. Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (Ἴδε τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 6 εὐχὴν).

Καὶ εὐθὺς ποιεῖ ἀπόλυσιν καὶ πολυχρονοῦν τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ ἐξέρχονται.»

Π 9 «... Καὶ λαθὼν ὁ ἱερεὺς τὰ τοῦ ἀρραβῶνος δακτυλίδια καὶ δίδει αὐτὰ ἐνὶ ἐκάστῳ τῷ ἴδιον, καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν λαμβάνει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς καὶ καταλλάσει αὐτὰ ἀλλήλους, τὸ μὲν τοῦ ἀνδρὸς δίδει τῇ νύμφῃ, τῇ δὲ νύμφῃ δίδει τοῦ νυμφίου ἤγον τοῦ γαμβροῦ καὶ λέγει: Ἐπιδίδωμι τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον εἰς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ὑποτεταγμένων τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ. Καὶ λέγει ψαλμ. η' ἐκ τρίτου Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμα-

Και ποιεί σταυρόν μετὰ τοῦ δακτυλιδίου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
Εἶτα καὶ τῇ γυναικὶ λέγει, λαβὼν τὸν ἀργυροῦν·

Ἄρραβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα) τὸν δούλον
τοῦ Θεοῦ (τὸν δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄμην. Τρίς.

στὸν τὸ ὄνομά σου... Λέγει καὶ τὸ παρὸν ἐκ τρίτου· Σῶτερ ἀγαθὲ καὶ φιλό-
θροπε, τὸν ἀρραβῶνα τούτου ἰσχυρόν καὶ βέβαιον διατήρεις, ἵνα γένηται τὸ
συνάλλαγμα τούτου εἰς πολυχρόνιον βίον καὶ ἀσκανδάλιστον».

Ἔ 0 ὕπ' ἀριθ. 69 κώδιξ τοῦ ἐν Ἄθῳ Πρωτάτου (D 808) «... τὸ δὲ ἀργυ-
ροῦν τῇ γυναικὶ καὶ ἀλλάσσουν ἀμφοτέρως ἐκ τρίτου λέγων. Καὶ ἐπὶ τὰς
δεξιὰς αὐτῶν ἔβαλον κλήρους.

Κατὰ τὸ ὕπ' ἀριθ. 322 (934) εὐχολόγιον τοῦ Βατοπαιδίου (D 420). «Καὶ
λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια καὶ δίδει πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸ χαλκοῦν, εἶτα
τῇ γυναικὶ, καὶ ἀλλάσσουν αὐτὰ ἀμφοτέρα ἕως τρίτου καὶ πάλιν ἔρχεται τὸ
χρυσοῦν εἰς τὸν ἄνδρα».

Σ 9 «Λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια ἀπὸ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου δίδωσι
τῷ ἀνδρὶ καὶ οὕτω πιθέντων ἐν τοῖς δακτύλοις αὐτῶν λέγει ὁ ἱερεὺς Εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ Πατρὸς... Καὶ ἀπολύει.

σ 4 «... ἀργυροῦν τῇ γυναικὶ, ποιῶν ἐν σχήματι σταυροῦ ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ λέγων: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
τος νῦν καὶ ἀεὶ... καὶ ἀλλάσσουν αὐτὰ ἐκ τρίτου. Ὅμοίως καὶ τὰ κηρία».

Π 6 «Καὶ ἄρας τὰ δακτυλίδια ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδει τῷ μὲν ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν,
τῇ δὲ γυναικὶ τὸ ἀργυροῦν. Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς ποιῶν σταυρόν ἐν τῇ δεξιᾷ
χειρὶ τοῦ ἀνδρός· Ἄρραβωνίζεται καὶ μνηστειάζεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ
δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς. Ὅμοίως καὶ τῇ γυναικὶ. Εἶτα ἀλλάσσουν
αὐτὰ φορὰς γ'. Ὅμοίως καὶ τοὺς ἄρτους καὶ τοὺς κήρους».

γ «Ἀποδίδωσι πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀργυροῦν τῇ γυναικὶ
καὶ λέγει τῷ ἀνδρὶ· Ἄρραβωνίζεται... Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... [οὕχι τρίς].
Καὶ ποιεί σταυρόν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν μετὰ τῶν δακτυλιδίων. Καὶ ἐπιβάλ-
λουν ἐπὶ τοῖς δεξιῶς δακτύλοις. Εἶτα ἀλλάσσουν ἐκ τρίτου. Ὅμοίως καὶ τὰ
κηρία». Ἐπακολουθοῦσιν αἱ εὐχαί: Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος... καὶ Κύριε ὁ Θεὸς
ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν... Καὶ ἀπόλυσις».

Σ 2 «Εἶθ' οὕτως λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ δακτυλίδιον ἐκ τῆς ἁγίας Τραπέ-
ζης καὶ ἐπιδίδει τῷ νεωτέρῳ καὶ ὁ νεώτερος ἐπιδίδει τῷ κορασίῳ καὶ φιλεῖ
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, κάκεινη φιλεῖ τὴν δεξιάν χεῖρα τοῦ νεωτέρου. Καὶ λέγει
ὁ διάκονος. Πρόσχωμεν. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὕψοι τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει Τὰ προση-
γιασμένα... Καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτοὺς λέγει ὁ διάκονος· Ὁρθοὶ οἱ μεταλα-
βόντες... Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ πρεσβυτέρου κατασφραγίζει αὐτοὺς
καὶ ἀπολύει».

Σ 6 «Καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ
ἐπιδίδει τῷ νεωτέρῳ... χεῖρα τοῦ νεωτέρου καὶ ἐπέυχεται ὁ ἱερεὺς λέγει: Ὁ
Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἔστω μεθ' ὑμῶν...»

Καὶ ὅταν εἶπη εἰς ἕκαστον τρίς, ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ δακτυλιδίου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἐπιτίθεισι τοὺς δακτυλίους ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτῶν δακτύλοις. Εἶτα ἀλλάσσει τὰ δακτυλίδια τῶν νεονύμφων ὁ σύντεκνος. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ψαλμ. οὗ 1 καὶ
ἀλλ. Γενεσ.
κδ 1, 4

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ παιδί τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ συμπορευθεὶς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, στελλομένῳ νυμφεύσασθαι τῷ κυρίῳ αὐτοῦ **Ἰσαὰκ γυναικα** καὶ διὰ μεσιτείας ὑδρεύσεως ἀρραβωνίσασθαι τὴν Ρεβέκκαν ἀποκαλύψας· αὐτὸς εὐλόγησον τὸν ἀρραβῶνα τῶν δούλων σου (τοῦ δε) καὶ (τῆς δε) καὶ στήριξον τὸν παρ' αὐτοῖς λαληθέντα λόγον. Βεβαίωσον αὐτοὺς τῇ παρὰ σοῦ ἀγία ἐνότητι· **σὺ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ** καὶ

Γενεσ. α 27,
ε 2.

Κ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλίων «Καὶ μετὰ τοῦτον ὕψοι τὰ δῶρα ὁ ἱερεὺς λέγων. Ἐκφών. Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἀγίοις. Καὶ μεταδίδει αὐτοὺς τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας καὶ κατασφραγίζει αὐτοὺς ἐκ τρίτου καὶ ἀπολύει λέγων. Ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης ἔσται μεθ' ὑμῶν».

Κατὰ τὸν Β «Εὐχὴ ἐπὶ μνηστείας. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος. . . Καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος τὰς κεφαλὰς, ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἔθνῶν. . . Ὁὐδὲν ἕτερον.

Ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ δὲν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς **Ρ Η Ι Π Κ Κ Ω Μ Ο**, πιθανώτατα καὶ παρὰ τῷ **Ψ**.

Ἡ εὐχὴ ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ γ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ στεφανώματος μετὰ διαφόρων γραφῶν καὶ μέχρι τῆς φράσεως «... διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τοὺς παρόντας ἀγιάσον καὶ φύλαξον εὐχαῖς τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Σὺ γὰρ φύλαξ καὶ σκέπη πάντων ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν. . .»

Ὁ **Σ** εὖ πρὸ τῆς «Ἀκολουθίας ἐπὶ μνηστείας» ἔχει μέρος τῆς εὐχῆς ταύτης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ εἰς ἀρραβῶνα γάμου» μετὰ τῶν ἐπομένων διαφορῶν γραφῶν: νυμφεύσασθαι Ἰσαὰκ. . . ἀρραβωνίσασθαι αὐτῷ τὴν. . . αὐτός, φιλάνθρωπε Κύριε, εὐλόγησον τοὺς δούλους σου καὶ στήριξον παρ' αὐτοῖς τὸν λαληθέντα λόγον καὶ βεβαίωσον τῇ τελειότητι τῆς παρὰ σοῦ ἀγίας αὐτῶν ἐνώσεως· σὺ γὰρ. . . καὶ θῆλυ ἐποίησας αὐτοὺς καὶ παρὰ σοῦ. . . ἀνθρώπων, τοὺς συμπαρόντας δὲ καὶ συνευχομένους ἀγιάσον καὶ διαφύλαξον εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Ὅτι σὺ εἶ φύλαξ καὶ σκέπη πάντων ἡμῶν, ὁ Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν.

Παρὰ τῷ **Α** ἀπαντᾷ συναφῆς τις εὐχὴ (Παράρτ. ὑπ' ἀριθ. 5) καὶ παρὰ τῷ **Ν** ἔνθα ἀναγινώσκομεν αὐτὴν μετὰ τῶν ἐπομένων διαφορῶν γραφῶν «Κύριε ὁ Θεός. . . αὐτὸς ἐξαπόστειλον τὴν βοήθειάν σου καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου τούσδε καὶ στήριξον καὶ διατήρησον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν

παρὰ σοῦ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή εἰς βοήθειαν καὶ διαδο- *Παροιμ. 10 14*
 χὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς οὖν, Κύριε ὁ Θεὸς
 ἡμῶν, ὁ **ἐξαποστείλας τὴν ἀλήθειαν** ἐπὶ τὴν κληρονομίαν *Ψαλμ. μ63,*
 σου καὶ τὴν ἐπαγγελίαν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου, τοὺς *vs 5*
 πατέρας ἡμῶν, εἰς **καθ'** ἐκάστην **γενεὰν καὶ γενεὰν** τοὺς *Ἐσθῆρ θ 27,*
 ἐκλεκτούς σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου (τόν δε) καὶ *ψαλμ. 16 11*
 τὴν δούλην σου (τὴν δε), καὶ στήριξον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν *κλπ.*
ἐν πίστει καὶ ὁμοιοῖα **καὶ ἀληθεία καὶ ἀγάπη**. Σὺ γάρ, *Α' Τιμ. 6 4'*
 Κύριε, ὑπέδειξας δίδοσθαι τὸν ἀρραβῶνα καὶ στηριζέσθαι *Β' Ἰωάν. 3.*
 ἐν παντί. Διὰ δακτυλιδίου ἐδόθη ἡ ἐξουσία τῷ Ἰωσήφ ἐν
 Αἰγύπτῳ· διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν χώρᾳ Βαβυ-
 λῶνος· διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ·
 διὰ δακτυλιδίου ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτιρῶν γέγο-
 νεν ἐπὶ τὸν ἄσωτον υἱόν. **Δότε** γάρ, φησί, **δακτυλίδιον εἰς** *Λουκ. 12*
**τὴν χεῖρα αὐτοῦ· καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευ- *22, 23.*
τόν, θύσατε· καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν. Αὕτη ἡ **δεξιὰ** *Ἐξοδ. 16 6.*
σου, Κύριε, τὸν Μωϋσῆν ἐστρατοπέδευσεν ἐν Ἐρυθρῇ
 θαλάσσῃ· διὰ γὰρ **τοῦ λόγου σου** τοῦ ἀληθινοῦ **οἱ οὐρανοὶ** *Ψαλμ. 16 6,*
ἐστερεώθησαν καὶ **ἡ γῆ ἐθεμελιώθη**· καὶ ἡ δεξιὰ τῶν *ρη 90.*
 δούλων σου εὐλόγηθῆσεται τῷ λόγῳ σου **τῷ κραταιῷ καὶ** *Ψαλμ. ρλε 12.*
τῷ βραχιόνι σου τῷ ὑψηλῷ. Αὐτὸς οὖν καὶ νῦν, δέσποτα,
 εὐλόγησον τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο εὐλογίαν οὐράνιον· **καὶ** *Ψαλμ. 177*
ἄγγελος Κυρίου προπορευέσθω ἔμπροσθεν αὐτῶν **πάσας** *καὶ ἄλλ. Γεν.*
16 34. Ψαλμ.
*κ6 8 καὶ ἄλλ.***

ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ. Διὰ δακτυλιδίου γάρ, ὅς ἐστιν ὁ ἀρραβῶν τοῦ βαπτί-
 σματος, οἱ θησαυροὶ τῶν οὐρανῶν ἀνοικθήσονται καὶ εὐφρανθήσονται οἱ τοῦτον
 καθαρῶς κτησάμενοι. Διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ
 Δανιὴλ εἰς Βαβυλῶνα. Διὸ καὶ ὁ ἐλεήμων Σωτὴρ τοῖς λειτουργοῖς αὐτοῦ ἐπέ-
 ταιτε λέγων δοῦναι τῷ υἱῷ τοῦτον τὸν φύλακα· δότε γάρ, φησί, δακτύλιον ἐν
 τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Διὸ καὶ ἡμεῖς, δέσποτα, τοῖς δούλοις σου τούτοις δακτυλίους
 ἐν τῇ χειρὶ ἐπιδέντες τὸν εἰς ὁμόνοιαν πρὸς σε πόθον ἀνεθήκαμεν καὶ τὰς
 δεξιάς αὐτῶν ἐν τῇ δεξιᾷ σου ὑπετάξαμεν καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ σου τῇ κραταιᾷ
 στηριχθήσονται. Καὶ εὐφροσύνη καὶ χαρμωσύνη στήτω ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ
 ἄγγελος εἰρήνης σου... (δυσανάγνωστα) Ἐκφ. Ὅτι οὐ εἶ ὁ φύλαξ τῶν ψυχῶν
 καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Καὶ γίνεται ἀσπασμὸς τοῖς νεογάμοις. Καὶ ἀπόλυσις·

τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων τὰ σύμπαντα καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ἐκτενῆς καὶ ἀπόλυσις

Τὸ ἔντυπον εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρηνικὰ ἐπαναλαμβάνει δις τὴν αὐτὴν αἰτησιν ὡς ἔπειτα: Ὑπὲρ τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμοσίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμοσίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Π Ι Κ Ν γ ε ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ

Δ Ο (Η Ο Π Ρ) Εἰ δὲ βούλονται ἐν ταυτῷ στεφανωθῆναι εἰσέρχονται διὰ μέσου ναοῦ (ἐν τῷ ναῷ **Α**, ἔσω τοῦ ναοῦ **Ο**) προηγουμένου τούτων τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιάματος καὶ συμπλεκομένων τῶν νεονύμφων τὰς χεῖρας ψάλλει ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαὸς ψαλμὸν ρκξ, τὸ Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Α Ἀκολουθία γάμου ἤγρον στεφανώματος. **Μ** Ἀρχὴ τοῦ στεφανώματος. **Σ 9** Ἀκολουθία εἰς γάμους. **Κ** Τάξις ἑτέρα τοῦ στεφανώματος. **Σ 2 Σ 6** Κανὼν ἐκκλησιαστικὸς εἰς γάμον. **Σ 7** Ἀκολουθία εἰς στεφάνους τοὺς νομίμω γάμω συναπτομένους.

Ὁ **Κ** ἄρχεται ἴστανται ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἔσωθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τίθενται τὰ στέφανα ἐν τῇ ἀγίᾳ Τραπεζῇ καὶ τὸ ποτήριον τῆς ἀγίας Κοινωνίας καὶ οἱ μέλλοντες εὐλογεῖσθαι ἴστανται πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἱερατείου καὶ λέγει ὁ διάκονος τὰ διακονικά».

Ὁ **α** «... Καὶ προσφέρουσι κηρούς δ'. Τὰ μὲν δύο κόκκινα καὶ τὰ δύο λευκά. Καὶ τὸ ἐν κόκκινον δίδωσι τῷ ἀνδρί, τὸ δὲ ἕτερον τῇ γυναικί. Καὶ τὸ μὲν ἐν λευκὸν τῷ ἱερεὶ καὶ τὸ ἕτερον τῷ ἀρχιερατικλίω».

Ὁ **Π 7** «... ἴστανται οἱ νεόνυμφοι ἔξω τῶν πυλῶν καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς μετὰ φελωνίου αὐτοῦ καὶ μετὰ θυμιατοῦ καὶ λαμπάδων καὶ κρατῶν αὐτοῦς ἀπ' ἀλλήλων ταῖς χερσίν εἰσάγει αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ψάλλων... ἀποκείνεται δὲ ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ στέφανα δύο καὶ ποτήριον μετ' οἴνου καὶ ἄρτου, κλάσματα ἕξ μικρὰ πάνυ, εἰ οὐκ εἰσιν ἄξιοι κοινωνῆσαι τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Εἰ δὲ εἰσιν ἄξιοι, οὐ χρὴ ποιῆσαι κοινὸν ποτήριον».

Ὁ **Σ 2** ἴστανται ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ διάκονος ἔσωθεν τοῦ ἱερατείου καὶ τίθενται τὰ στέφανα ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον τῆς θείας κοινωνίας καὶ οἱ μέλλοντες εὐλογεῖσθαι πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἱερατείου. Καὶ λέγων ὁ διάκονος Ἐν εἰρήνῃ. Περίπου τὰ αὐτὰ καὶ ὁ **Σ 4** «... οἱ δύο οἱ ἀρμοζόμενοι ἐμπροσθεν εἰς τὰ ἅγια θύρια...»

Παρὰ τοῖς **Ο Δ Ο** παρατίθεται ὁ ψαλμὸς δλόκληρος. Ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς **Ι** καὶ **Ψ** ἄνευ τοῦ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἐφυμνίου· Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι. Οἱ **Ι** καὶ **ε** παραθέτουσι τὸν ψαλμὸν μετὰ τὸ Εὐλογημένη ἡ βασιλεία... .

Ὁ **ε** εἰσέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς φορῶν τὴν ἱερατικὴν στολὴν εἰσερχομένων τῶν νεονύμφων μετὰ τῶν ὀφικευόντων εἰς τὰς ὄραιας πύλας καὶ ὑπαντᾷ αὐτῶν. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία... . Εἰσερχομένων οὖν αὐτῶν ψάλλεται ὁ ψαλμὸς παρὰ τῶν ψαλτῶν. Ἦχ. δ'. Μακάριοι... Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. Δόξα καὶ νῦν τὸ αὐτό. Ἐν εἰρήνῃ... .

Κατὰ τὸν **γ** «... εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ μετὰ κηρῶν ἀπτομένων προπορευομένου τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιατοῦ καὶ ψάλλει τὸν ψαλμὸν οὔτος· ὁ δὲ λαὸς

Π Η Ο Δ Ο Καὶ ἐλθόντες πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου (καὶ ἀπαγαγὼν αὐτοὺς ἴστησιν ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ **Ο**) ἀπολύουσιν ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ ἴστανται πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν. Ἀποκείται ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ποτήριον ἔχον προηγιασμένα (εἰ ἔστιν ἄξιοι τοῦ μεταλαβεῖν αὐτοὺς **Δ**) καὶ στέφανα δύο καὶ ποτήριον ὕδαλου πλήρες οἴνου.

Δ Εἶτα θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς ποιῶν σταυροῦ τύπον πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν. Εἶτα τὸν νυμφίον καὶ τὴν νύμφην καὶ τοὺς λοιποὺς. Καὶ ἄρχεται ὁ διάκονος ἢ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς.

ἐν ἐκάστῳ στίχῳ λέγει Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι. Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι. ("Ἐπεται δόλοκληρος ὁ ψαλμός, μεθ' ἑκάστον δὲ στίχον αὐτοῦ τὸ Δόξα σοι..."). Θυμιᾷ σταυροειδῶς καὶ ἐκφωνεῖ κατὰ ἀνατολὰς τὸ Εὐλόγητός ὁ Θεός. Τὸ Τρισάγιον, ἀπολυτικίον καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας. Συναπτὴν...»

Ο Σ 7 Εἰσερχονται οἱ νυμφιοὶ καὶ οἱ παρανυμφοὶ βαστάζοντες τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν καὶ ἐπιδίδουσι τῷ ἱερεῖ καὶ ἄρχεται ὁ ἱερεὺς. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία. Καὶ εὐθὺς ἄρχεται θυμιῶν αὐτοὺς καὶ πάντα τὸν λαὸν ψάλλον τὸ Τρισάγιον καὶ Δόξα καὶ λέγει κάθισμα θεοτοκίον ἤχος πλ. δ. Ἡ νοητὴ πύλη καὶ διακονικά...

Ο Σ 9 Προσέρχονται οἱ μέλλοντες στεφανοθῆναι τῷ ἱερεῖ καὶ ἴστησιν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς ἐμπροσθεν τοῦ ἁγίου βήματος καὶ φέρουσι τῷ ἱερεῖ τὰ στεφάνια καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον (καὶ) γεῦσιν τοῦ κονδίτου, καὶ ἴστησιν αὐτὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου. Καὶ εἰ μὲν ἔστιν ὁ ἀνήρ λαϊκὸς ζώννει αὐτῷ σπάθην, εἰ δὲ κληρικὸς τίθησιν αὐτῷ στιχάριον. Καὶ ἴστησι τὸν μὲν νεώτερον ἐκ δεξιῶν, τὴν κόρην ἐξ εὐωνύμων. Καὶ δίδωσιν αὐτοῖς πρὸς ἓνα κηρόν. Λέγει ὁ ἱερεὺς· Εὐλογημένη...

Ο Σ 6 Ἴσταται ὁ ἱερεὺς ἔσωθεν τοῦ ἱερατείου καὶ οἱ ἀρμοζόμενοι πρὸ τῶν θυρῶν καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὴν χεῖρα τοῦ νεωτέρου τὴν δεξιάν καὶ τὴν χεῖρα τῆς κόρης ἐκ τῶν παρανύμφων, καθ' ὅτι οἱ γονεῖς τῶν νεονύμφων παραδίδουσι τὰς δεξιὰς χεῖρας τῶν ἀρμοζομένων τοῖς παρανύμφοις, οἱ δὲ παρανυμφοὶ τῷ ἀρχιερεῖ. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπισφραγίσας αὐτοὺς παραδίδωσιν αὐτῶν τὰς δεξιὰς, λέγει· Θέλοντα καὶ θελομένην. Καὶ τῶν παρόντων ἀποκρινομένων· Ναί, ἂν θέλῃ ὁ Θεός. Τοῦτο ἐρωτᾷ ἐκ τρίτου, πάντων ἀποκρινομένων. Τίθησι δὲ καὶ τὰ στέφανα ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως τῆς ἁγίας κοινωνίας. Καὶ ἱσταμένων τῶν νεονύμφων πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ λέγει ὁ διάκονος· Ἐν εἰρήνῃ...

Ἐν τῷ Ρωσσο. κατὰ τὸν C. Μετὰ τὸ Μακάριοι οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

«Μετὰ τοῦτο ἐπακολουθεῖ ὁ λόγος, εἰς ὃν ὁ ἱερεὺς ἐκθέτει τὴν φύσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ τὸ καθῆκον τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἐγγαμον ζωὴν. Ὅταν δὲ ὁ λόγος τελειώσῃ ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τὸν νυμφίον λέγων: Ἐχεις καλὴν καὶ ἀπεριόριστον θέλησιν καὶ σταθερὰν πρόθεσιν νὰ λάβῃς ὡς σύζυγον τὴν νύμφη ταύτην, ἣν βλέπεις ἐνώπιόν σου; Ὁ νυμφίος ἀποκρίνεται. Ἐχω, αἰδέ-

Ι Α Εὐλόγησον, δέσποτα.

Ο Καὶ στραφεὶς (ὁ ἱερεὺς) κατὰ ἀνατολὰς λέγει:

Ι Ο Α Κ Μ Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Η Εἶτα λέγει ὁ διάκονος.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

σιμώτατε. Ὁ ἱερεὺς: Μήπως ὑπεσχέθης εἰς ἄλλην τινὰ γυναῖκα; Ὁ νυμφίος. Δὲν ὑπεσχέθην εἰς ἄλλην.

Ὁ ἱερεὺς τότε στρεφόμενος πρὸς τὴν νύμφην ἐρωτᾷ αὐτήν: Ἔχεις καλὴν οὐλήσιν καὶ σταθερὰν διάθεσιν νὰ λάβῃς...

Τότε ὁ διάκονος λέγει. Εὐλόγησον δέσποτα.

Οἱ **Η Ο** παραλείπουν τὸ Εὐλογημένη ἢ τὸ Εὐλογητός, ἐπειδὴ ἴσως ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἐπισυνάπτεται τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ ἀρραβῶνος. Ὡσαύτως φαίνεται, ὅτι καὶ ἐν τῷ **Ψ** ἡ αὐτὴ παράλειψις. Εὐθὺς μετὰ τὸν ῥυθμὸν ἀναγινώσκομεν: «Καὶ τούτων λεγομένων μεθίστανται ὀλίγον τὰ νεόνυμφα ἤγουν ἐν τῷ συνήθει τόπῳ καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς τὰ εἰρηνικά».

Ὁ **Ν** «Εὐλογεὶ ὁ ἱερεὺς. Τὸ τρισάγιον καὶ τὰ λοιπά. Τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ κατὰ τὴν μονὴν ἁγίου. Εἶτα ἄρχεται ὁ διάκονος Ἐν εἰρήνῃ...».

Ἡ σειρά καὶ αἱ διάφοροι γραφαὶ τῶν εἰρηνικῶν παρὰ τοῖς κώδιξιν ὡς ἔπεται:

Ἐν τῷ **Η** «... Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης. Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος) ἱεροσύνης, ἀντιλήψεως, διαμονῆς. Ἐπὲρ τῶν δούλων... τῶν συναπτομένων μετ' ἄλλήλων... Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον αὐτῶν ὡς τὸν ἐν... Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι... σωφροσύνην, ὁμοφροσύνην καὶ καρπὸν... Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι... (λείπει τὸ Ἐπὲρ τοῦ δωρηθ. αὐτοῖς εὐτεκνίας). Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν. Καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν χρηζόντων τῆς παρὰ τοῦ Κυρίου βοηθείας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (λείπει τὸ Ἐπὲρ τοῦ ρυοθῆναι). Τῆς Παναγίας» Ἐν τῷ **Ο** ὡς ἐν τῷ **Η** ἀλλὰ μετὰ τὸ Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι «Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσεται αὐτοῖς τίμιον τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον τοῦ Κ. δ. Τῆς Παναγίας ἀχράντου...».

Ἐν τῷ **Ι** παραλείπεται ἡ Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου «... Ἐπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ τῆς ἐν Θεῷ συζεύξεως αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι... Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι... σωφροσύνην, ὁμοφροσύνην καὶ καρπὸν κοιλίας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν.

Ἐπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τοῦ δε καὶ τῆς δε τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὀράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν... Ἐπὲρ τοῦ ρυσθῆναι. Ἀντιλαβοῦ».

Ἐν τῷ Κ «... Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου. Ἐπὲρ τῶν νυνὶ συναπτομένων πρὸς γάμου κοινωνίαν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον αὐτῶν... Ἐπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τοῦδε καὶ τῆςδε καὶ τῆς ἐν Χριστῷ συζεύξεως αὐτῶν τοῦ Κ. δεηθῶμεν. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίζεται... Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι σωφρ. καὶ καρπὸν τέκνων πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν... Καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν χρηζόντων. Ἀντιλαβοῦ».

Ἐν τῷ Κ «... Ἐπὲρ τῆς ἀνωθεν. Ἐπὲρ τῶν νυνὶ... πρὸς... κοινωνίαν καὶ συμβίωσιν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι... ὡς ἐν Κανᾷ... Ἐπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ... καὶ τῆς ἐν Θεῷ συζεύξεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι... σωφροσ. ὁμοφρ. καρπὸν τέκνων πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι... υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς διατηρήσῃ αὐτοῖς τίμιον... Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν... Ἐπὲρ τοῦ ρυσθῆναι».

Ἐν τῷ Σ ὡς ἐν τῷ Κ μετὰ τῶν διαφορῶν: Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι... Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. Ἐπὲρ τοῦ ρυσθῆναι.

Ἐν τῷ Α «... Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου. Ἐπὲρ τῶν εὐσεβειστάτων καὶ θεοφυλάκτων... Ἐπὲρ τοῦ συμπολεμήσαι. Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι. Ἐπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ... τῶν νυνὶ συναπτ. εἰς κοινωνίαν καὶ συμβίωσιν τοῦ Κ. δ. Ἐπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν νεονύμφων καὶ τῆς ἐν Χριστῷ συζεύξεως αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ ἀμειπτον καὶ ἀκατάγνωστον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διατηρήσαι τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι... υἱῶν αὐτῶν. Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ὡς τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, ὡς τὸν Ἰακώβ καὶ τὴν Ραχὴλ, ὡς τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἀσινέθ, ὡς τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν, ὡς τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ καὶ ὡς τοὺς δώδεκα πατριάρ-

Ἐπεὶ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως ὀργῆς...

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς Παναγίας ἀχράντου.

Ὁ χορὸς Σοί, Κύριε.

χας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσεται αὐτοῖς... ἀμίαντον διαφυλάξει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι...».

Ἐν τῷ *M* ὡς ἐν τῷ *K* μετὰ τῶν διαφορῶν γραφῶν ὡς τὸν ἐν Κανᾶ... καρπὸν κοιλίας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὅπως Κύριος χαρ. αὐτοῖς... Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως.

Ἐν τῷ *N* «Ἐπεὶ τοῦ ἁγίου οἴκου. Ἐπεὶ τῶν νυνὶ συναπτ. εἰς συζυγίας ἔνωσιν. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι. Ἐπεὶ τοῦ δούλου... τῆσδε καὶ τῆς ἐν Χριστῷ αὐτῶν ἀγαπήσεως. Ἐπεὶ τοῦ χορηγῆσαι αὐτοῖς Κύριος ὁ Θεὸς τίμιον τὸν γάμον... Ἐπεὶ τοῦ εὐφρανθῆναι. Ἐπεὶ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρ. αἰτήμ. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς».

Ἐν τῷ *Ψ* «Ἐπεὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἐπεὶ τοῦ δούλου... πρὸς γάμου κοινωνίαν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι. Ἐπεὶ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς σωφρ., ὁμοφρ., καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ εὐφρανθῆναι. Ἐπεὶ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτ. αἰτήμ. καὶ ζωὴν αἰώνιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι».

Ὁ *B* «Εὐχὴ εἰς γάμους. Ποιεῖ ὁ διάκονος εὐχὴν λέγων. Ἐν εἰρήνῃ. Ἐπεὶ τῆς ἄνωθεν. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κατῆ Γαλιλαίας. Ἐπεὶ τῆς συζυγίας καὶ ὁμονοίας τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τοῦ δεῖνος καὶ τῆς δεῖνος καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου. Ἐπεὶ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ στέφανα ταῦτα τῇ δυνάμει, τῇ ἐπιφοιτήσει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ Κυρίου. Τῆς Παναγίας.

Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς λέγων. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν...

Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλήλοις. Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσι καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος Τὰς κεφαλὰς ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίᾳ.

Εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Ὁ Θεὸς ὁ τὰ πάντα ποιήσας».

Οἱ *Π* ε μετὰ τὸ τῆς Παναγίας ἀχράντου... «Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Τὸ Τρισάγιον. Εἶτα ὁ ἀπόστολος. Προκειμ. ἤχ. δ' Δόξη καὶ τιμῇ ἑσπεράνωσας. Στίχ. Πάντα τὰ ἔθνη. Πρὸς Ἐφροσύνας. Ἀδελφοί, ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεὺς.

Ἵτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

1 Ἵ Θεὸς ὁ ἄχραντος καὶ **πάσης κτίσεως** δημιουργὸς ὁ
 Ἰουδ. θ 13 **τὴν πλευρὰν τοῦ** προπάτορος Ἰ **Ἀδὰμ** διὰ τὴν σὴν φιλανθρω-
 Γενεσ. 6 21, **πῖαν εἰς γυναικα** μεταμορφώσας καὶ εὐλόγησας αὐτοὺς καὶ
 22

Οἱ **Ο Η Ω Ι Κ Ν Μ** παραλείπονσι τὴν ἐκφώνησιν.

Ἡ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν προπάτορα Ἰ **Ἀδὰμ** οἰκείας σου παλάμαις πλάσας καὶ τὴν τούτου πλευρὰν διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπ. **Α** ὁ πάσης κτίσεως **Μ Α 2-2** τοῦ πρωτοπλάστου Ἰ **Ἀδὰμ** διὰ τῆς σῆς φιλανθρωπίας **Α 2**. τοῦ πρωτοπλάστου Ἰ **Ἀδὰμ** εἰς γυναικα **Σ 2** - βεῖς γυναικα μεταμορφώσας **Α Α 2**. εἰς γυναικα μεταποιήσας καὶ μορφώ-

Ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε... Τὰ τέκνα ὑμῶν... Καὶ προσοποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῶ» [Ἐφεσ. ε 8-19, 25-33 καὶ ε 1-9]. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (τὸ θαῦμα τοῦ ἐν Κανὰ γάμου). Μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἐκτενὴς καὶ ἡ εὐχὴ. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον.

Οἱ **Π 1 Π 3 Π 4 Ρ Σ Σ 4 Σ 7** μετὰ τὴν συναπτὴν παραθέτουσι τὴν εὐχὴν ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος... Καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ στέψις. Σημειωτέον ὅτι ὁ **Ρ** ἀκολουθεῖ γενικῶς τὸ τῆς Κρυπτοφερράτας τοῦ Βησσαριώως.

Καὶ οἱ **Η Ω Ι Κ Κ Α Ν Ψ Ο ᾧ ε** παραθέτουσι μετὰ τὴν συναπτὴν τὴν εὐχὴν ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος... παραλείποντες τὰς ἐν τῷ ἐντύπῳ παρεμπίπτουσας δύο εὐχὰς ἦτοι Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος καὶ εὐλόγητός εἰ, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν...

Ὁ **Σ 6** μετὰ τὰ εἰρηνικά «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον... Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν τῆς συζεύξεως. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος, ὁ διδοὺς εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ εὐλόγησας ἔτη δικαίου, ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου καὶ προσκυνούντων. Ἐπίδε ἐπὶ τῶν συναπτομένων τὸν γάμον τοῦτον καὶ ἐπὶ τῇ συζεύξει τῶν χειρῶν αὐτῶν σκέπασον αὐτοὺς τῇ δεξιᾷ σου τῇ κραταιᾷ καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Καὶ φύλαξον αὐτοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἔστιν. Εὐθύς λέγει τὸν ψαλμὸν τοῦτον Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν... διὰ τοῦτο εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ δὲ ἱερεὺς τὸν νεόνυμφον ζώνουσι τὸν σπάθον καὶ λέγει, Περιζῶσαι τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου... ἡ δεξιὰ σου. (Cοar σελ. 48). Καὶ ἐπισφραγίζων λέγει εὐχὴν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον...».

Ὁ **Α** μετὰ τὴν εὐχὴν: Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ἔχει καὶ τὴν ἀνωτέρω εὐχὴν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐθις ἐπαναλαμβάνει αὐτὴν μετὰ τῶν διαφορῶν γραφῶν, τῶν σημειομένων διὰ τοῦ **Α 2**. Ὁ ε τοποθετεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν. Ὅτι σοῦ ἔστιν. Εἰρήνη πάσι... Ἡ εὐχὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς **Κ 1 Π 3 Π 5 Π Μ 7**

εἰπών: **Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ κατακυριεύσατε τῆς γῆς** καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἐν μέλος ἀναδείξας διὰ τῆς συζυγίας: **ἔνεκεν γὰρ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθῆσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν**· καὶ **Ὁὗς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω**· ὁ τὸν θεράποντά σου Ἄβραάμ εὐλογήσας καὶ **διανοίξας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ πατέρα πλήθους ἐθνῶν** ποιήσας· ὁ τὸν Ἰσαὰκ τῇ Ρεβέκκα χαρισάμενος καὶ τὸν

Γενεσ. α 28
5
Γενεσ. 6 24
Ματθ. ιθ 5,6
10
*Ἐξοδ. ιγ 11
Ρωμ. 8 19
Γενεσ ιζ 5

σας **M** εὐλογήσας καὶ εἰπών **A₂ Σ₂-4** πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν **M A** **A₂ Σ₂-5** αὐτοὺς εἰς ἐν μέλος **Σ₂-6** ἀναδείξας διὰ τῆς συζυγίας ταύτης **M** ἀναδείξας διὰ τῆς σῆς παρουσίας **A₂** διὰ τῆς συζυγίας ταύτης· ὁ τὸν θεράποντά σου Ἄβραάμ **M** διὰ τῆς σῆς παρουσίας ὁ τὸν θεράποντά σου **A₂-10** διὰ τῆς συζυγίας· ὁ τὸν θεράποντά σου **Σ₂** τὴν γῆν· ὁ τὸν θεράποντά σου **A-11** εὐλογήσας καὶ πατέρα λαοῦ ἀναριθμήτου καὶ ἐθνῶν ποιησάμενος· ὁ τὸν... **A** πλήθους ἐθνῶν καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ ποιήσας **M Σ₂** ποιήσας καὶ τὸν Ἰσαὰκ **M** πατέρα πλήθους καὶ ἀναριθμήτου... **A₂** ἀναριθμήτου λαοῦ ποιήσας· ὁ τὸν Ἰακώβ τὴν Ραχὴλ συζεύξας καὶ τὸν καρπὸν αὐτῶν εὐλογήσας· ὁ τὸν Ἰωσήφ τὴν Ἀσ. στεφανώσας· ὁ τὸν Ζαχαρίαν **A₂-12** ὁ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν **A** Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν συζεύξας

Σ₂ σ₃ ε γ. Ἐν τῷ γ καὶ τῷ **II₆** εὐρηται καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν μνήστρων. Ἡ εὐχή προτάσσεται παρὰ τῷ **M**. Ἐν τῷ **σ₃** μετὰ τὰ εἰρηνικά καὶ τὴν ἐκφώνησιν. Ὅτι πρέπει σοι, ἡ εὐχή ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα... Ἔϊτα ἡ εὐχή ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος... Ὅτι εὐλόγηται καὶ δεδόξασται... Εὐλογητὸς εἶ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν δοτήρ... (Ἴδε Παραρ. ὑπ' ἀριθ. 8).

Ὁ **II₇** μετὰ τὰ εἰρηνικά. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος... Καὶ εἶτα ἡ εὐχή Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος... Καὶ μετ' αὐτὴν Δέσποτα, δέσποτα τῶν ἀπάντων, ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πλάσας ἔργον τίμιον τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰπών... Καὶ μετ' αὐτὴν Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῆς ζωῆς χορηγὸς καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν δοτήρ... Μεθ' ὁ ἐπακολουθεῖ ἡ παράδοσις τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα.

Ὁ **Σ₂** μετὰ τὰ εἰρηνικά τὴν εὐχήν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον... «Καὶ πάλιν εὐχεται». Τὴν ἐν Παραρτημ. 7 εὐχήν καὶ μετ' αὐτὴν Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος.

Ὁ γ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ἐπαναλαμβάνει τὰς εὐχὰς τῶν μνήστρων:

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα... Εἰρήνη πᾶσι τὰς κεφαλὰς... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἐθνῶν... Ἔϊτα δίδει ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια εἰς τὰς δεξιὰς αὐτῶν χειρῶν... Σωτήρ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπε (Ἴδε ἀκολουθίαν μνήστρων κατὰ γ). Καὶ ἔπειτα ἡ εὐχή:

Δεξιὰ τοῦ ἀχράντου Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ

τόκον αὐτῆς εὐλογήσας· ὁ τὸν Ἰακώβ τῇ Ραχὴλ συνάψας
 καὶ ἐξ αὐτοῦ τοὺς δώδεκα πατριάρχας ἀναδείξας· ὁ τὸν
 15 Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἄσουνεθ συζεύξας, καρπὸν παιδοποιίας αὐ-
 τοῖς τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆν χαρισάμενος· ὁ τὸν
 Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ προσδεξάμενος καὶ Πρόδρομον
 'Ησ. ια 1 τὸν τόκον αὐτῶν ἀναδείξας· ὁ ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαὶ τὸ
 20 κατὰ σάρκα βλαστήσας τὴν ἀειπάρθενον καὶ ἐξ αὐτῆς σαρ-
 κωθεὶς καὶ τεχθεὶς εἰς σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων·
 ὁ διὰ τὴν ἄφραστόν σου δωρεὰν καὶ πολλὴν ἀγαθότητα
 παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον
 εὐλογήσας, ἵνα φανερώσης, ὅτι σὸν θέλημά ἐστιν ἡ ἔννομος

καὶ καρπὸν αὐτοῖς τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασ, χαριζόμενος· ὁ τὸν Ἰακώβ καὶ τὴν
 Ραχὴλ συναρμόσας καὶ τὸν καρπὸν αὐτῶν ἐπ' εὐλογία πληθύνσας· ὁ τὸν Ζαχαρίαν σὺν τῇ
 Ἐλισάβετ **M** 13-16 .. εὐλογήσας· ὁ τὸν Ἰωσήφ... καὶ καρπὸν αὐτοῖς κοιλίας δούς τὸν
 Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μαν. ὁ τὸν τόκον Ζαχ. καὶ Ἐλισ. προσδεξάμενος **A** τῇ Ρεβέκκα
 συζεύξας καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῖς τὸν Ἐφραὶμ... χαρισάμενος, ὁ ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαὶ
 τὸ κατὰ σάρκα βλαστήσαντες· ὁ τὸν Ζαχαρίαν εὐλογήσας καὶ τὴν Ἐλισάβετ. **Σ**₂ - 18
 ἀναδείξας· ὁ ἐν μήτρᾳ τῆς ἀπειρογάμου Μαρίας καὶ θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου οἰκήσας
 καὶ ἐξ αὐτῆς **M** τὸν τόκον αὐτῶν ἀναδείξας, ὁ ἐν μήτρᾳ τῆς ἀπειρογ. θεοτόκου
 οἰκήσας καὶ ἐξ αὐτῆς **A**₂ ὁ ἐν μήτρᾳ τῆς ἀπειρογάμου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου
 καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας χωρήσας καὶ ἐξ αὐτῆς **A** **A**₂ - 20 γεννηθεὶς εἰς σωτηρίαν
 τοῦ κόσμου καὶ τοῦ γένους **A** καὶ ἐξ αὐτῆς σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς εἰς σωτηρίαν
 ἡμῶν **Σ**₂ - 21 ἄφρατόν σου δωρεὰν **M** ὁ διὰ τὴν ἄφρατόν σου καὶ πολλὴν **A**₂ ὁ διὰ
 τὴν ἄφραστόν σου καὶ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν παραγενόμενος **A** - 23 - 26 εὐλογήσας καὶ

πλάσασα τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν· αὕτη ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, τὸν
 Μωϋσῆν ἐστρατοπέδευσε καὶ δι' Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὠδὴν καὶ ὕμνον προσκο-
 μίξειν ἐδίδαξεν. Ὑψωθήτω ἡ χεὶρ σου· κραταιωθήτω ἡ δεξιὰ σου. Σὺ γὰρ
 εἶπας διὰ τοῦ ψαλμωδοῦ σου Δαβὶδ· Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· δεξιὰ
 Κυρίου ὑψώσε με. Αὐτὸς οὖν, φιλόνητο βασιλεῦ, παραγενεὸν ἐνεαυθα καὶ
 στηριξὸν τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας σώσας καὶ ἀβλαβεῖς. Ὅτι σὸν τὸ κράτος.
 Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῷ παιδί σου (ἴδε σελ. 136
 ἀραβῶν). Μετ' αὐτὴν τὴν εὐχὴν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον.

Ἐν τῷ **K**₁ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν μνήστρον ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ
 ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος... Καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἐν τῷ Παραρτημ. ὑπ' ἀριθ. 8 εὐχὴ. Καὶ
 μετ' αὐτὴν. «Καὶ παραδίδει ἀλλήλοις τὰς χεῖρας τὰς δεξιὰς λέγων· Παράλαβε
 Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου. Καὶ εὐχεται Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῶν
 ἀπάντων πατήρ... (συναφῆς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 9 τοῦ γ). Εὐχὴ ἑτέρα ὁ Θεὸς
 ὁ ἄχραντος... Καὶ ἄρας τὰ στέφανα στέφει τὸν νεόνυμφον λέγων. Δόξη... Εἶτα»

συζυγία και ἡ ἐξ αὐτῆς παιδοποιΐα· αὐτός, δέσποτα πανάγιε, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἱκετῶν σου, ὡς ἐκέισε, 25
 και ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ· εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον, και παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις (τῷ δεῖνι) και (τῇ δεῖνι) ζωὴν εἰρηνικὴν, μακροήμερουσιν, σωφροσύνην, *τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, σπέρμα μακρόβιον*, τὴν ἐπὶ τέχνους 30
 χάριν, *τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον*. Ἀξίωσον αὐτοὺς ἰδεῖν τέκνα τέκνων, τὴν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον και δὸς αὐτοῖς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἀνωθεν και ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς.
 "Ἐμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν σίτου, οἴνου και ἐλαίου και πάσης ἀγαθωσύνης, ἵνα μεταδιδῶσι και τοῖς χρεῖαν

Ἰωαν. γγ 35
 Ἐφεσ. δ 3
 Ἦσ. γγ 10
 Α'. Πέτ. ε4

Παρ. ιζ 6
 Γενεσ. κζ 28, 39
 Ἰωβ κ6 18
 35 Δευτερ. κη 51 Γενεσ. κζ 28 Ψαλ. δ 8
 Β'. Βασ. ζ 21 Κριτ. η 35 Ἐφεσ. δ 38.

ἐν αὐτῷ θαυματουργήσας, ἵνα φανερώσῃς **M** Λ_2 εὐλογήσας και θαυματουργήσας τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον εὐχρηστον μεταβαλὼν, αὐτός, δέσποτα πανάγιε, παντοδύναμη βασιλεῦ, και διὰ τῶν ἡμετέρων εὐχῶν και χειρῶν εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον **Q** **A** εἰς σωτηρίαν ἡμῶν· εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, και ἀξίωσον αὐτοὺς ἰδεῖν τέκνα τέκνων, ἔμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν σίτου και οἴνου και ἐλαίου και πάσης ἀγαθότητος νῦν και ἀεὶ... "Οτι σὺ εἶ ὁ στέφανος τῶν ἀγίων σου και σοὶ τὴν δόξαν **Σ**₂ θέλημα ἦν ἡ ἔννομος **M** προσδεξάμενος ἡμῶν τῶν οἰκετῶν σου τὴν δέησιν **M** προσδεξάμενος ἡμῶν τὴν δέησιν τῶν ἱκετῶν σου Λ_2 - 27 εὐλόγησον τοῦτον τὸν γάμον... τοῖς δούλοις σου ζωὴν... ἀγάπην, τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, σπέρμα... τέκνα τέκνων ἔμπλησον τὸν οἶκον αὐτῶν... ἐλαίου ἅμα και τοῖς συμπαροῦσιν αὐτοῖς πάντα... "Οτι ἐλεήμων και φιλόανθρωπος... τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ σὺν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ και τῷ... **M** τοῦτον και δὸς τοῖς δούλοις σου τούτοις εἰρήνην και ἀγάπην τὴν πρὸς ἀλλήλους, σωφροσύνην τε και σύνδεσμον φιλοφροσύνης και ζωὴν μακρόβιον και ἀξίωσον αὐτοὺς ἰδεῖν τέκνον χαρὰν ἔμπλησον τὰ ταμεῖα αὐτῶν σίτου και οἴνου και ἐλαίου· χάρισαι αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα και ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἐκφ. **δ**τι σὺ εἶ πάντων ἡμῶν σωτὴρ και κύριος και βασιλεὺς και σοὶ τὴν δόξαν... **A** τοῖς δούλοις σου ζωὴν Λ_2 - 29 ἀγάπην τῷ συνδέσμῳ τῆς σῆς ἀγάπης, τὸν ἀμαράντινον Λ_2 - 32 τέκνα τέκνων αὐτῶν ὡς Ἰακώβ και Ἰωσήφ οἱ θεράποντές σου ἔμπλησον τὸν οἶκον αὐτῶν... ἀγαθωσύνης δωροῦμενος ἅμα και τοῖς παροῦσι... αἰτήματα και ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἐκφῶν. "Οτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν και ἀγιάζων τὰ σύμπαντα Χριστὲ ὁ Θεὸς και... Λ_2 "Οτι σὸν τὸ κράτος γ.

Ὁ **Σ**₂ μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὐχὴν: «Και σφραγίζων ὁ ἱερεὺς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν γ' και λαμβάνει τὰ στεφάνια και λέγει οὕτως Ἐθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς... Καὶ στέφει».

ἔχουσι, δωρούμενος ἅμα καὶ τοῖς συμπαροῦσι πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα.

Ὅτι Θεὸς ἐλέους, οἰκτιρῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν κ.τ.λ.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν

Ψαλμ. ριη 12,
Γενεσ. θ, 26
κ. ἄλλ.

Γενεσ. α 1, β 7.

Ἰουδ. θ 13,
Σοφ. Σολ. θ
2, Γενεσ. β 18.

Ἀὐτοθ. 21.

Ἀὐτοθ. 23, 24.

Ματθ. ιθ 5, 6.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ μυστικοῦ καὶ ἀχράντου γάμου ἱερουργὸς καὶ τοῦ σωματικοῦ νομοθέτης, ὁ τῆς ἀφθαρσίας φύλαξ καὶ τῶν βιωτικῶν ἀγαθὸς οἰκονόμος· αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, **ὁ ἐν ἀρχῇ πλάσας τὸν ἄνθρωπον** καὶ θέμενος αὐτὸν ὡς βασιλέα τῆς κτίσεως καὶ εἰπὼν· **Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν·** καὶ λαβὼν **μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ** ἔπλασας **γυναῖκα**, ἣν ἰδὼν Ἄδάμ εἶπε· **Τοῦτο νῦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστῶν μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· καὶ οὗς ὁ Θεὸς ἔξευξεν ἄνθρωπος**

Ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ ἐν τῷ γ. Συναφῆς εὐχὴ μετὰ τὴν προσηγηθείσαν καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 715 κώδικι τῆς Πάτμου τοῦ XV αἰ. (D 656) περιλαμβάνουσα μόνον τὰ εὐλόγησον. . .

Λιάφοροι γραφαὶ κατὰ τὸν γ· — καὶ ἀφθάρτου γάμου γ — σωματικοῦ γάμου ἀγαθὸς νομοθέτης γ καὶ τοῦ βίου ἀγαθὸς γ καὶ νῦν, δέσποτα, εὐλόγησον τοῦτον τὸν γάμον, ὁ ἐν ἀρχῇ γ εἰς βασιλέα γ ἐν τῇ κτίσει καὶ εἰπὼν γ ἀνοικοδόμησας γυναῖκα ἐξ αὐτῆς καὶ εἰσῆγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἄδάμ, ἣν ἰδὼν εἶπε γ τοῦτο ἦν ὁστοῦν γ ἀνδρὸς ἐλήφθη γ χωριζέτω τοῦτο τὸ μυστ. μέγα ἐστὶ· σὺ γάρ εἶπας Κε· ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτήν· αὐτὸς ὄν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν εὐλόγησον τὰ στέφανα ταῦτα καὶ τὴν συζυγίαν ταύτην. Δὸς αὐτοῖς ὁμόνοιαν καὶ καλλιτεχνίαν καὶ λαμπρότητα τέκνων. Δὸς αὐτοῖς Κε ἀπὸ τῆς δροσίου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πύθης τῆς γῆς. Ἴνα τὴν πάσαν ἀντάρκειαν ἔχοντες μεταδίδωσι καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν. Εὐλόγησον αὐτοὺς Κύριε ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἐνώχ, τὸν Σὴμ, τὸν Ἥλιαν· εὐλόγησον αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὡς εὐλόγησας τοὺς ἁγίους

μὴ χωριζέτω· αὐτὸς καὶ νῦν, **δέσποτα, Κύριε ὁ Θεὸς** Γενεσ. ιε 2, Ἱερ. α 6 κ. ἄλλ. Ψαλ. ζ 1. ἡμῶν, κατὰπεμψον τὴν χάριν σου τὴν ἐπουράνιον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τούτους (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα), καὶ δὸς τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ **ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρὶ** καὶ Ἐφεσ. ε 24, Ἐφεσ. ε 23, Α΄ Κορ. ια 3. τὸν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς **κεφαλὴν τῆς γυναικός,** ὅπως βιώσωσι κατὰ τὸ θέλημά σου. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Ψαλμ. ζ 1 καὶ ἄλλ. Σάρραν. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς πατριάρχας. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἄσυνεθ. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Μωσέα καὶ Σεπφόραν. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν. Εὐλόγησον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ. Διαφύλαξον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τὸν Νῶε ἐν τῇ κιβωτῷ. Διαφύλαξον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας **τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους.** Ματθ. ιβ 40, Ἰωνᾶ β 1. Διαφύλαξον αὐτούς, **Κύριε ὁ Θεὸς** ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τοὺς ἁγίους τρεῖς παῖδας ἐκ τοῦ πυρός, καταπέμψας αὐτοῖς δρόσον οὐρανόθεν· καὶ ἔλθοι ἐπ' αὐτούς ἡ χαρὰ ἐκεῖνη, ἣν ἔσχεν ἡ μακαρία Ἑλένη, ὅτε εὔρε τὸν τίμιον

τεσσαράκοντα μάρτυρας καταπέμψας οὐρανόθεν αὐτῶν, διὸ εὐχαὶ γονέων σιγηρίζουσιν οἴκους καὶ θεμέλια τέκνων. *Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν δούλων σου τῶν παρανόμων καὶ τῶν συνελθόντων εἰς τὴν χαρὰν ταύτην. Καὶ δὸς αὐτοῖς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν δουλεύειν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐν ὄρασι υἱῶν καὶ θυγατέρων ἵνα ἴδωσιν υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης αὐτῶν· καὶ παράσχου τὸν δούλον σου (τόνδε) καὶ τὴν δούλην σου (τήνδε) ζωὴν εἰρηνικὴν, μακροήμερουσιν, ὁμόνοιαν καὶ σωφροσύνην τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἔχοντες καὶ δὸς αὐτοῖς σπέρμα μακροβίον· πορευόμενοι κατὰ τὰς ἐντολάς σου· καὶ ἐμπλησον τὰ ταμεία αὐτῶν παντὸς ἀγαθοῦ, εὐλαβουμένους καὶ τηροῦντας τὰς ἐντολάς σου. Πρέπει γὰρ τῷ πατρὶ τῶν ἀπάντων Θεὸν τὸν πάντας ἐλεοῦντα καὶ ὑπὸ πάντων δοξάζεσθαι. Ὅτι σοῦ εἰσιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. . . γ.*

σταυρόν. Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐμνημόνευσας τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Σήμ, τοῦ Ἡλία. Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐμνημόνευσας τῶν ἁγίων σου Τεσσαράκοντα μαρτύρων, καταπέμψας αὐτοῖς οὐρανόθεν τοὺς στεφάνους. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τῶν ἀναθρεψάντων αὐτοὺς γονέων ὅτι **εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων**. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῶν δούλων σου τῶν παρανόμων, τῶν συνελθόντων εἰς τὴν χαρὰν ταύτην. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῦ δούλου σου (τοῦδε) καὶ τῆς δούλης σου (τῆς δε) καὶ εὐλόγησον αὐτούς. Δὲς αὐτοῖς **καρπὸν κοιλίας, καλλιτεκνίαν, ὁμόνοιαν ψυχῶν καὶ σωμάτων**. Ὑψωσον αὐτοὺς ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὡς ἄμπελον

Σειράχ γ 2.
Γενεσ. λ 2,
Ψαλ. ρλα 11.
Σειράχ κδ 14,
Ψαλ. λς 37.

Ὁ γ μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὐχήν· «Καὶ παραδίδει αὐτοὺς τῆς δεξιᾶς χειρὸς λέγων: Παράλαβε ἀνὴρ τὴν γυναῖκά σου, ἣν ὁ Θεὸς σοὶ ἐχαρίσατο». Μεθ' ὃ ἐπακολουθοῦσι δύο εὐχαὶ ὡς ἴδε ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 9, 10. Καὶ μετ' αὐτὰς «λαβὼν τὰ στέφανα ὁ ἱερεὺς...»

Ἐν τῷ Σλαβωνικῷ κατὰ τὸν C μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ἐπακολουθοῦσι κατὰ σειρὰν αἱ εὐχαὶ· Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος... Εὐλόγητός εἰ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ μυστικοῦ... Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, καθ' ἣν καὶ ἐν τῷ ἐντύπῳ σειρὰν, μεθ' ὃ ἡ στέφαις, τὰ ἀναγνώσματα, ἡ ἐκτενὴς καὶ ἡ εὐχή· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σπηραῖωδει σου..., αἱ αἰτήσεις καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον.

Ἐν τοῖς Σ₄ Π₅ μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ἡ εὐχή· Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος. Καὶ κατὰ μὲν τὸν Σ₄ «Εἶτα στεφανοὶ ἀμφοτέρους καὶ δίδωσιν αὐτοῖς δακτυλίδια, τὸ μὲν χρυσοῦν τῷ ἀνδρὶ, τῇ δὲ γυναικὶ τὸ σιδηροῦν καὶ καταλλάσσουν ἀμφοτέροι καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλήλοις λέγει· Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ διάκονος: Τὰς κεφαλὰς» Καὶ ἐπακολουθεῖ εὐχή, (ὑπ' ἀριθ. 11 ἐν τῷ Παραρτήματι), μεθ' ἣν «Καὶ καταξίωσον... Ὁ ἱερεὺς ὑποὶ τὰ προσηγιασμένα ἅγια. Ὁ λαός. Εἰς ἅγιος. Εὐχὴ τοῦ ποτηρίου. Ὁ Θεὸς ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου... Καὶ ποτίζει αὐτοὺς καὶ ἀπολύει». Κατὰ δὲ τὸν Π₅ «Καὶ παραδίδει ἀλλήλοις τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας καὶ λέγει. Ὅτι παρὰ σοὶ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή, σύς τευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ, στεφάνωνσον αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ, ἔνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν, χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλουσι καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν. Ὅτι πρέπει σοι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος... Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης λέγει τὸν ψαλμόν· Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται...»

Ὁ Σ₆ μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὐχήν, τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 12 μεθ' ἣν «Καὶ λέγει, Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται... Εἶτα στέφαι

*εὐκληματοῦσαν. Δώρησαι αὐτοῖς σπέρμα στάχυος, ἵνα ὠσηέ ιλ.
 πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν Ἦσ. ις 5, Β'.
 ἔργον ἀγαθὸν καὶ σοὶ εὐάρεστον· καὶ ἴδωσιν υἱοὺς τῶν Κορινθ. θ8,
 υἱῶν αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέξης Ρωμ. ιβ1 καὶ
 αὐτῶν καὶ εὐαρεστήσαντες ἐνώπιόν σου, λάμπωσιν ὡς ἄλ.
 φωστῆρες ἐν οὐρανῷ, ἐν σοὶ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ πρόπει Παλ. ρκς 6, 3.
 πᾶσα δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ Παλ. ριδ 9,
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ματθ. ιγ 43.
 Φιλίπ. β 15.*

Κ Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται

Κ Ψ Μ Δ Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοῦς τὸν ἄνθρωπον, *Γενεσ. 6 7*
 καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναικα *αὐτόθ. 21, 18.*

Κατὰ τοὺς Η Q «καὶ τούτων [τῶν εἰρημικῶν] λεγομένων ὁ ἀρχιερεὺς εὐχεται οὕτως, ὁ Θεὸς, ὁ ἅγιος. . .». Ὁ Ψ «Καὶ στραφεῖς πρὸς τὰ νεόνυμφα ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην: Τοῦ Κυρίου δεηθ. Ὁ Θεός. . .». Ὁ Δ «Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ ἡ εὐχή. Ὁ Θεός. . .».

ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον Η Ι Κ Κ Q Δ Μ O ἐπὶ γῆς Μ τὴν χεῖρά σου καὶ

ἀμφοτέρους. Ὁ δὲ γ μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὐχὴν τὴν ἐν τῷ Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 13 καὶ μετ' αὐτὴν τὴν εὐχὴν ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος. Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν Εὐλογίατος εΙ, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ μυστικοῦ. . .

Ὁ Δ μετὰ τὴν ὡς ἄνω εὐχὴν καὶ ἐκφώνησιν τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν προπάτορα Ἀδάμ. . . Μετ' αὐτὴν τὴν ἐκφώνησιν Ὅτι σὺ εἶ πάντων ἡμῶν Σωτὴρ. «Καὶ εὐθὺς λέγεται τὸ πρῶτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Εἶτα τὴν εὐχὴν. Εἰρήνη πᾶσι τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίῃ σου οἰκονομῶ. . .» Εἶτα τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 14 εὐχὴν Μεθ' ἣν «Καὶ εὐθὺς λέγει τὸ δεύτερον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Εἶτα τὴν εὐχὴν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» τὴν ἐν τῷ Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 15.

Κατ' ἄλλους μὲν τῶν κωδικῶν ἡ παράδοσις τῶν δεξιῶν χειρῶν τῶν συζύγων εἰς ἀλλήλους προηγείται τῆς στέψεως, κατ' ἄλλους δὲ ἔπεται ταύτη. Οὕτω κατὰ τὸν Σ μετὰ τὴν εὐχὴν Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας. . . «Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλήλοις. Καὶ λέγει Εἰρήνη πᾶσι. . . Πάλιν ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίῃ σου οἰκονομῶ. . . Καὶ μετὰ τὸ Ἀμὴν μεταδίδωσιν αὐτοῖς ζωοποιῶν κοινωνίας ἀπολύει». Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν Σ2. Στέφει «ἀμφοτέρους καὶ λέγει: Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανώσας τοὺς ἁγίους σου. . . Καὶ κρατήσας ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας παραδίδει ἀλλήλοις καὶ λέγει Εἰρήνη πᾶσι. . .» Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν τῷ Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 16 σύντομος εὐχή, μεθ' ἣν τὰ ἀναγνώσματα. Καὶ κατὰ τὸν Η1 «Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους καὶ λέγει:

συζεύξας αὐτῷ **βοηθὸν κατ' αὐτόν**, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι
αὐτοθ. 18. τῇ σῇ μεγαλειότητι, **μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον** ἐπὶ
Ψαλ. ρμγ 8, 16 τῆς γῆς· αὐτὸς καὶ νῦν, **δέσποτα, ἐξαπόστειλον τὴν χειρὰ**
34, B'. Παραλ. **σου ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου σου**, καὶ ἄρμωσον τὸν δούλόν
ς, 30, λ 27. σου (τόνδε) καὶ τὴν δούλην σου (τὴν δε), ὅτι **παρὰ σοῦ**
Παρ. ιθ 14. **ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή**. Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ·
Γενεσ. β 24. στεφάνωσον αὐτοὺς **εἰς σάρκα μίαν**· χάρισαι αὐτοῖς **καρπὸν**
Γενεσ. λ 2, **κοιλίας**, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν.
Ψαλ. ρλα 11. "Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ
 δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
 ἀγίου Πνεύματος νῦν κτλ.

ἄρμωσον **Ψ** τῷ δούλῳ σου τῷδε τὴν δούλην σου **Η Ι Q O** τῷ δούλῳ σου ὁ δεῖνα
 καὶ τῇ δούλῃ σου τῇδε **K** ἐν ὁμοιοῖα καὶ ὁμοφροσύνῃ **Ψ** ἀνδρὶ γυναικὶ **O** ὁμο-
 φροσύνῃ· ἔνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα **O** "Ὅτι παρὰ σοὶ **K M** στεφάνωσον ἐν ἀγάπῃ
I K καρπὸν κοιλίας αὐτῶν **Q K M** ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν
O Η Ι K K Q Λ Ψ M Λ διαγωγὴν. Καὶ ἔστω ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὡς στέλεχος
 ἀνεμμένος ἐπιδιδούς ἐν καιρῷ αὐτοῦ, ἡ δὲ γυνή ὡς ἄμπελος εὐθρονοῦσα ἐν ταῖς
 κλίταις τῆς οἰκίας αὐτῆς. Ἐκφ. "Ὅτι. **K** "Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοὶ τὴν δόξαν **M**
 καὶ τὴν δούλην σου (δεῖνα). Καὶ συμπλέκει αὐτῶν τοῖς δεξιοῖς ἄκροις δακτύλοις ὡς
 τὸ πρῶτον. "Ὅτι παρὰ σοὶ. . . ε ἀνδρὶ γυνή. Καὶ εὐλογεῖ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς. Σύζευξον
 αὐτοὺς **ε** καὶ τὴν δούλην σου (δ). Καὶ πέρνης τὸ δεξιὸ χεῖρὶ τῆς νύμφης καὶ
 δίδεις το εἰς τοῦ γαμβροῦ τὸ δεξιὸ χεῖρ. "Ὅτι παρὰ. . . **M** τῇδε. Καὶ συμπλέκει
 πάλιν τὰς δεξιὰς χεῖρας αὐτῶν. "Ὅτι παρὰ **O** Ἐκφ. **K N Λ**.

Χριστὸς στεφανοῖ. Καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλή-
 λους καὶ λέγει· Χριστὸς παραγίνεται. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς Εἰρήνη πᾶσιν. Ὁ
 διάκονος τὰς κεφαλὰς. Ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ
 σωτηριῶδει σου κοινωνία. . . Εὐχὴ ὅτε θέλῃ θῆσειν τὸν στέφανον, ἐπαίρει αὐτὸν
 καὶ ἄρχεται λέγειν. Ὁ Θεός, ὁ δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανώσας τοὺς ἁγίους μάρ-
 τυρας, αὐτὸς δώρησαι τοὺς δούλους σου τόνδε καὶ τήνδε στέφανον εἰρήνης,
 στέφανον ἀγαλλιάσεως, στέφανον δόξης καὶ τιμῆς εἰς αἰνεσίῳ σου καὶ δόξαν
 τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. . . Εὐχὴ ἄλλη τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Καὶ κατὰ τὸν
Σ 7 προηγεῖται ἡ στέψις καὶ ἡ εἰς ἀλλήλους παραδόσις καὶ εἶτα ἡ εὐχὴ Κύριε
 ὁ Θεός ὁ ἐν τῇ σωτηριῶδει. . . Καὶ ἡ θεία κοινωνία. Καὶ κατὰ τὸν **Π 4**· Καὶ
 στεφανοῖ πρῶτον τὸν ἄνδρα λέγων· Στέφεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα εἰς
 τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς. . . Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν. . . αὐτὸν καὶ ἔθραξ ἐπὶ τὴν
 κεφαλὴν αὐτοῦ. . . εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Εἶτα στεφανοῖ καὶ τὴν γυναῖκα λέγων.
 Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ. . . Καὶ συμπλέκων τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας λέγει
 ὁ ἱερεὺς· Παράλαβε αὐτὴν ἐκ ναοῦ Κυρίου. Καὶ αὐθις σφραγίζει τὰς κεφαλὰς
 αὐτῶν ἐκ γ' λέγων οὕτως· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ, τὸ Πνεῦμα τὸ

Κ Ν Καί κρατήσας τὰς χεῖρας αὐτῶν τὰς δεξιὰς παραδίδωσιν ἀλλήλοις.

Α Εἶτα λαμβάνει τὰ στέφανα ὁ ἱερεὺς ὁμοῦ καὶ τὰ δύο τῆ δεξιᾷ χειρὶ καὶ στέφει αὐτοὺς σταυροειδῶς μὲ τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας ἐκ τρίτου λέγων· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον συνευδοκεῖ καὶ συμμαρτυρεῖ. Τὸ αὐτὸ ἀποκρίνεται καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς· Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξη καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς. Τοῦτο μὲν λέγει ἐκ δευτέρου. Τὸ δὲ τρίτον λέγει· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τῆ γυναικὶ λέγει· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτήν. Καὶ εὐθὺς λέγει· Ἔθνηκας ἐπὶ τὰς κεφα-

ἀγιον ἀγιάζει». Καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχή· Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει. . . Κατὰ τὸν Π₃ «. . . στέφει ἀμφοτέρους λέγων ἐν τῷ νυμφίῳ Κύριε. . . στεφάνωσον αὐτόν. Καὶ ἐπὶ τὴν νύμφην Κύριε ὁ Θεὸς. . . αὐτήν. Καὶ ψάλλουσιν οἱ παριστάμενοι. Δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτοὺς καὶ κατέστησας. . . Καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς παραδίδωσιν ἀλλήλοις. . . Ἐπακολουθοῦσιν αἱ εὐχαὶ Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει. . . καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος καὶ πάσης κτίσεως δημιουργός. . . Καὶ καταξίωσον-Πάτερ ἡμῶν, ἡ εὐχή τοῦ ποτηρίου καὶ ἡ θεία Κοινωνία.

Κατὰ τὸν Σ₉ ἡ ἄρμοσις τῶν χειρῶν εἰς τὸ τέλος κατὰ τὴν ἐπομένην σειρᾶν: Αἱ εὐχαὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος. . . Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου. . . «Εἶθ' οὕτως στεφανοῖ αὐτοὺς λέγων· Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παραγίνεται καὶ τελειοῖ. Τούτων δὲ γενομένων οἱ ψάλλται ἤχος βαρῦς· Δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας. . . Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα. . . Ἀκολουθεῖ ἡ θεία κοινωνία καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον. «Εἶθ' οὕτως ποτίζει αὐτοὺς ἐκ τρίτου καὶ κατακλᾷ τὸ ποτήριον εἰς τὴν γῆν. . . Καὶ πλέξας τὰς χεῖρας αὐτῶν τὰς δεξιὰς λέγων· Πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ».

Κατὰ τὸν σ₃ μετὰ τὴν εὐχὴν Εὐλογητὸς εἰ δέσποτα «Καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδει ἀλλήλους λέγει· Παράλαβε Μαρίαν τὴν γυναῖκα σου· Ἐπονται δύο σύντομοι εὐχαὶ (Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 17) μεθ' ἅς ἡ στέφνις.

Ὁ Π μετὰ τὴν ἐκφώνησιν Ὅτι σὸν τὸ κράτος. . . «Καὶ ἐξεληθὼν ὁ ἱερεὺς ζευγνύει αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας καὶ λέγει· Παράλαβε αὐτήν ἐκ ναοῦ Κυρίου. Λαβὼν δὲ στεφάνους στέφει αὐτοὺς λέγων· Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δ. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. . . Ὅμοίως στέφει τὴν γυναῖκα λέγων αὐτά, ψάλλουν δὲ Κύριε ὁ Θεός. . . ἐστεφάνωσας αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου καὶ ἔθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στέφανον ἐκ λίθου τιμίου» Μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχή Ἐπικαλούμεθά σε, Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν. . . (Ἴδε ἐν Α).

Ἐν τῷ ᾄ μετὰ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἐκφώνησιν· «Καὶ κρατήσας ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλήλοις. Καὶ λέγει· Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ Κυρίου ὕψωσε με. Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς. Καὶ ἡ εὐχή Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομία. . . Μετ' αὐτήν δὲ «Εἶτα στέφει αὐτοὺς λέγων ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στέφει, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον

λὰς αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων· ζῶν ἤτησαντό σε καὶ ἔδω-
κας αὐτοῖς μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

IV Εἶτα θέτει τὰ στέφη εἰς τὰς κεφαλὰς. Στεφανοῦται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὅδε τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ ὅδε· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

(Κατὰ τὸ ἔντυπον).

ἐπισκιάσει αὐτούς. Λέγει αὐτὸ ἐκ γ'. Εἰθ' οὕτως στέφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν λέγων· Στεφανοῦται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ δεῖνα. Εἰς τὸ ὄνομα... νῦν καὶ αἰεὶ· Καὶ εὐθύς τὸ προκειμενον καὶ τὰ ἀναγνώσματα.

Ἐν τῷ ε μετὰ τὴν ἐκφώνησιν· «Καὶ ἀρμόζει αὐτῶν τὰς δεξιάς. Εἶτα λαβὼν τοὺς στεφάνους ὁ ἱερεὺς τίθησιν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτῶν λέγων «Ἐθηκας...» Εἶτα στεφανοῖ αὐτὸν λέγων Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα στέφανον ἀγαλλιάσεως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... Ὁμοίως καὶ τῇ γυναικὶ τὰ αὐτά. Εἰθ' οὕτω ψάλλει τοῦτο ἐκ τρίτου Κύριε... ἔστεφάνωσας αὐτούς... χειρῶν σου. Καὶ ἔθηκας... τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στέφανον». Μεθ' ὃ ἡ εὐχὴ Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῷδει... .

Ἐν τῷ Π7 μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς γυναικὸς ἡ εὐχὴ Δεξιὰ ἄχραντε τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν... Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἐπεύχεται μυστικῶς ἐπάνω τῶν στεφάνων λέγων... Ἐπακολουθεὶ ἡ εὐχὴ τῶν στεφάνων (ἦν ἴδεν ἐν Π5) καὶ ἡ στέψις.

Ὁ Π5 μετὰ τὸν ψαλμὸν Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου... «Καὶ σφραγίζει ὁ ἱερεὺς λέγων «Κύριε... στεφάνωσον αὐτόν...» Ἐπακολουθεὶ ἡ εὐχὴ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῷδει σου... Καὶ ἡ εὐχὴ τῶν στεφάνων (Παράρτημ. ὑπ' ἀρ. 19).

Κατὰ τὸν Π7 «Καὶ κρατήσας ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος, πιάσας δὲ τὸ ἐν χαράττει σταυρὸν ἐν τῇ κορυφῇ καὶ τῷ μετώπῳ τοῦ ἀνδρὸς λέγων. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν... ἐκ γ'. Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τὴν εὐχὴν τίθησιν τὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεονύμφου λέγων Ἐθηκας... Τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὴν νεόνυμφον ὁμοίως».

Ὁ σ3 «... στεφάνωσον τὴν δούλην σου τήνδε... Εἶτα τὸν ψαλμὸν Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου καὶ εὐλόγησον (ἴσως ἢ ἐν γ) ὅτι ἅγιον ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριῷδει σου...» Καὶ τὰ ἀναγνώσματα. Ὁ Σ6 «... Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους ποιῶν σταυροῦ τύπον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν λέγων γ'. Δόξη... ἔστεφάνωσας αὐτούς. κεφαλὴν αὐτῶν... τιμίων. Λέγει ἐκ τρίτου καὶ στέφει αὐτούς. Καὶ μετὰ τὸ στέψαι ἐπισφραγίσας λέγει· Εὐλόγητός ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Πρόσχωμεν. Εἰρήνη... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριῷδει...»

Ὁ γ «λαβὼν τὰ στέφανα ὁ ἱερεὺς στέφει αὐτούς λέγων Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα, τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς Ἀμήν. Καὶ τοῦ Υἱοῦ Ἀμήν. Καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ἀμήν. Νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὁμοίως καὶ τὴν γυναῖκα Στέφεται... Ὁ Πατὴρ στέφει,

Λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα στέφει πρῶτον τὸν νυμφίον λέγων·
 Στέφεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ
 (τὴνδε), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 ματος. Ἀμήν.

Τοῦτο δὲ λέγει ἐκ τρίτου, ποιῶν σχῆμα σταυροῦ.

Εἶτα στέφει καὶ τὴν νύμφην λέγων·

ὁ Υἱὸς εὐλογεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκιάζει αὐτοὺς πάντοτε, νῦν καὶ
 ἀεί. Κύριε ὁ Θεὸς... στεφάνωσας αὐτοὺς καὶ κατέστησας αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα
 τῶν χειρῶν σου.» Ἐπακολουθοῦσι δύο σύντομοι εὐχαὶ (Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 18
 καὶ τὰ ἀναγνώσματα.

Ἄ Ο Π₉ «... Καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα καὶ στέφει αὐτοὺς ἀμφο-
 τέρους ποιῶν σταυροῦ τύπον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τοῦτ' ἔστιν ἀντικατάλ-
 ληλα τὰς χεῖρας αὐτοῦ σταυροειδῶς ἤγουν δεξιὰν χεῖρα εἰς τὸν ἄνδρα καὶ
 τὴν ἀριστεράν εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ λέγει Κύριε... στεφάνωσον αὐτοῦ ἐκ γ'.
 Ἔθηκας... μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ἀπαξ. Καὶ μετὰ τὴν τούτων
 πλήρωσιν σήκου τὰς χεῖράς σου καὶ ἀντικατάλλαξε τὰς χεῖράς σου καὶ οὐ
 τοὺς στεφάνους, τοῦτ' ἔστι τὸ ἀποπάνω χέριν θές ὑποκάτω. Καὶ πρόσεχε πάντα
 νὰ εἶνε τὸ δεξιὸν χέριν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρός. Καὶ ποιήσον τοῦτο ἐκ γ'.
 λέγων τὸ κατὰ συνήθειαν Ὁ Πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ Υἱὸς στεφανοῖ, τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον συνευδοκεῖ καὶ διαμένει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ... ἐκ γ'. Καὶ
 παραδίδει ταῖς χερσὶ τῶν παρανύμφων τὰ στέφανα ὀπισθεν καὶ κρατοῦσιν
 αὐτὰ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν...»

Ἄ Ο Ο μετὰ τὴν εὐχὴν ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ὁ πλάσας... «Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν
 εἰσελθὼν ἐντὸς τοῦ βήματος ἐπαίρνει στέφανον ἕνα ἐκ τῆς θείας τραπέζης καὶ
 ἐξελθὼν λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ χαράξας μετὰ τοῦ στεφάνου σταυρὸν
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνδρός λέγει Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν... αὐτόν. Καὶ τίθησιν ἐπὶ
 τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν στέφανον ὁ δὲ σύντεκνος ὀπισθεν κρατεῖ τους. Καὶ
 ὁ ἱερεὺς εἰσελθὼν ἀθθῖς ἐν τῷ βήματι καὶ λαβὼν τὸν ἕτερον στέφανον ἐξέρ-
 χεται καὶ ποιεῖ τῇ γυναικὶ ὁμοίως λέγων Κύριε... αὐτήν. Εἶτα καὶ ἀθθῖς τοῦ
 Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ εὐλογῶν κοινῶς ἀμφοτέρους λέγει Κύριε... αὐτοὺς
 πάντοτε νῦν καὶ ἀεί. Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς. Καὶ ἐπεύχεται Κύριε ὁ Θεὸς
 ἡμῶν ὁ ἐν τῇ σωτηριῶδει...».

Ἄ σ μετὰ τὴν αὐτὴν εὐχὴν «Εἶτα λαβὼν τὸν ἕνα στέφανον ἵσταται
 ἔμπροσθεν τοῦ γαμβροῦ καὶ λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ σφραγίσας σταυ-
 ροειδῶς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν
 δόξῃ... αὐτὸν ἐκ Γου. Ὅμοίως καὶ ἐπὶ τὴν νύμφην λαβὼν τὸν δεύτερον στέ-
 φανον λέγει τοῦ Κ. δεηθ. Κύριε... αὐτήν ἐκ Γου. Καὶ ἔκτεινας τὴν χεῖρα
 αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτοὺς λέγων Κύριε, ὁ Θεὸς... αὐτοὺς. Καὶ τίθησιν
 ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τοὺς στεφάνους καὶ φησιν Ἔθηκας... αὐτῶν στεφά-
 νους... ἠτήσαντο... αὐτοῖς... αἰῶνος».

Κ₁ τὴν νύμφην λέγων Ἔθηκας... ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Εὐχὴ ἔτέρα
 Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανώσας (ἴδε II₁) Εὐχὴ ἔτέρα Κύριε
 ὁ Θεὸς ἡμῶν ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου (γ) Εὐχὴ ἔτέρα. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν

Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα) τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ (τόνδε) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Καὶ τοῦτο τρεῖς, ὁμοίως. Εἶτα εὐλογεῖ αὐτοὺς λέγων ἐκ γ'.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξη καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς.

τῇ κατὰ σάρκα σου οἰκονομίᾳ τὸν γάμον, τὸν ἐν Κανᾶ... (Τὰ ἀναγνώσματα εἴπωμεν πάντες.

Καὶ ὁ *N* τὴν εὐχὴν «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίᾳ σου οἰκονομία...», τοποθετεῖ πρὸ τῆς στέφειας καὶ πρὸ τῶν ἀναγνώσμάτων. Μεθ' ὃ «Εἶτα στέφει αὐτοὺς λέγων ἐκ τρίτου τάδε: Ὁ πατὴρ εὐλογεῖ, ὁ υἱὸς στεφανοῖ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκιάσαι αὐτούς. Εἶτα θέτει τὰ στέφη...».

Ὁ *A* μετὰ τὰ ἀνωτέρω συνεχίζει «... μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Εἶτα λέγει τὸ τρίτον ἀντίφωνον τῆς λειτουργίας. Καὶ εὐθὺς τὸ ἀπολυτικιον καὶ τὸ κοντάκιον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς Θεοτόκου Ὁ καθαρωτάτος ναδὸς τοῦ Σωτῆρος. Καὶ μετὰ τὸ Τρισάγιον τῆς λειτουργίας λέγει ὁ ἱερεὺς Ἐρσόχωμεν. Εἰρήνη πᾶσι. Σοφία. Τὸ προκείμενον τοῦ ἀποστόλου τῆς ἡμέρας».

Ὁ *H* «Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν στέφει ἀμφοτέρους λέγων ἐπὶ μὲν τῷ ἀνδρὶ Κύριε... ἐστεφάνωσας αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τῇ γυναικί: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτήν. Καὶ συμπλέξας ἀλλήλων τὰς δεξιὰς λέγει: Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. Ὁ ἀρχιερεὺς εὐχεται οὕτως: Κύριε Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίᾳ σου...». Τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα αὐτοῖς ἐκτενῆς παραλείπονται ὡς καὶ ἐν τοῖς *QIK KΨA*. Κατὰ τὸν *Q* «Καὶ λαβὼν τὸν στέφανον καὶ σταυροειδῶς σχηματίσας τὴν χεῖρα ἦτοι σταυρὸν τυπώσας στέφει πρῶτον τὸν γαμβρὸν λέγων Κύριε... αὐτόν. Εἶτα λαβὼν καὶ τὸν στέφανον στέφει καὶ τὴν νύμφην λέγων Κύριε... αὐτήν. Καὶ κρατεῖ ὀπισθεν;;; Εἶθ' οὕτως;;; Κύριε... στεφάνωσον αὐτούς. Καὶ συμπλέξας... (ὡς ἐν τῷ *H*)». Κατὰ τὸν *I* «Καὶ λαμβάνει τὰ στέφη καὶ ἄρχεται ψάλλειν τὸ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν. Εἶτα στέφει αὐτούς. Καὶ κρατήσας τὰς δεξιὰς χεῖρας αὐτῶν. Καὶ λέγει Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Κατὰ τὸν *K* «Εἶτα στέφει ἀμφοτέρους καὶ κρατήσας αὐτῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας παραδίδωσιν ἀλλήλους καὶ λέγει Εἰρήνη πᾶσι... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν». Κατὰ τὸν *K* «Καὶ παραδίδωσιν ἀλλήλαις ταῖς δεξιαῖς χερσίν. Εἶθ' οὕτως στέφει ἀμφοτέρους. Ἐν μὲν τῷ ἀνδρὶ λέγει Κύριε... στεφάνωσον αὐτόν. Ἐν δὲ τῇ γυναικί Κύριε... αὐτήν. Ἐκ τρίτου. Εἶθ' οὕτως λέγει Ἐθνηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν... αἰῶνος, πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Εἰρήνη πᾶσι... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν». Κατὰ τὸν *N* μετὰ τὴν εὐχὴν Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος... «Καὶ κρατήσας ὁ ἱερεὺς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὰς δεξιὰς παραδίδωσιν ἀλλήλοις. Εἶτα λέγει Εἰρήνη πᾶσι... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν... Ἐπακολουθεῖ ἡ στέψις καὶ μετ' αὐτὴν τὰ ἀναγνώσματα. Κατὰ τὸν *Ψ* «Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν στέφανον καὶ εὐλογήσας στέφει τὸν ἄνδρα λέγων Κύριε... στεφάνωσον τὸν δούλον σου τόνδε, ἐκ τρίτου. Καὶ τίθησι τὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρός. Εἶτα τῇ γυναικί Κύριε... τὴν δούλην σου. Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν... Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Κατὰ τὸν *M* «Εἶτα πέρνει ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα καὶ

Προκείμενον Ἦχος πλ. δ΄.

Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων.

Στιχ. Ζωὴν ἤτήσαντό σε καὶ ἔδωκας αὐτοῖς.

Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς Παύλου (ε 20-33).

20 Ἀδελφοί, εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, 21 ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. 22 Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, 23 ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ

θετεῖ αὐτὸ εἰς τοῦ γαμβροῦ τὸ κεφάλι καὶ λέγει Κύριε... στεφάνωσον τὸν δοῦλόν σου (δεῖνα). Πάλιν λαμβάνει τὸ ἕτερον στέφανον καὶ θέτει το εἰς τῆς νύμφης τὸ κεφάλι καὶ λέγει Κύριε... στεφάνωσον τὴν δούλην σου (δεῖνα). Καὶ ἀφοῦ θέσεις καὶ τὰ δύο στέφανα καὶ εἰς τοὺς δύο λέγε Κύριε... στεφάνωσον αὐτούς. Ἔθηκας... εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Εὐφρανεῖς αὐτῶν ἐν χαρᾷ μετὰ τοῦ προσώπου σου πάντοτε νῦν. Προκείμενον...». Τὰ ἀναγνώσματα.

Ὁ Μ «Προκείμενον Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι. Μακάριος εἰ καὶ καλῶς σοι ἔσται. Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα ἐν ταῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας. Οἱ υἱοὶ ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης σου. Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον. Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδους τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ ἴδους υἱοὺς τῶν υἰῶν σου. Πρὸς Φιλιπησίους ἐπιστολῆς (δ 4-7)». Ὁ Δ «Τὸ προκείμενον τοῦ ἀποστόλου τῆς ἡμέρας. Καὶ αὐτά. Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα. Στιχ Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς». Ἀπόστολος κατὰ παραδρομὴν ἐπιγράφεται πρὸς Ἑβραίους, ἐνῶ πρόκειται περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους περικοπῆς. Ὁ ἁ προκείμενον Δόξη καὶ τιμῇ ἔστεφάνωσας. Στιχ. Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν... Ὁ Σ 6 Ἀπόστολον ἀπὸ τοῦ «Ἐποτασσόμενοι... Τέλος· ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ὁ ε μετὰ τὴν στέψιν περικοπῆ τοῦ ἀποστόλου τὸ ἀλληλουρίον καὶ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα τὰ ἐν τῷ ἐντύπῳ. Ὁ Σ 2 Προκείμενον ἦχος βαρὺς Δόξη καὶ τιμῇ ἔστεφάνωσας αὐτόν. Στιχ. Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστόν. Ἀπόστολος πρὸς Ἑβραίους κεφ. ιβ 28-ιγ 8 Εὐαγγέλιον τὸ ἐν τῷ ἐντύπῳ. Ὁ Π 7 μετὰ τὴν στέψιν τὴν εὐχὴν: Δοξαζομέν σε, δέσποτα παντοκράτορ, ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι, δοξαζομέν σε, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀνεξιχνίασῳ αἰνέσει σου... καθὼς καὶ τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐπὶ τῇ σωτηριάδῃ σου οἰκονομία... Καὶ εἰ μὲν ἐστὶ λειτουργία λέγει τρισάγιον προκείμενον ἀποστόλου». Ἐπακολουθοῦσι τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἔκτενης: Ὅτι ἐλεήμων... Ἐπικαλούμεθά σε Κύριε Θεὲ παντοκράτορ, ἐπικαλούμεθά σε... (ἴδε Α). «Καὶ εἰ μὲν ἐστὶν

Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. 24 Ἄλλ' ὡσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. 25 Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, 26 ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, 27 ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἀγία καὶ ἄμωμος. 28 Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. 29 οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν ἐκκλησίαν. 30 Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. 31 Ἄντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 32 Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 33 Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ εἰσὶν οἱ νεόνυμφοι ἄξιοι κοινωνῆσαι λέγει ὁ ἱερεὺς ἀπολυτικίον καὶ κοντάκιον τῆς ἡμέρας. Εἶτα λέγει πάλιν ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ διάκονος. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ὁ λαὸς τὸ Τρισάγιον καὶ καθεξῆς ἡ θεία λειτουργία καὶ οἱ νεόνυμφοι κοινωνοῦσιν, ὅταν ὁ ἱερεὺς εἴπῃ: Μετὰ φόβου Θεοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν λέγει ὁ ἱερεὺς καὶ τὰς ἄλλας εὐχὰς τῆς εὐλογήσεως ἕως τέλους καὶ τό: Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου καὶ τὰ ἐξῆς: Εἰ δὲ οὐκ ἐστὶ λειτουργία, ἀλλ' οὐδ' ἄξιοι κοινωνῆσαι, λέγει ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ διάκονος: Πληρώσωμεν... » καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ποτηρίου...

Ὁ Σ 6 μετὰ τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδίᾳ..., πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν στέψιν τὴν ἐν τῷ Παραρτήμ. ὑπ. ἀριθ. 20 ἐκτενὴ εὐχὴν. Μεθ' ἣν ἐπακολουθοῦσι τὰ δύο ἀναγνώσματα καὶ ἀκολούθως: «Εἴπωμεν πάντες. Καὶ ἄρχεται ἡ Θεία Λειτουργία. Καὶ ὅτε ἔρχονται εἰς τὴν ὥραν τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας, ἐπιδίδει αὐτοῖς τῶν θείων ἀγιασμάτων». Οὐδὲν ἕτερον ὡς πρὸς τὴν κοινωνίαν.

Ἄλληλούϊα ἤχος πλ. α.

Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς.

Μ Σοφία ὀρθῇ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (β 1-11).

1 Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. 2 ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. 3 Καὶ ὕστερῃσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσι. 4 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὐπω ἦκει ἡ ὥρα μου. 5 Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. 6 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ λίθιναι ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. 7 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγένεσαν αὐτὰς ἕως ἄνω. 8 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν. 9 Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον—καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν, οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ—φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος. 10 καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. 11 Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανερώσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Δ Δόξα σοι, Κύριε. Καὶ εὐθὺς τὴν ἐκτενῆ.

Δ Εἴπωμεν πάντες ἕξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων.

Ἄλληλουάριον Δόξη καὶ τιμῇ ἑορτεφάνωσας αὐτούς». Ὁ Δ «Ἄλληλουάριον Ἦχος πλ. δ. Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθροῦσα. Στιχ. Δόξη... ἑορτεφάνωσας αὐτούς». Ὁ ᾠ Ἄλληλ. ἤχ. πλ. δ. Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ.

Ὁ Μ μετὰ τὸ εὐαγγέλιον «Εἰρήνῃ πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν... κλινάτε». Εὐχὴ ἦν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον ὡς τὸν ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν νεονύμφων τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ (δεῖνα) καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίσεται αὐτοῖς τίμιον τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Υπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν δράσει υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ καὶ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς:

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Τὴν ἐκτενῆ οἱ *H Q* τοποθετοῦσιν εἰς τὸ τέλος.

Οἱ *N ā* μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τὴν ἐκτενῆ. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Καὶ κλινάντων τὰς κεφαλὰς τῶν νεογάμων εὐχεται ὁ ἱερεὺς εἰς ἐπήκοον πάντων Ἐπικαλούμεθά σε, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐπικαλούμεθά σε... (ἴδε ἐν τοῖς ὄπισθεν)». Μετ' αὐτὴν δὲ Ἀντιλαβοῦ. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν. Καὶ καταξίωσον...

Ὁ *K 1* μετὰ τὴν ἐκτενῆ τὴν εὐχὴν Ἐπικαλούμεθά σε μετὰ τινων διαφόρων γραφῶν ὡς ὁ *A* καὶ μετὰ προσθήκης τινὸς ἣν ἴδε ἐν Παραρτημ. ὑπ' ἀριθ. 21. Μετ' αὐτὴν ἐπακολουθεῖ τὸ Πάτερ ἡμῶν καὶ ἡ κοινωνία.

Ὁ *ε* μετὰ τὴν ἐκτενῆ καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Καὶ αὐτὸς ὁ ἀνάδοχος ὄπισθεν ἀναδέχεται τοὺς στεφάνους. Οὕτω γὰρ ἐπεκράτησε. Καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῶδει σου...».

Ὁ *Σ 6* τὴν ἐκτενῆ ὡς ἔπειτα: «Ἐἴπωμεν πάντες... Κύριε, παντοκράτωρ... Ὁ μὴ βουλόμενος... Ὁ πλούσιος ἐν ἐλέει... Ἐλέησον ἡμᾶς... Ἐτι ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τοῦδε καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ... Ὅτι ἐλεήμων Εἰρήνη...». Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν τῷ Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 22 εὐχή, μεθ' ἣν «Καὶ ἄρχεται ἡ Θεία Λειτουργία».

Ὁ *A* μετὰ τὴν ἐκτενῆ: «Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν λέγει τὴν εὐχὴν: Εἰρήνη πᾶσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...» (ἴδε ἐν Παραρτημ. ὑπ' ἀριθ. 23). Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν εὐχὴν Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος... Μεθ' ὃ «Καὶ εἰ μὲν ἅξιοι εἶσι μεταλαμβάνουσι. Τῆς Παναγίας...».

Ὁ *γ* μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τὴν εὐχὴν: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηρίῳ σου οἰκονομίᾳ... Καὶ μετ' αὐτὴν εὐχὴ λεγομένη εἰς παρθενικούς γάμους.

Ι Κ Κ Μ Π Ο Ειρήνη πάσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν.

Κ Ο Ὁ ἱερεὺς εὐχεται.

Ψ Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδῇ σου **οἰκονομία** καταξιώσας ἐν Κανᾷ τῆς Γαλλιλαίας **τίμιον ἀναδειξαι τὸν γάμον** διὰ τῆς σῆς παρουσίας· αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς δούλους σου (τὸν δεῖνα καὶ τὴν δεῖνα), οὓς εὐδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον **τίμιον** αὐτοῖς **τὸν γάμον ἀνάδειξον ἀμίαντον** αὐτῶν **τὴν κοίτην** διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον καὶ καταξίωσον αὐτοὺς **ἐν γήρῃ πίοι** καταντῆσαι, **ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ** ἐργαζομένους τὰς ἐντολὰς σου.

Ψαλμ. ζ 1 καὶ ἄλλ. Ἐφεσ. α 10, Ἐβρ. γ 4.

Ἐβρ. γ 4.

Ψαλ. ηα 14, Α'. Τιμοθ. α 5, Β'. Τιμοθ. 6 22.

Κύριε, ὁ ἐν τῇ ἐνοράκῃ σου οἰκονομία. Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν καταξιώσας **Μ** ὁ ἐν τῇ κατὰ σάρκα σωτηριῳδῇ σου **Ν** σωτηριῶ σου **Κ** Γαλλιλαίας κληθῆναι καὶ τὸν ἐκεῖ γάμον τιμῆσας καὶ εὐλογῆσας διὰ τῆς παρουσίας σου **Ν** ἀλλήλοις· τίμιον **Α** αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, τὸν δοῦλόν σου τόνδε καὶ τὴν δούλην σου τήνδε **Κ Κ Μ Ν Ο** τοὺς δούλους σου τόνδε καὶ τήνδε **Η Ο** τοὺς δούλους σου τοὺτους τόνδε καὶ τήνδε **Ι** αὐτὸς καὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε καὶ τὴν δούλην σου τήνδε **Α** τίμιον αὐτῶν τὸν γάμον **Ι** διαφύλαξον· ἀμίαντον **Μ** ὁμονοίᾳ διατήρησον **Ψ** ἀνάδειξον καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον ἀμίαντον **Α** τὴν κοίτην διαφύλαξον **Ψ Α** αὐτοῖς τὴν κοίτην **Α** συμβίωσιν διαθῆναι **Μ** ἐν γήρᾳ **Ο** καθαρᾷ καρδίᾳ **Ι Κ Κ Μ Α** τὰς ἐντολὰς σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ τοῦ πνευματικοῦ νυμφῶνος νυμφοστόλος καὶ τοῦ βιοτικοῦ γάμου ἀγαθὸς οἰκονόμος. Ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου δὸς αὐτοῖς ἀνάλαμψαι ἐν ἔργοις φωτοειδέειν. Ὑπὲρ τὰς ἀρχὰς τῆς σελήνης θεοῦ αὐτοὺς κατακυριεύειν τῶν τῆς ἀιμιίας παθῶν, ἀπὸ θαλάσσης ἁμαρτιῶν ἕως θαλάσσης καὶ ἀπὸ ποταμῶν πειρασμῶν ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης. Ἐκφών. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἀγαθῶν τὰ σύμπαντα καὶ σοὶ τὴν δόξαν... **Ν**. Ὁ ἄ ἔχων μετὰ τιῶν διαφορῶν τὴν συνέχειαν τῆς εὐχῆς τὴν ἐν τῷ **Ν**, προσθέτει καὶ τὰ ἐπόμενα: «...οἰκουμένης συναφθῆναι αὐτοὺς πρὸς παιδοποιεῖν» τότε Μιχαὴλ τὸν νυμφῶνα ἠντηρέπιξε· Γαβριὴλ τοὺς στεφανῶνος ἐπλεκεν, ὁ δὲ πάντων Πατὴρ ἔλεγε· Χριστὸς στεφανοῖ τὸν γάμον, Πνεῦμα ἅγιον ἐνυμφαγάγει, ἥλιος καὶ σελήνη παρειστήκεισαν· οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων περιεκύκλουν· νεφέλαι δροσοβολοῦσαι ἐπεσκίαζον. Εἶτα στέφει αὐτοὺς λέγων...».

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπικαλουμαί σε, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν... Καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ποτηρίου.

Ὁ ε εὐθύς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Καὶ στραφεὶς κατὰ ἀνατολὰς λέγει ὑψηλοτέρῃ τῇ φωνῇ. Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς...». Ὁ **Σ** μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν,

Σὺ γὰρ εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἔλεειν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ν Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεός.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἀγίαν, εἰρηνικὴν.

Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν.

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς.

Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως.

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν.

Ἐκφών. ΗΚΚΔΨ Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς Ω. Ὅτι σὺ εἶ ὁ στέφανος καὶ τὸ καύχημα τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ σοὶ τὴν δόξαν... Κ καὶ σώζειν ἡμᾶς Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν Ψ. ὁ Θεὸς ἡμῶν Χριστὲ καὶ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ σοὶ Δ.

Εἰρήνη πᾶσι. Εὐχὴ. Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριῳδῆι σου... Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς... Ὁ ἱερεὺς Πρόσχος, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Πρόσχωμεν. Τὰ προηγιασμένα... Καὶ μεταδίδει αὐτοῖς τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας καὶ λέγει εὐχὴν τοῦ κοινου ποτηρίου».

Μόνον παρὰ τῷ **Ν** αἱ ἀνωτέρω αἰτήσεις. Ἐν τῷ **Δ** «Ἀντιλαβοῦ σῶσον. Τῆς Παναγίας ἀχράντου. Καὶ καταξίωσον». Παρὰ τοῖς λοιποῖς κώδιξιν εὐθύς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν... ἐπακολουθεῖ τὸ Καὶ καταξίωσον. Οὕτω οἱ **ΗΩ**. «Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν λέγει. Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς δέσποτα... Πάτερ ἡμῶν.» Ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς **ΙΚΜΨε**. Κατὰ τοὺς **ΨΟ** «Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα ἐκφωνεῖ. Καὶ καταξίωσον...»

Μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν καὶ τὸ Ὅτι σοῦ ἐστὶν κατὰ τὸν **Ψ** ὁ ἱερεὺς «Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν... κλίνομεν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα μελίσας τρεῖς τμήματα ἄρτου μετὰ οἴνου εὐθύς ἐκφωνεῖ Πρόσχωμεν τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ὁ λαὸς Εἰς ἅγιος... Πατὴρ ὁ ἅγιος. Φαλλομένου δὲ τοῦ κοινωνικοῦ ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος μετὰ τὸ ποιεῖν τὴν ἄρτοκλασίαν μετὰ τοῦ οἴνου. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ πάντα ποιήσας... Καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ ἁγίου βήματος κοινωνεῖ αὐτοὺς ἐκ τρίτου ἀρχάμενος ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς λέγων καὶ τὸ Ποτήριον σωτηρίου. Πολλακις

Η Κ Δ Ψ Ὁ λαὸς τὸ Πάτερ ἡμῶν.
Δ Ν Ψ Ὁ ἱερεὺς Ὅτι σοῦ ἐστίν.
Δ Ψ Εἰρήνη πᾶσι

δέ τινες δίδωσι μετὰ ταῦτα ἄρτου κλάσματα μετὰ μέλιτος. Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς Ὁρθοὶ μεταλαβόντες... Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφυλάξον αὐτοὺς ὁ Θεός... Τὴν ἡμέραν... αἰτησάμενοι... παραθώμεθα. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἅγιος ἡμῶν Χριστὸς ὁ Θεός». — Κατὰ τὸν **Ν** «Ὁ ἱερεὺς Ὅτι σοῦ ἐστίν Καὶ μεταδίδωσιν αὐτοὺς τοῦ ἄρτου. Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν: [ἢ αὐτὴ εὐχὴ καὶ ἐν τῷ **ἁ**] Ὁ Θεός ὁ ἅγιος καὶ φιλόανθρωπος, ὁ τῆ σῆ οικονομίᾳ διοικῶν τὴν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν, σὺ οὐρανόθεν ἐξαπόστειλον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἐπὶ τὴν συζυγίαν ταύτην καὶ ἁγιάσον αὐτοὺς καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς ἐν τῇ μεταλήψει τοῦ ἁγίου σου σώματος· καὶ ἀντιλαβοῦ αὐτῶν καὶ δόξησον αὐτοὺς ἐν ταῖς ἁγίαις τριβίαις σου. Χάρισαι αὐτοῖς ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος βίον εὐσχήμονα, πολιτείαν εὐάρεστον καὶ δώρησαι αὐτοῖς τεκνογονίαν ἀγαθὴν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομῆσαι ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ σου. Πρεσβεΐαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Ἐκφών. Ὅτι ἅγιον ὑπάρχει τὸ ὄνομα σου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ μεταδούς αὐτοῖς ψάλλει Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε. Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν τοῦ ποτηρίου... (ἴδε κατωτέρω). Καὶ μεταδίδωσι τούτοις τοῦ ποτηρίου ψάλλοντος τοῦ λαοῦ Ποτήριον... Ὡς συνάγεται ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τὰ προηγιασμένα ἅγια μετεδίδοντο διὰ μόνης τῆς μερίδος τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου, τὸ ἐπακολουθοῦν δὲ ποτήριον ἦτο τὸ κοινὸν ποτήριον τὸ ἄχρι τοῦδε εἰς τοὺς νεονύμφους προσφερόμενον. Ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ τὸ κοινὸν ποτήριον προσεφέρετο συνδεδεμένως μετὰ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ποτηρίου φαίνεται παρὰ τισι κώδιξι πρὸ τῆς κοινωνίας ἀναγνωσκομένη. Οὕτω ἐν τῷ **Ψ**. Ὡσαύτως ἐν τῷ **Δ** ἡ εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου μετὰ τὸ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Καὶ ἡ ἐκφώνησις τὰ προηγιασμένα ἅγια μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν. «Ὁ λαὸς Εἷς ἅγιος, εἰς Κύριος. Καὶ ὁ ἱερεὺς Ποτήριον σωτηρίου. Καὶ ποτίζει αὐτοὺς ἐκ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου λέγων: Καινὸν ποτήριον πίνουσιν, οἱ πίνοντες ζήσουσι καὶ πολυχρονήσουσι». — Ἐν τῷ **Κ** ἡ διάκρισις παρὰ τὴν συντομίαν τῆς διατάξεως ἀρκούντως σαφής: «Ὁ διάκονος Πρόσχωμεν. Ὁ ἱερεὺς τὰ προηγιασμένα... Ὁ λαὸς εἰς ἅγιος... Καὶ μεταδιδούς αὐτοῖς τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην... [εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου].. Καὶ ἐπιδίδει ὁ ἱερεὺς τοῖς νεονύμφοις τὸ ποτήριον». Ἐτι σαφῶς ἐν τοῖς **Η** **Θ**, ἔνθα δύο ποτήρια διακρίνονται: «Ὁ λαὸς Πάτερ ἡμῶν. Καὶ κρατῶν τὸ ποτήριον λέγει τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις. Καὶ κοινωνεῖ αὐτούς. Εἶτα ποιεῖ εὐχὴν τοῦ ποτηρίου. Ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα ποιήσας... Εἶτα δίδωσι τῷ ἀνδρὶ πιεῖν αὐτοῦ κατέχοντος τὸ ποτήριον, καὶ αὐθις τῇ γυναικί...»

Ἐξ ἴσου σαφῶς καὶ ἐν τῷ **Κ** «Καὶ μεταδίδει αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἄρτου. Εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Καὶ ποτίζει αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς...»

Ὁ **Δ** «Τὰ προηγιασμένα ἅγια... Ὁ λαὸς Εἷς ἅγιος... Ἀμήν. Κοινωνικὸν Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστός. Ἐτερον. Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι. Καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς λέγει πρὸς τὸν λαόν. Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλ-

Δ Ψ Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν

Κ Ι Μ Λ Εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου

Γενέσ. α 31,
Ἰερεμ. ι 11, να
15, Ψαλμ. ξδ
7, 4 6 2.

Ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου καὶ στερεώ-
σας τὴν οἰκουμένην καὶ κοσμήσας τὸν στέφανον πάντων
τῶν πεπονημένων ὑπὸ σοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο παρεχό-
μενος τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν, εὐλόγησον
Ἐφeso, α 3. **εὐλογία πνευματικῆ.**

Ὅτι ἠεὐλόγηται σου τὸ ὄνομα καὶ δεδόξασται σου ἡ

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ πάντα **Ψ** τῇ ἰσχύϊ σου τῇ μεγάλῃ **Κ** ὁ τὰ πάντα **Κ** τὴν οἰκουμένην καὶ ἐδράσας τὴν γῆν καὶ κοσμήσας **Π 5** τῶν στεφάνων **Δ** πάντων τῶν πιστευόντων εἰς σὲ τὸ ποτήρ. **Κ** ὑπὸ σοῦ, ὁ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλὼν καὶ ἐμπλήσας τῇ εὐφροσύνῃ τῆς σῆς ἀγαθότητος τοὺς ἐν τῷ γάμῳ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸ ποτήριον **P** ὑπὸ σοῦ, ὁ τὸ σῶμά σου τὸ ἅγιον τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις χορηγῆσας οὐ ἢ ἅγια πλευρὰ ἐπήγαγε τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀθάνατα νάματα· ὁ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετὰβ. καὶ ἐμπλήσας εὐφροσύνην τοῖς δούλοις σου, τοῖς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸ ποτήριον... **Π 5** ὑπὸ σοῦ καὶ ἐδράσας τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, αὐτοὺς εὐλόγησον καὶ τὸ ποτήριον **Κ** ὑπὸ σοῦ, ὁ τῷ πνεύματι σου τὸ ἄχραντον τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις χορηγῆσας ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὺς καὶ νῦν, δέσποτα, τὸ κοινὸν ποτήριον τοῦτο **Δ** τὸ ποτήριον τοῦτο τὸ κοινὸν **Δ** τὸ κοινὸν τοῦτο κατὰ συνθήθειαν ἡτοιμασμένον πρὸς γάμου **Κ** ποτήριον τοῦτο τοῖς συναφ. **Ψ** παρεχόμενον **Δ Ο** τὸ παρεχόμενον **Ι Q Δ** τὸ κοινὸν τὸ ἐπιδιδόμενον τοῖς συναπτομένοις πρὸς γάμου κοινωνίαν εὐλογίαν πνευματικὴν χάρισαι αὐτοῖς ἀγάπην ἀνυπόκριτον καὶ ὁμόνοιαν ἀδιαίρετον. Ὅτι... **Κ** τὸ κοινὸν τοῦτο, ὁ τῇ συνθηεῖᾳ ἡτοιμάσται τοῖς συναπτομένοις, εὐλόγησον εὐλογίαν πνευματικὴν καὶ παράσχου αὐτὸ τοῖς δούλοις σου εἰς πνευματικὴν στοργήν, εἰς σωφροσύνην καὶ ὁμόνοιαν, εἰς διάθεσιν σωτηρίας καὶ ἀνέσεως. Ὅτι... **N** εὐλογίαν πνευματικὴν **Ψ** εὐλογία σου πνευματικῆ **Κ** εὐλογίαν πνευματικὴν. Καὶ εὐλογεῖ αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς **Γ**. Ὅτι εὐλογίαν πνευματικὴν καὶ παράσχου αὐτὰ τοῖς δούλοις σου εἰς ἐνωτικὴν στοργήν, εἰς εὐφροσύνην συνέσεως **Π 5** εὐλογίαν πνευματικὴν καὶ ὁμόνοιαν καὶ σωφροσύνην **Δ** Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλὼν διὰ τῆς σῆς παρουσίας, αὐτοὺς καὶ νῦν, δέσποτα, εὐλόγησον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο εἰς ἔνωσιν καὶ εὐλογίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος. Ὅτι... **M** (συναφῆς καὶ ἡ ἐν τῷ γ) Ἐκφών. **Κ Λ** Ὅτι οὐ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν **Κ ᾱ** Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σοὶ **Κ** Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος **N** Ὅτι ἠεὐλόγηται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς **M** ὄνομα δεδοξασταὶ σου ἡ βασ. **Ψ**.

θετε. Ὁ λαὸς εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανε. Καὶ μεταδίδωσιν αὐτοῖς τῶν ἁγίων μυστηρίων. Καὶ μετὰ ταῦτα παραδίδωσιν αὐτὴν τῷ γαμβρῷ ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει· Παράλαβε αὐτὴν ἐκ ναοῦ Κυρίου,

βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ἵνα δῶς περὶ αὐτῆς λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει, εἶπερ μέλλει μεταλαμβάνειν αὐτούς. Εἰ δ' οὖν δίδει αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς μόνον τὸ κοινὸν ποτήριον. Εὐχὴ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου... Καὶ μεταδίδει αὐτούς ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον ἐκ τρίτου λέγων Ποτήριον σωτηρίου... ἐπικαλέσομαι. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγ. Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ... Ὁμοίως καὶ τὴν νύμφην μεταλαμβάνει. Καὶ ρίψας τὸ ποτήριον κλῆσθαι.

Κατὰ τὸν **Ο** «... Πάτερ ἡμῶν. Τούτου δὲ λεγομένου εισέρχεται ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ βήματι καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, ἐν ᾧ εἰσι τὰ προηγιασμένα λέγει, Πρόσχωμεν τὰ προηγιασμένα ἅγια. Καὶ ἐξελλθὼν μεταδίδωσιν αὐτοῖς τῶν θείων μυστηρίων τοῦ λαοῦ ψάλλοντος κοινωνικὸν τὸ Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι. Εἶτα τίθησι τὸ ἅγιον ποτήριον ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ καὶ κλίνας πρὸς τὸ κοινὸν ποτήριον ἐπευχεται μυστικῶς...» Ὁ ε τὴν εὐχὴν Ὁ Θεὸς ὁ ἀχραντος, ὁ πάσης... μεθ' ἣν «εἶτα ἄπεται τῶν ἁγίων ἐκφωνῶν Πρόσχωμεν. Τὰ προηγιασμένα... Εἰς ἅγιος, εἰς Κύριος. Ὁ ἱερεὺς Προσέλθετε Ὁ λαός. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος. Καὶ μεταδίδωσιν αὐτῶν τῆς ζωοποιου κοινωνίας. Καὶ ψάλλεται κοινωνικὸν Ποτήριον... Εἶτα ἡ εὐχὴ τοῦ Κ. δεηθῶμεν Κύριε ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας... εὐλογία πνευματικῆ ὀρθοῖ μεταλαβόντες... Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγίασμός... Καὶ τὴν εὐχὴν. Εὐλογητός ὁ Θεός, ὁ συζεύξας ὑμᾶς καὶ εἰπὼν. Ὅτι οὗς ὁ Θεὸς συνεζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Αὐτὸς ἡμᾶς εὐλογήσει, σκεπάσει τῇ κραταιᾷ αὐτοῦ χειρὶ καὶ διατηρήσει ἡμᾶς εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Εἶτα ἐξέρχονται τῆς ἐκκλησίας ψαλλόντων τῶν ἱερῶν ταῦτα, προπορευομένον τῶν νεονύμφων.»

Ὁ **Π** μετὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν... Ὅτι σοῦ ἐστίν. Τὰς κεφαλὰς τὴν εὐχὴν «Ὑψιστε, παντέφορε, ὁ τῷ λόγῳ τοῦ προστάγματός σου τὰ πάντα συστησάμενος, ἐπίδε ἐφ' ἡμᾶς ἐξ ἁγίου σου ὑψώματος καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ὅτι σὴ χάριτι στεφανώσας αὐτούς καὶ θεὸς ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στέφανον γαμικόν χάρισι αὐτοῖς καὶ μακρότητα ἡμερῶν. Ὅτι σοῦ ἐστίν ἡ βασιλεία. Εἶτα λέγει Πρόσχωμεν. Τὰ προηγιασμένα... Εἶτα συνθλάπτει ὁ ἱερεὺς τὸ ἄγγειον τοῦ οἴνου καὶ ἀναλαμβάνει τὰ κηρία καὶ δίδει αὐτὰ τοῦ προπορευέσθαι ἐμπροσθεν τῶν νεονύμφων. Καὶ σφραγίζει αὐτούς ἐκ Γ'. Ἀδελφοί, χαίρετε. Καὶ οὕτως ἀπολύει αὐτούς».

Ὁ **Π** 5 παραλείπων τὴν ἐκφώνησιν συνεχίζει: «Καὶ εὐθὺς ποτίζει αὐτοὺς οἴνου ἀκράτου καὶ λέγει τὴν εὐχὴν Δέσποτα, δέσποτα τῶν ἀπάντων ὁ λαβὼν χοῦν... τῷ σῶ φέθω. Ὅτι εὐλογητός... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἀδελφοί, χαίρετε... καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. Καὶ γυρίζει αὐτούς γ'. Καὶ λέγει Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου.

Ὁ **Ι** μετὰ τὸ Ὅτι σοῦ ἐστίν τὴν εὐχὴν τοῦ κοινοῦ ποτηρίου, μεθ' ἣν «ὁ διάκονος Πρόσχωμεν. Τὰ προηγιασμένα... Μετὰ οὖν τὸ μεταδιδόναι αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ ποτηρίου...».

Ὁ **σ** 4 μετὰ τὸ Ὅτι σοῦ ἐστίν... Εἰρήνη πᾶσι... Ὑψιστε παντέφορε... Εἶτα μετὰ τὴν μετάληψιν «μεταδίδει αὐτοῖς μετὰ ἑτέρου ἁγγελίου οἶνον ἀνά γ'. ἐνὶ ἐκάστῳ καὶ ραίνει ἀπὸ τοῦ οἴνου ἄνω ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ψάλλοντες οἱ

Η Ρ Q O Εἶτα δίδωσι τῷ ἀνδρὶ πιεῖν αὐτοῦ κατέχοντος τὸ ποτήριον, καὶ αὖθις τῇ γυναικί. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιδίδωσι τὸ ποτήριον τῷ ἀνδρὶ καὶ πίνει ἐκεῖνος. Εἶτα δίδωσι τῇ γυναικί τὸ ποτήριον

ψάλται· Ποτήριον σωτηρίου... Εἶτα συνθλάττει ὁ ἱερεὺς τὸ ἀγγεῖον τοῦ οἴνου καὶ ἀναλαμβάνει τὰ κηρία καὶ δίδει αὐτὰ προπορεύεσθαι ἔμπροσθεν τῶν νεονύμφων...».

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ψάλλον· Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Καὶ δίδει καθ' ἑνὸς μερίδας μικράς γ'. Εἶτα ποτίζει αὐτοὺς γ'. ψάλλοντες. Ποτήριον σωτηρίου... Ὁ δὲ ἱερεὺς, διὰ ποτίσει τοὺς νεονύμφους ἐκ γ'. καθ' ἓνα λέγει· Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε· ἡ ἅγια Τριάς εὐλογήσει σε. Καὶ εἰς τὸ τέλος λέγει· Ζήσατε, οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς ἀχωρίστους διαφυλάξει ὑμᾶς πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς κατακοσμήσας...». Ἐπακολουθεῖ ὁ χορός.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ψάλλον· Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Καὶ δίδει καθ' ἑνὸς μερίδας μικράς γ'. Εἶτα ποτίζει αὐτοὺς γ'. ψάλλοντες. Ποτήριον σωτηρίου... Ὁ δὲ ἱερεὺς, διὰ ποτίσει τοὺς νεονύμφους ἐκ γ'. καθ' ἓνα λέγει· Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε· ἡ ἅγια Τριάς εὐλογήσει σε. Καὶ εἰς τὸ τέλος λέγει· Ζήσατε, οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς ἀχωρίστους διαφυλάξει ὑμᾶς πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς κατακοσμήσας...». Ἐπακολουθεῖ ὁ χορός.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ψάλλον· Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Καὶ δίδει καθ' ἑνὸς μερίδας μικράς γ'. Εἶτα ποτίζει αὐτοὺς γ'. ψάλλοντες. Ποτήριον σωτηρίου... Ὁ δὲ ἱερεὺς, διὰ ποτίσει τοὺς νεονύμφους ἐκ γ'. καθ' ἓνα λέγει· Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε· ἡ ἅγια Τριάς εὐλογήσει σε. Καὶ εἰς τὸ τέλος λέγει· Ζήσατε, οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς ἀχωρίστους διαφυλάξει ὑμᾶς πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς κατακοσμήσας...». Ἐπακολουθεῖ ὁ χορός.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ψάλλον· Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Καὶ δίδει καθ' ἑνὸς μερίδας μικράς γ'. Εἶτα ποτίζει αὐτοὺς γ'. ψάλλοντες. Ποτήριον σωτηρίου... Ὁ δὲ ἱερεὺς, διὰ ποτίσει τοὺς νεονύμφους ἐκ γ'. καθ' ἓνα λέγει· Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε· ἡ ἅγια Τριάς εὐλογήσει σε. Καὶ εἰς τὸ τέλος λέγει· Ζήσατε, οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς ἀχωρίστους διαφυλάξει ὑμᾶς πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς κατακοσμήσας...». Ἐπακολουθεῖ ὁ χορός.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ψάλλον· Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Καὶ δίδει καθ' ἑνὸς μερίδας μικράς γ'. Εἶτα ποτίζει αὐτοὺς γ'. ψάλλοντες. Ποτήριον σωτηρίου... Ὁ δὲ ἱερεὺς, διὰ ποτίσει τοὺς νεονύμφους ἐκ γ'. καθ' ἓνα λέγει· Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε· ἡ ἅγια Τριάς εὐλογήσει σε. Καὶ εἰς τὸ τέλος λέγει· Ζήσατε, οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς ἀχωρίστους διαφυλάξει ὑμᾶς πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὸν οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς κατακοσμήσας...». Ἐπακολουθεῖ ὁ χορός.

καὶ πίνει κακείνη. Καὶ αὐθις δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὸ ποτήριον, ὃ δὲ ἐκπιῶν ἀποδίδωσι τὸ ποτήριόν τι.

ΡΟΟ ἢ ὡς ἔνιοι κλᾶ.

Ὁ ε μετατὴν ἐκφώνησιν Ὅτι ἠλόγηται . . . «Ὁ ἱερεὺς Πρόσχωμεν. Καὶ ψάλλουσιν ἀμφότεροι τὸ κοινωρικὸν Ποτήριον σωτηρίου. Καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς ἐκ γ' τὸ κοινὸν ποτήριον. Καὶ πληρωθέντος τοῦ κοινωρικοῦ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς εἰς ἐπήκοον πάντων Ἀδελφοί, χαίρετε . . . ἔσται μεθ' ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ. Ἐἴτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τοὺς νεονύμφους ἐκ τῶν χειρῶν ὡς εἰσι πεπλεγμένοι καὶ γυρίζει αὐτοὺς ἀπὸ τὸ τετράποδον τρεῖς ψάλλοντες Ἅγιοι μάρτυρες . . . Δόξα σοι Χριστέ . . . Ἐἴτα μνημονεύει καὶ τοὺς νεονύμφους σὺν τῷ ἀναδόχῳ, τὸν ἀναλαβόντα τοὺς στεφάνους. Καὶ προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς τοὺς γεννήτορας τῶν νεονύμφων εἰς τὸ ἀσπᾶσασθαι τοὺς στεφάνους. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος. Ἐἴτα λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾶ . . . Καὶ αἴρει τοὺς στεφάνους ἀπὸ τῶν νεονύμφων λέγων Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, δόξα σοι. Καὶ ἀπόλυσις».

Ὁ σ β « . . . Καὶ λαβὼν τὸ κοινὸν ποτήριον ὁ ἱερεὺς δίδει τοῦ ἀνδρὸς μερίδα λέγων Ἐξ ἀμπέλου πολυκάρπου καὶ πηγῆς ἀθανάτου πίης, ζῆς, νεόνυμφε ἡ ἅγια Τριάς εὐλόγησι σε. Ὁμοίως καὶ τῆς νέυμφης. Καὶ εὐθὺς λέγων Ζήσατε οἱ νεόνυμφοι, ἡ ἅγια Τριάς διαφυλάξει πάντοτε. Καὶ εἰσοδεύουσιν οἱ νεόνυμφοι . . . ».

Ὁ υπ' ἀριθ. 88 τῆς Λαύρας (D 441).

Καὶ κατωτέρω « . . . καὶ λαβὼν τὸ ἕτερον ποτήριον, ὅπερ ἔχει τὸν οἶνον, δίδωσι τῷ ἀνδρὶ πιεῖν, αὐτὸς κατέχων τὸ ποτήριον, καὶ αὐθις τῇ γυναικὶ γ'. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιδίδωσι τὸ ποτήριον τῷ ἀνδρὶ καὶ πίνει ἐκεῖνος. Ἐἴτα δίδωσι τῇ γυναικὶ τὸ ποτήριον καὶ πίνει κακείνη. Καὶ αὐθις δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὸ ποτήριον, ὃ δὲ ἐκπιῶν ἀποδίδωσι τὸ ποτήριόν τι ἢ λαμβάνει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς συνθλάττει αὐτό. Καὶ μετὰ τὸ ψαλλθῆναι τὸ Ποτήριον σωτηρίου, λέγει τὴν εὐχὴν τοῦ κοινῶ ποτηρίου Ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας . . . ».

Ἐν τῷ Σ «Καὶ φέρει ποτήριον οἴνου καὶ ποιεῖ εὐχὴν ὁ ἱερεὺς οὕτως Ὁ Θεός ὁ τὰ πάντα ποιήσας ἐν Ισχυρί . . . ». Μετ' αὐτὴν Εὐχὴ εἰς τὸ ἀποστεφανῶσαι (Ἴδε ἐν Παραρτήμ. υπ' ἀριθ. 24).

Ἐν τῷ α εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Καὶ ψάλλει Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι. Καὶ ἀναφωνεῖ ὁ ἱερεὺς Ζήσεις, νεόνυμφε. Ἡ ἅγια Τριάς φυλάξει σε. Λέγει αὐτῷ ἐκ Γ'. Ἐἴτα ἡ εὐχὴ Ὁ Θεός καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δώη ἡμῖν ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς πύτητος τῆς γῆς ἵνα ἔχοντες καὶ περισσευόμενοι μεταδίδωσι τοῖς χρεῖαν ἔχουσι. Καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἤξουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ὠραίαν πόλιν. Καὶ λέγει Καλὸν ἰδοῦν. Ὁ λαὸς Πολλὰ τὰ ἔτη. Καὶ εἰσοδεύει αὐτοὺς Γ'. ψάλλοντες Ἡσαΐα χόρευε . . . ».

Ὁ Σ β «Καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας φέρει ὁ ἱερεὺς ποτήρια δύο ἤτοι κανκία καὶ βάλλει εἰς τὰ ἀμφότερα οἶνον καὶ λέγει τὸν ψαλλμὸν τοῦτον Ἐξομολογησόμεθά σοι, ὁ Θεός, ἐξομολογησόμεθά σοι καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου . . . Καὶ μετακινεῖ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο καὶ λέγει ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς

N Καὶ εἰσοδεύει αὐτοὺς τρίτον ψάλλοντος τοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ ἱερέως Ἡσαΐα χόρευε, ἢ παρθένος. Οἱ πολλοὶ δὲ οὐ τοῦτο ἀλλὰ τὸ Ἅγιοι μάρτυρες ψάλλουσι.

τοῦτο. Καὶ δίδει τὰ ποτήρια τοῖς παρανόμοις καὶ λέγει τὴν εὐχὴν τῶν ποτηρίων» (ἴδε ἐν Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 25). Καὶ μετ' αὐτὴν «Εἶτα ἐπιδιδόασιν οἱ παράνομοι τοῖς νεονόμοις τὰ ποτήρια καὶ πίνουσι καὶ εὐθὺς σφραγίζει αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς, λέγει Ἐν εἰρήνῃ προσέλθετε καὶ ἐν ἀγάπῃ πορευέσθε. Ὁ λαὸς ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν πιστὸν οἶκον, ἀπέρχεται καὶ ὁ ἱερεὺς λέγων εὐχὴν τῶν στεφάνων. . . ».

Ὁ Π₁ «Εὐχὴ ἄλλη τοῦ κοινοῦ ποτηρίου» (ἴδε ἐν Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 26.

Ὁ Σ₂ εὐχὴν τοῦ ποτηρίου: «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλογήσας τὸ ποτήριον τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς ὁμόνοιαν καὶ ὁμοπιστίαν, καὶ νῦν, Κύριε, τὸ ποτήριον τοῦτο εὐλογηθῆναι παρὰ σοῦ εὐδόκησον τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ μεταλαμβάνοντας ὁμόνοιαν χάρισαι καὶ ἐλέους ἀξιώσων. Ὅτι ἠυλόγηταί σου τὸ ὄνομα. Καὶ μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι ἀποδίδει πρῶτον τῷ νεωτέρῳ ἐκ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου καὶ ἀπογεύεται, εἶθ' οὕτως ἢ νύμφη, καὶ πάλιν δίδει τῷ νεωτέρῳ καὶ τελειοῖ τὸ ποτήριον. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιδίδει ἀλλήλοις ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς αὐτῶν χεῖρας καὶ ἀπολύει ἐν εἰρήνῃ ».

Κατὰ τὸν Ο «Καὶ εὐθὺς λαβὼν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς στρέφει ὡς ἐν σχήματι κύκλου ψάλλον ἐκ τρίτου Ἅγιοι μάρτυρες ».

Κατὰ τὸν Μ «Εἶτα εἰσοδεύει αὐτοὺς τρίτον ψάλλον εἰς ἦχον βαρὺν Ἅγιοι Μάρτυρες. . . Δόξα σοι Χριστέ». Κατὰ τὸν Δ «Καὶ μετὰ τὸ κοινὸν ποτήριον εἰσοδεύει αὐτοὺς τρεῖς ψάλλον. Ἅγιοι μάρτυρες. . . Δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν. . . Καὶ νῦν. Ἐπί σοι χαῖρε κεχαριτωμένη. . . Καὶ ἴσθησιν αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ λέγει: Δ Ψ Δ Κ Ι Η Ω Ἄδελφοί, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε πάλιν ἐρῶ χαίρετε. Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ Κύριος ἐγγύς. Μηδὲν μεριμνᾶτε. Καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης (μεθ' ἡμῶν ἐστί Δ Ι Κ) ἔσται μεθ' ὑμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ. . . Οἱ Ω Κ χαρακτηρίζουσι ταύτην ὡς εὐχὴν. («Εἶτα λέγει ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην μεγαλοφώνως»). Οἱ Κ Η προτάσσουσι καὶ τὸ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Ψ ὁμιλος γράφει < . . . Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν Χρ. ὁ Θεός. Εἶτα τὸν ἀπόστολον πρὸς Ἑβραίους Ἄδελφοί χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε. . . »

Οἱ ᾠ καὶ ε ἔχουσι καὶ ἄλλα τροπάρια, ψαλλόμενα πιθανῶς καθ' ὁδόν, ὅτε ἀπὸ τοῦ ναοῦ συνώδευον τοὺς νεονόμους εἰς τὸν οἶκον. Ταῦτα ἴδε ἐν παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 27.

Κατὰ τὸ σ₃ ψάλλονται τροπάρια Ἅγιοι μάρτυρες. . . Δόξα σοι Χριστέ. . . Καὶ ἔτερον εἰς ἦχ. πλ. δ'. Μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ εὐλαθείας. . . Ἐπί σοι χαίρει, κεχαριτωμένη. . . Δόξα Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ ἱερεὺς Ἄδελφοί, χαίρετε. . . τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν παράδεισον ἀκαμάτως φυτεύσας. . . Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν εὐχὴν: Σὲ ἱκετεύομεν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπίβλεπον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τούτους, οὓς ἠυδόκησας συναφθῆναι πρὸς γάμον κοινωνίαν καὶ συμβίωσιν, καὶ εὐλόγησον αὐτούς, ὡς εὐλόγησας Ἄβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκαν, Ἰακώβ καὶ τὴν Ραχὴλ, Ἰωσηφ

(Κατὰ τὸ ἔντυπον). Εἶτα ἐπαίρει τοὺς στεφάνους ὁ ἱερεὺς καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τοῦ νυμφίου λέγει:

Μεγαλύνθητι, νυμφίε, ὡς ὁ Ἄβραάμ καὶ εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαὰκ καὶ πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰακώβ, πορευόμενος ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐργαζόμενος ἐν δικαιοσύνῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐν τῷ τῆς Νύμφης λέγει:

Καὶ σύ, νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάρρα καὶ εὐφράνθητι ὡς ἡ Ρεβέκα καὶ πληθύνθητι ὡς ἡ Ραχὴλ, εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, φυλάττουσα τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως εὐδόκησεν ὁ Θεός.

καὶ τὴν Ἄουνέθ. Καὶ δὸς αὐτοῖς ἐπὶ τέκνοις σωφροσύνην καὶ μακροήμερουσιν βίου, καὶ ὑγίαν μετὰ δόξης, καὶ τοὺς παρόντας καταξιώσων εἰς τὴν βασιλείαν σου τὴν ἐπουράνιον. Ἐκφών. Ὅτι εὐλόγηταί σου τὸ ὄνομα, δεδόξασταί...

Ὁ Π₇ «... Καὶ ποιήσας τὰ στέφανα ὁ σύντεκνος ἢ ἄλλος τις, ὁ δὲ ἱερεὺς πιάνει μετὰ τῆς εὐωνύμου χειρὸς τοὺς νεονύμφους, μετὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τὸν θυμιατὸν γυρίζει γύρους γ'. λέγων εἰς ἤχον βαρὺν ἐκ γ'. Ἄγιοι μάρτυρες καὶ τὸ Δόξα σοι Χριστέ. Καὶ ἴστησιν αὐτοὺς κατὰ τάξιν καὶ εἴπερ ἐστὶ μέλι καὶ κάρνα εὐπρεπισμένα γεύει αὐτοὺς λεπτομερῶς ἐκ γ'. καὶ ψάλλοντες εἰς ἤχον πλ. δ. Ἐπὶ σοὶ χαίρει κεχαριτωμένη... Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην ἐκ γ'. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἀδελφοὶ χαίρετε...» Καὶ ἐπακολουθοῦσιν αἱ εὐχαί. Ὁ Θεός, ὁ τοῦ παντὸς κοσμοῦ δημιουργός, ὁ τῆς φύσεως δεσπότης καὶ τοῦ γάμου νομοθέτης... Σὲ ἱκετεύομεν ὁ Θεός ἡμῶν ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου.

Ὁ Π₉ «... ψάλλον τροπάριον ἤχος βαρὺς Ἄγιοι μάρτυρες... ἐκ γ'. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ναοῦ ψάλλει θεοτοκίον ἤχ. δ'. Ὁ καθαρῶτατος ναός. Εἶτα ἐν τῇ ὁδῷ τὰ τῶν ὀκτῶ ἤχων θεοτοκία».

Ὁ γ μετὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ποτηρίου κοινωνικὸν Γεῦσασθε καὶ ἴδετε... ἐκ γ'. ἐπιδίδει τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικὶ τὸ κοινὸν ποτήριον ἐκ Γου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεός ὁ σωτὴρ ἡμῶν ὁ παραγενόμενος. Μετ' αὐτὴν ἐπακολουθεῖ ὁ χορὸς ψαλλομένων τῶν Ἡσαΐα χόρευε, Ἄγιοι μάρτυρες... Δόξα σοι, Χριστέ. Ἐπὶ σοὶ χαίρει κεχαριτωμένη. Καὶ μετὰ τὸ γυρίσαι τρις λέγει τὴν εὐχὴν τοῦ Κου δεηθῶμεν. Ἀδελφοὶ χαίρετε... ἔσται μεθ' ὑμῶν πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ. Εἶτα εὐχονται οἱ γονεῖς. Δόσει ὑμῖν Κύριος ὁ Θεός, τέκνα μου, ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς πύτης τῆς γῆς, ἵνα ἐμπλησθῇ ὁ οἶκος ἡμῶν αἴτου, αἴνου καὶ ἐλαίου καὶ πάσης ἀγαθωσύνης ἵνα ἔχετε τοῖς χρεῖας ἔχουσι καὶ ἡ εὐχὴ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν γονέων ὑμῶν ἔστω μεθ' ὑμῶν πάντοτε. Καὶ ἄρας τὰ στέφανα ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Μεγαλύνθητι νυμφίε... (Ἐπακολουθεῖ ἡ εὐχὴ τοῦ θαλάμου).

Ἐν τῷ Π₇ πρὸ τῆς ἐπάρασεως τῶν στεφάνων καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν Σὲ ἱκετεύομεν... «Καὶ εἰ ἔχουσι πατέρα ἢ μητέρα εὐχονται οὕτως Δῶή σας, ὁ Θεός, τέκνα ἡμῶν, ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πύτης τῆς γῆς, καὶ ἴδετε τέκνα τῶν τέκνων ἐν πολλοῖς ἀγαθοῖς καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύσητε. Καὶ ἀσπάζονται αὐτοὺς καὶ τοὺς στεφάνους.»

Δ Μ Ο Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν

Β' Παραλ. κη
20, Ψαλμ. ξα
1—'Ιωαν 6 1.

Ὁ Θεός, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλόγησας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς τῆ σῆ προνοίᾳ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναφθέντας. Εὐλόγησον αὐτῶν

Ὁ Θεός ὁ παραγ Δ Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν ὁ παραγ. Κ Δ Κ γάμον εὐλόγησας, εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους Μ Δ Ι Γαλιλαίας καὶ εὐλόγησας τὸν γάμον αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τούτους τοὺς δούλους σου εὐλογῶν αὐτῶν εἰσόδους Κ εὐλόγησον καὶ τούτους τοὺς δούλους σου. Εὐλόγησον αὐτῶν Ο δούλους σου τούτους ἐν εἰσόδοις καὶ ἐξόδοις· πλήθυνον Δ εὐλόγησας, ὁ τὸ ὕδωρ εἰς ὄνον μεταβαλὼν, εὐλόγησον τὴν ἑπαροιν τῶν στεφάνων καὶ τὴν στολὴν τοῦ θαλάμου καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου ἐν γῆρι πίονι καιαντήσαι ἵνα καὶ δι' αὐτῶν, δοξασθῇ τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς

Παρὰ τοῖς **Η Ο** εὐθὺς μετὰ τὸ 'Ἀδελφοί, χαίρετε ἐν Κυρίῳ... «Εἶθ' οὕτως ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου. Εὐχὴ τῆς ἐκτενῆς. Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν τὴν ἐκτενὴ... Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστ. καὶ θεοφυλ. βασιλέων ἡμῶν. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβ. καὶ φιλοχρ. βασιλέων. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν νεονύμφων (Εἰ βούλει καὶ τὸν ἀνάδοχον Ο) Ὅτι ἐλεήμων. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.» Ἐν τοῖς **Δ Ι Δ** μετὰ τὸ χαίρετε ἐπακολουθεὶ ἡ ἀπόλυσις. Ἐν τῷ **Κ** περατοῦται ἡ ἀκολουθία εἰς τὸ 'Ἀδελφοί, χαίρετε... Ἐν μόνῳ τῷ **Μ** ἀπαντᾷ ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ. Ὁ Θεός, ὁ θεός ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος... μεθ' ἦν παρ' αὐτῷ ἐπακολουθεὶ ἡ ἀπόλυσις. Ἐν τῷ **Δ** ἡ εὐχὴ εὐρηται μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Ἦτοι ὁ **Δ** ἀκολουθεὶ τὴν ἐπομένην σειρᾶν. Μετὰ τὸ Χαίρετε ἐν Κυρίῳ, ἡ ἀπόλυσις. Εἶτα «Καὶ ἀπέρχονται ψάλλοντος τοῦ λαοῦ στιχηρ. ἤχ. βαρὺς Ἅγιοι Μάρτυρες. Δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεός. Καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸν παστὸν λέγει ὁ ἱερεὺς εὐχὴν. Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν ὁ παραγενόμενος... Καὶ ἀποθεῖς τὰ στέφανα εἰς τὸν παστὸν ἀπέρχεται. Εὐχὴ εἰς τὸ συστεῖλαι τὰ στέφανα μετὰ 7 ἡμέρας...»

Καὶ ὁ **Ι** μετὰ τὸ χαίρετε ἀπόλυσιν καὶ μετὰ τοῦτο εὐχὴ εἰς τὸ λῦσαι στέφανα ὁ Θεός... καὶ μετ' αὐτὴν εὐχὴ εἰς τὰ παστολῦσια Νυμφῶνα καταρτίσαντες... Οὐδὲν ἕτερον. Ἐν τῷ **Κ** μετὰ τὸ 'Ἀδελφοί χαίρετε, ἐπακολουθεὶ εὐχὴ εἰς τὸ λῦσαι παστὸν Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν ὁ παραγενόμενος... καὶ εἶτα ἕτερα εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ στέφανα, μεθ' ἦν ἀπόλυσις. Ἐν τῷ **Α** μετὰ τὸ χαίρετε ἐπακολουθεὶ ἀπόλυσις... καὶ μετὰ τὴν ὁποῖαν «πολυχρονοῦν τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ ἐξέρχονται». Εὐθὺς ἐπακολουθεὶ «Εὐχὴ ἐπιθαλάμιος ἐν τῷ αἶρειν τοὺς στεφάνους», μεθ' ἦν ὡς «εὐχὴ ἕτερα» ἡ εὐχὴ «ὁ Θεός ὁ παραγενόμενος...» Ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ **Κ** ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχὴ εἰς τὸ λῦσαι παστὸν» ἀναγνωσκομένη μετὰ τὴν ἀπόλυσιν καὶ ἀναχώρησιν. Ἐν τοῖς **Η Ο Ψ** παραλείπεται. Κατὰ τὸν **Ψ** μετὰ τὸ Χαίρετε ἐν Κυρίῳ «ψάλλεται τὸ παρὸν τροπάριον Ὁ μήτραν παρθενικήν... ὡς μόνος φιλόνητος. Εἶτα ψάλλει ὁ ἱερεὺς Ἅγιοι μάρτυρες ἐκ γ' ἐρχόμενοι γύρωθεν

εισόδους και εξόδους· πλήθυνον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου **ἀσπίλους και ἀμώμους** και ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

B' Βασιλ γ 25, Ψαλ. ρ x 8— Δευτ. κη 11 ια 21, Παροιμ. δ 10. Α' Πετρ. α 19.

Ὁ ἱερεὺς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς και τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ παναγία και ὁμοούσιος και ζωαρχικὴ Τριάς, ἡ μία θεότης και βασιλεία, εὐλογῆσαι ὑμᾶς και παράσχοι ὑμῖν μακροζωΐαν, εὐτεκνίαν,

και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ ἁγ. Πνεύμ. Κ βασιλεία σου και ἐν τῇ ἐπάροει τῶν στεφάνων αὐτῶν παράσχοι αὐτοῖς στεφάνους αἰωνίους, ἀμαραντίνους· ἀνεπιβουλεύτους και ἀσπίλους διατηρῶν αὐτοὺς νῦν και ἀεί. . . Δ ἐν ἀγαθωσύνῃ τὴν ζωὴν Ι Μ Ο Κ και πλήθυνον Δ ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ Δ διατηρῶν αὐτοὺς Μ Κ διατηρῶν αὐτοὺς Ἄμην Κ Μετὰ τὸ «... ἀμώμους» ὁ Μ προσθέτει «αὐτοῦ ἐβγάξει τὰ στέφανα ἀπὸ τὰ κεφάλια τους».

ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἴσταντο, προπορευομένου τοῦ ἱερέως ἔμπροσθεν αὐτῶν. Εἶτα ποιεῖ τὴν ἀπόλυσιν. . . Τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου. Εὐχὴ λεγομένη εἰς διγάμους. . .

Ὁ Σ₄ «Εὐχὴ εἰς τὸ ἐπάραι τὰ στεφάνια ἐκ τοῦ θαλάμου» τὴν ἀνωτέρω και μόνον. Ὁ Π₃ «Και ὅτε ἐγγίσουν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν, ἐντὸς αἴρει ὁ ἱερεὺς τοὺς στεφάνους μετὰ τὸ εἰπεῖν τὴν εὐχὴν ταύτην. Εὐχὴ τοῦ ἀποστεφανώματος» τὴν ἀνωτέρω εὐχὴν Ὁ Σ₂ δύο εὐχάς. «Εὐχὴ εἰς τὸ ἐπάραι στέφανα ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων» και «Εὐχὴ εἰς τὸ λῦσαι στέφανα» (*Ἴδε Παράρτημα ὑπ' ἀριθ. 28).

Ὁ Δ «Εὐχὴ ἐπιθαλάμιος ἐν τῷ αἴρειν τοὺς στεφάνους» (*Ἴδε Παράρτημ. ὑπ' ἀριθ. 29). Μετ' αὐτὴν ἡ εὐχὴ ὁ Θεὸς ὁ παραγενόμενος και μετὰ ταύτην «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν κτλ.» (*Ἴδε εὐχὴν ὑπ' ἀριθ. 29). Ἐν δὲ τοῖς Κ και Σ₆ μετὰ τὴν εὐχὴν εἰς τὸ λῦσαι παστὸν (Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παραγενόμενος) ἀναγινώσκειται «ἐτέρα εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ στέφανα». (*Ἴδε Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 29).

Ὁ ε μετὰ τὰ τροπάρια ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ τελευταῖον τροπάριον και εὐχὴν (Ἴδε Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 30). Μεθ' ὅ «Και ποιεῖ ἀπόλυσιν «Εὐχὴ εἰς τὸ ἄραι και λῦσαι στέφανα τῇ ὁγδόῃ ἡμέρᾳ» τὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παραγενόμενος.

Ὁ γ «Εὐχὴ τοῦ θαλάμου» (*Ἴδε Παραρτ. ὑπ' ἀριθ. 31) μεθ' ἣν ἡ εὐχὴ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ ἔνιαυτοῦ τὸν στέφανον. . . Και μετ' αὐτὴν τὴν ἐν τῷ Δ ἐπιθαλάμιον και τὴν εὐχὴν Νυμφῶνα καταντήσαντες οἱ δοῦλοὶ σου. . . Και ἐπακολουθεῖ ἡ ἀπόλυσις.

Ἐν τῷ Ν μετὰ τὸ Ἑσαῖα χόρευε «Εἶτα εὐχεται αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς λέγων Ζήσεται νεόνυμφοι. Ἡ ἅγια Τριάς φυλάξει ὑμᾶς. Και εὐλογῶν αὐτοὺς λέγει μεγαλοφῶνας: Ὁ Θεὸς και Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δώη

προκοπήν βίου και πίστεως και ἐμπλήσαι ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν και ἀξιῶσαι ὑμᾶς και τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τῆς ἀπολαύσεως· πρεσβείαις τῆς ἀγίας Θεοτόκου και πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

Κ Και μελλόντων ἀναχωρεῖν ἴσταται ὁ ἱερεὺς πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ θυσιαστηρίου και λέγει αὐτοῖς τὸν συνήθη παραινεικὸν λόγον και ἀπολύει αὐτούς.

Q Ψ Και ποιεῖ ἀπόλυσιν οὕτως.

Δ Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, δόξα σοι.

Μ Δόξα Πατρὶ και Υἱῷ και ἁγίῳ Πνεύματι και νῦν και ἀεὶ και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Κύριε, ἐλέησον γ'. Εὐλόγησον.

ὑμῖν ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ και ἀπὸ τῆς πύθης τῆς γῆς ἵνα ἔχοντες και περισσευόμενοι μεταδίδετε τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν. Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν. Και εἰσέρχονται εἰς τὸν θάλαμον, ψάλλει δὲ ὁ ἱερεὺς· Ὁ μήτραν παρθενηκὴν. Εἶτα αἶρει τοὺς στεφάνους. Εὐχὴ εἰς τὸ πάρι τὰ στεφάνα. (Δυσανάγνωστος)».

Ὁ Π₉ μετὰ τὸ κοινὸν ποτήριον ἡ εὐχὴ Νυμφῶνα καταντήσαντες... «Και λέγει ψαλμὸν Μακάριοι πάντες... [ισοποθετεῖ τοῦτον ἐνταῦθα και οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχῇ]. Εἰθ' οὕτως ψάλλει τροπάριον ἤχος βαρὺς· Ζῆ, ζῆ, νεόνυμφοι, ἡ Τριάς ἡ ἀχώριστος φυλάξῃ σας... ἐκ γ'. Εἰθ' οὕτως βάλλουν οἱ νεόνυμφοι μετάνοιαν ἀμφοτέροι μέσον και εἰς τοὺς χορούς πρὸς μίαν και ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ αὐτούς και λέγει· Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογήσει ὑμᾶς και ἐμπλήσει ὑμᾶς παντὸς ἀγαθοῦ και συμβιώσεσθε ἐν εἰρήνῃ και ὁμοσίᾳ και ἴδετε υἱοὺς τῶν υἱῶν ὑμῶν. Εἶτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὴν δεξιὰν χεῖρα τῆς γυναίκος και παραδίδει αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ λέγων οὕτως· Πρόσεχε, ἀδελφέ, ὅτι λαμβάνεις ταύτην τὴν γυναῖκα ἐκ τοῦ ναοῦ Κυρίου· ἄγγελοι γὰρ πάρεσιν ἀοράτως και συμμαρτυροῦσί σου τὴν ὁρμασίαν, ὅπως δώσης λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δι' αὐτῆς. Και τῇ γυναικὶ λέγει· Ἐπαρε σκοπὸν, κόρη μου ἦδε, πῶς πέρνει τὸν ἄνδρα τοῦτον ὁμοῦς τοῦ Χριστοῦ και τῆς Θεοτόκου, ἀπανθιδὸν μαρτυροῦντο ἄγγελοι και κάτω ἄνθρωποι, νὰ τοῦ ὑποτάσσησαι με πάντα φόβον Θεοῦ, ὡς ἀντὶ σοῦ, διατὶ μέλλεις νὰ δώσης λόγον Θεοῦ διὰ λόγου του. Εἶτα πέρνει τὸν ἄνδρα και τὴν γυναῖκα ἐκ τῶν δεξιῶν χειρῶν και εἰσοδεῦον γύρωθεν τοῦ ἀναλογίου σὺν τοῖς παρανόμοις».

Ὁ Ο μετὰ τὸ ἅγιο μάρτυρες «Και γίνεται ἐκτενή, ἐν ἣ μνημονεῦνται οἱ τε νεόνυμφοι και ὁ σύντεκνος, μεθ' ἧν ἐκφωνεῖ Ὅτι ἐλεήμων... Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Και στραφεῖς πρὸς; Ἀδελφοὶ χαίρετε... Και γίνεται ἀπόλυσις λέγοντος τοῦ ἱερέως οὕτως· Ὁ διὰ τῆς ἐν Κανᾶ... (ἴδε ἐντυπον). Και οὕτω στρέφει αὐτούς δεξιὰ ἐπὶ δυσμᾶς και λέγει τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν και ἐπεύχεται τὴν εὐχὴν τῆς στεφανολύσεως· Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παραγενόμενος... εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν και ἀγιάζων τὰ σύμπαντα...»

Δ Εὐχή.

Ὁ διὰ τῆς ἐν Κανᾶ ἐπιδημίας τίμιον ἀναδείξας τὸν γάμον Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

Δ Καὶ εὐθὺς πολυχρονοῦν τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς λοιπούς.

Μ Πολυχρονίους ποιῆσαι ὁ Θεὸς τοὺς νεονύμφους σὺν τῷ ἀναδόχῳ αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη.

Δ Καὶ ἐξέρχονται.

Ρ Η Q Εὐχὴ εἰς τὴν λύσιν τῶν στεφάνων.

Δ Εὐχὴ ἑτέρα εἰς παστάδος λύσιν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν στέφανον *Ψαλ. ζ 1 καὶ ἄλ., ξδ 12.*
εὐλογήσας καὶ τοὺς παρόντας στεφάνους ἐπιτίθεσθαι παραδούς τοῖς νόμῳ γάμου συναπτομένοις ἀλλήλοις καὶ μισθὸν ὡσπερ ἀπονέμων αὐτοῖς, τὸν τῆς σωφροσύνης, ὅτι ἀγνοῖ

Τὸν γάμον διὰ τῆς αὐτοῦ παρουσίας Χριστοῦ ε Ὁ ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας τίμιον Δ Ψ ἐπιδημίας σου Δ τὸν γάμον ἐπιφοιτήσας Χριστὸς Ψ μητρὸς δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοπ. σταυροῦ τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακείμ. . . Α μητρὸς τῶν ἁγίων μεγάλων σεπτῶν βασιλέων καὶ ἰσαπ. Μ μητρὸς τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ θεοστέπτων μεγάλων βασ. Q O ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι Ψ ἀποστόλων τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων ε Ἑλένης καὶ πάντων τῶν ἁγίων Μ Q O.

ὁ τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ στέφ. Η Q Α αὐτοῖς τοῦτον τῆς Η Q αὐτοῖς τούτων τῆς σωφροσύνης Α ἄγνον Α ἵνα εὐχαριστῶν σοι Δ τὸ πανάγιον ὄνομά σου τοῦ Πατρὸς Α.

καὶ σοὶ τὴν δόξαν... σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρὶ... Καὶ εὐθέως ἐπαίρει τοὺς στεφάνους αὐτῶν, οἱ δὲ ἐξέρχονται».

Ὁ Q μετὰ τὸ φιλόανθρωπος «Εἰ δὲ βούλει ἐν ταῦτῳ λύσαι τὰ στέφανα ἄμα τῷ εἰπεῖν τὴν εὐχὴν Ἀδελφοί, χαίρετε λέγε τὴν εὐχὴν ταύτην Εὐχὴ εἰς λύσιν στεφάνων...».

Οἱ Η Q P μόνον μίαν εὐχὴν εἰς τὴν λύσιν τῶν στεφάνων, τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ... Ὁ Δ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Εὐχὴ εἰς τὸ συστῆλαι τὰ στέφανα μετὰ ζ'. ἡμέρας ὡσαύτως μίαν τὴν εὐχὴν Εἰς νυμφῶνα κατανήσαντες... Ὁ Δ ἀμφοτέρως τὰς εὐχάς. Ὁ Ι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Εὐχὴ εἰς

πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν, αὐτὸς καὶ ἐν τῇ λύσει τῶν παρόντων στεφάνων τοὺς συναφθέντας ἀλλήλοις εὐλόγησον καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν ἀδιάσπαστον διατήρησον ἵνα εὐχαριστῶσι διαπαντὸς τῷ παναγίῳ ὀνόματί σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν κ.τ.λ.

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνετε. Σύμφωνανα κατανήσαντες οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἐκτελέσαντες τοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμου, καὶ συστέλλοντες τὰ κατ' αὐτὸν σύμβολα, δόξαν σοὶ ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ γίνεται ἀπόλυσις.

Δ Καὶ λαβὼν τὰ στέφανα ὁ ἱερεὺς ἀπέρχεται καὶ ἀποτίθην ἐν τῷ ναῷ εἰς δόξαν Θεοῦ. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (ἄνευ τοῦ Εἰρήνη πᾶσι κ.λ.π.) Δ Νυμφῶνα κατανήσαντες Δ Εἰς νυμφῶνα κατανήσαντες Δ Νυμφῶνα καταρτήσαντες Ι Κανᾷ γάμου τῆς Γαλιλαίας συστέλλοντες Δ Δ Ι οἱ δοῦλοί σου Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν Δ συστέλλοντες κατ' αὐτὸν σύμβολα σοὶ δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ... Δ σύμβολα δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ... Ι.

παστολῦσια τὴν εὐχὴν Νυμφῶνα καταρτήσαντες... μόνον. Οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν κωδικῶν περιέχει ταῦτα ἢ τινὰ ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Σ Εὐχὴ εἰς λύσιν παστοῦ γάμου Νυμφῶνα κατανήσαντες... Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν Κύριε ὁ παραγενόμενος... εὐλογήσας, αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, εὐλόγησον καὶ τὴν λύσιν τοῦ γάμου τούτου καὶ ἐν γῆρει συναφθῆναι αὐτοὺς εὐδόκησον, ἵνα καὶ διὰ τῶν δούλων σου τούτων δοξάζηται τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς... »

Ὁ Π β «Μετὰ δὲ τριῶν ἡμερῶν παρέλευσιν ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν νεονύμφων καὶ ποιεῖ Εὐλογητὸς καὶ λέγει Τρισάγιον τὸ Ἀπολυτικίον τῆς ἡμέρας καὶ τὴν εὐχὴν Νυμφῶνα κατανήσαντες... Καὶ λύσας τὰ στέφανα καὶ τὴν εὐχὴν ἐκκληρώσας ἀπολύει αὐτοὺς μετ' εἰρήνης».

Ὁ Π γ «Τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εὐλογητὸν Τρισάγιον, Παναγία Τριάς, Πάτερ ἡμῶν, Ὅτι σοῦ ἐστιν. Τὰ ἀπολυτικά τῆς ἡμέρας. Εἶτα τὴν εὐχὴν. «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους κατὰ τὴν εὐλογίαν τῶν Πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· χάρισαι αὐτοῖς παιδοποιίαν ἀγαθὴν, γῆρας τίμιον, εὐλόγησον αὐτοὺς εἰσόδους καὶ ἐξόδους πλήθυνον τὴν

Η Δ ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΔΙΓΑΜΟΝ

Ψ ε Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εὐλογητόν, Τρισάγιον, Παναγία Τριάς, Πάτερ ἡμῶν **ε** Καὶ τροπάριον τῆς ἡμέρας. Ἔπειτα τὰ εἰρηνικά.

ε Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος.

Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ἐπὲρ τῶν νῦν μνηστευομένων εἰς ἔνωσιν συζυγίας καὶ συμβιώσεως τοῦ Κ^{ου} δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τοῦδε) καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (τῆς δε) καὶ τῆς ἐν Θεῷ συζεύξεως καὶ ἀγάπης καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κ^{ου} δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνήστρα ταῦτα τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπὲρ τοῦ ρυσθῆναι... Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον.

Τῆς Παναγίας ἀχράντου...

Ὅτι πρέπει σοι...

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα (τὴν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν μνήστρων εὐχὴν)...

Q *Εὐχὴ ἐπὶ διγάμων*   *Ψ* *Εὐχὴ λεγομένη εἰς διγάμους*   *ε* *Ἀκολουθία ἐπὶ διγαμόντιων.*

ζωὴν αὐτῶν ἐν ἀγαθωσύνῃ· ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους ἐν τῇ βασιλείᾳ σου ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους εἰς τοὺς αἰῶνας.»

Ἐν τῷ ᾄ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. «Εὐχὴ εἰς τὴν ἐπαρσιν τῶν στεφάνων. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλόγησας τὸν γάμον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ, ἵνα δι' αὐτῶν δοξάζηται σου τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εὐχὴ ἑτέρα· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος... Καὶ εἰθ' οὕτω λαμβάνει τὰ στέφανα καὶ δένει αὐτὰ καὶ θέτει ἐπάνω τοῦ παστοῦ αὐτοῦ».

Ἐν τῷ *ε* «Ὁ ἱερεὺς. Εὐλογητόν καὶ ὁ ἀνάδοχος λύει αὐτά».

Και ἐπιδίδωσιν ὁ ἱερεὺς αὐτῶν τὰ δακτυλίδια. Καὶ ἀλλάσσουν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυνή.

Ἔπειτα ἄρχεται ὁ ἱερεὺς:

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, Τῆς Παναγίας. Ὅτι πρέπει σοι.

Καὶ ἄρχεται ὁ ἱερεὺς τῆς εὐχῆς.

Ψ Δ ε Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ψαλμ. ζ 1,
Ίακ. β 23.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν Ἄβρααμ φίλον καλέσας καὶ τὸν Ἰσαὰκ ὑπεραγαπήσας καὶ τῷ Ἰακώβ εἰς γυναῖκα τὴν Λεῖαν συνάψας, οἰκονομήσας δὲ αὐτὸν καὶ δευτέρας κοίτης τῆς ἐν Ραχὴλ κοινωῆσαι, αὐτὸς καὶ νῦν εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τόνδε καὶ τήνδε καὶ ἀγιάσον τοὺς πρὸς δεύτερον συνοικέσιον ἐρχομένους διὰ τε τὴν τῆς φύσεως ἐπήρειαν καὶ τὴν ἐν νεότητι ἐπισυμβάσαν χρεΐαν. Σὺ γάρ, Κύριε, συγκαταβαίνων τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν διὰ Παύλου **τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς σου** ἐνομοθέτησας **κρεῖσσον** εἶναι τῆς σωματικῆς **πυρώσεως τὸν ἐν Κυρίῳ γάμον** ἀστασίαστον αὐτῶν καὶ εἰρηναίαν τὴν ζωὴν διατήρησον.

Πράξ. θ 15.
Α' Κορ.
ζ 9, 40.

Μόνοι οἱ **Ψ ε Π 9** τὸ «Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εὐλογητόν. . . » Ἐν τοῖς **Η Q Δ ε Π** μόνη ἡ ἄνω εὐχή, καθὼς καὶ ἐν τῷ **Ψ** μετὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν. Οὐδὲν ἕτερον προστίθεται ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ ταύτῃ εἰς τοὺς κώδικας τούτους. Ἰσαὰκ ὑπεραγαπήσας **Ψ** Ἰσαὰκ εὐλόγησας καὶ τὸν Ἰακώβ ἀγαπήσας· ὁ τοῦτον εἰς γυναῖκα ε οἰκονομήσας αὐτῷ ε τῆς Ραχὴλ κοινωῆσαι αὐτόν· καὶ νῦν ε αὐτοὺς πρὸς δεύτερον **Δ** ἀγιάσον αὐτούς. **Ψ ε** τοὺς πρὸς τὸ δεύτερον **Ψ** εἰς δεύτερον ε Σὺ γάρ συγκαταβαίνων **Ψ** κρεῖσσον εἶναι τοῦ πυροῦσθαι τὸν ε γάμον εἰς καταστολὴν τῆς λυσιώδους ὀρέξεως καὶ τοῦ μὴ πειράζεσθαι ἕνεκα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· ὁ τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ὅπλοις χρώμενος καθ' ἡμῶν τὴν ἡμῶν συνεδρεύων ζωὴν καὶ εἰρηναίαν καὶ ἀστασίαστον διατήρησον ε διὰ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς σου Παύλου τοῦ ἀποστόλου **Ψ** ἀστασίαστον καὶ ἀναμάρτητον διατήρησον τὸν βίον αὐτῶν. Εὐλόγησον οὖν αὐτούς, Κύριε, καὶ τὴν συζυγίαν αὐτῶν καὶ τὴν ζωὴν ἀστασίαστον διατήρησον **Ψ** σωφρόνως αὐτοῖς τὸν βίον ρυθμίζον καὶ χορηγῶν καὶ τοῖς προστάγμασι **Ψ** μὴ παρεμποδιζομένους δεσμοῦ τῆς σαρκὸς **Δ** ἐπαγρυπνῶν καὶ ἐργάζεσθαι ἐν τῷ τῆς συζυγίας συνδέσμῳ **Ψ** ἐπαγρυπνεῖν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὅτι οὖν ε.

Ὁ **Π 6** Εὐχή ἐπὶ διγαμίας.

Ζῆτει τὰς διακονίας τοῦ ἀραβῶνος. Εἰ μὴ μόνον ἐὰν ἔστι παρθένος ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνή, λέγει τὴν εὐχὴν τῶν στεφάνων διὰ τὸν παρθένον ἢ τὴν παρθένον, τὸν δὲ χῆρον ἢ τὴν χήραν οὐχὶ· διατὶ ἓνα καὶ μόνον στέφανον ἐποίησεν

σωφρόνως αὐτοὺς βιοῦν εὐδοκῶν καὶ τοῖς προστάγμασί σου ἐπαγρυπνεῖν μὴ παρεμποδιζομένους ἐκ τοῦ τῆς συζυγίας δεσμοῦ.

Ἐκφώνως. Ὅτι σὸν τὸ κράτος.

Ὁ ε μετὰ τὴν στέψιν: «Εἶθ' οὕτως λέγει:

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ πάντων φειδόμενος καὶ πάντων προνοούμενος· ὁ τὰ κρυπτὰ ἐπιστάμενος καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀνθρώπων ἐν γνώσει ἔχων· **ἰλάσθητι δέσποτα, ταῖς ἁμαρτίαις** τῶν δούλων σου, **καλῶν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν**, παρέχων αὐτοῖς συγγνώμην ἁμαρτιῶν, ἰλασμόν πταισμάτων, συγχώρησιν πλημμελημάτων, ἐκουσίων τε καὶ ἀκουσίων·

Ψαλμ. ζ1 καὶ ἄλ. Ἰεζεκ. λς 21, Ἰωήλ β 18, Σοφ. Σολ. ια 27, ς 7, Σωσ. σάν. 42, Σοφ. Σολ. ζ21, Ψαλ. σθ 9 Ματθ. θ 13.

ὁ Κύριος τοῖς μονογάμοις, οὐχὶ δύο. Εἶτα λέγων τὴν εὐχὴν ταύτην τῆς διαγαμίας.

Ὁ Π₉ Ἀκολουθία εἰς μνήστρα διγάμων.

Μετὰ τὸ εὐλογητός. . . Τὰ εἰρηνικά . . . Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὰ μνήστρα ταῦτα τῶν διγάμων τῇ δυνάμει. . . Καὶ ἐπακολουθεῖ μόνῃ ἢ εὐχῇ «ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διηρημένα συναγαγὼν εἰς ἐνότητα. . .»

«Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ δακτυλίδια ἐπιδίδει αὐτοῖς πρὸς ἕν και ἀλλάσσει αὐτὰ και δίδει ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικός, ἢ δὲ γυνὴ τοῦ ἀνδρός και ἀσπάζονται οἱ δύο ὁμοῦ».

Ἀκολουθία εἰς ἱερολογίαν διγάμων.

Μετὰ τὰ εἰρηνικά ἢ εὐχὴ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὸν Ἀβραάμ φίλον. . .

Ὁ Π₉ «Εἶτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα και ἐναποτίθησιν αὐτὰ ἐν ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν ἐναλλάσσων και λέγων. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ και τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτοὺς και ἔθηκας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων. Τοῦτο ποιεῖ ἐκ γ' σταυροειδῶς, ἐναλλάσσων αὐτοῦ τὰς χεῖρας και οὕτω στέφει αὐτούς. Ἰστέον, ἐὰν μὲν εἰσι τὰ δύο μέρη διγάμα, οὐ στέφονται, ἀλλὰ τὰ εἰρηνικά μόνον και αἱ εὐχαὶ εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν λέγονται. Εἰ δὲ ἔν μέρος διγάμον στέφονται». Μετὰ τὴν στέψιν Ἐπακολουθεῖ ἢ εὐχὴ :

«Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀβραάμ και Ἰσαάκ και Ἰακώβ, ὁ εὐλόγησας αὐτοὺς και τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς εὐλογίαν τελείαν, ὁ εὐλόγησας τὴν κοίτην Ἀβραάμ και Ἰσαάκ και Ἰακώβ και τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γυναῖκας και ἐξ αὐτῶν δώδεκα πατριάρχας ἔδωκας αὐτῶ, εὐλόγησον τὸν δουλόν σου (δεῖνα) και τὴν δούλην σου (δεῖνα) ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ, και δὸς αὐτοὺς σπέρμα εὐλογημένον. Ὅτι Σὺ, Κύριε, γινώσκεις τὴν ἀσθενῆ φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Ναί, δέσποτα Κύριε, φύλαξον, εὐλόγησον, καθάρισον αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ και ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὅτι σὺ ὁ δοτὴρ τῶν ἀγαθῶν και σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν. . .»

Ἰωβ λς 7. ὁ εἰδὼς *τὴν ἀσθένειαν* τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ὁ πλάστης καὶ δημιουργός· ὁ Ραὰβ τῆς πόρνης τὰς πράξεις συγχωρήσας καὶ τῷ τελώνῃ τὰ πλημμελήματα, *μὴ μνησθῆς ἀμαρτιῶν ἡμῶν καὶ ἀγνοίας καὶ νεότητος*. Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσης, *Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται· ἢ ποία σὰρξ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου*. Διὸ αὐτὸς ὁ μόνος ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος, οἰκειωσάμενος τοῖς δούλοις σου, ἔνωσον τὴν πρὸς *ἀλλήλους ἀγάπην*· σύναψον αὐτοὺς τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ πίστει· δώρησαι αὐτοῖς τοῦ τελώνου τὴν ἐπιστροφὴν, τῆς πόρνης τὰ δάκρυα, τοῦ ληστοῦ τὴν ἐξομολόγησιν· ἵνα διὰ μετανοίας καὶ τοῦ θείου φόβου σου *ἐξ ὅλης καρδίας* αὐτῶν *ἐν ὁμολογίᾳ* καὶ εἰρήνῃ τὰς ἐντολάς σου ἐργαζόμενοι καταξιωθῶσι τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. Ὅτι σὺ εἶ τοῦ γένους ἡμῶν ἱλαστήριον καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ πορεύονται ἀμφοτέροι...;

Π9. Ἐἴτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ μέλι καὶ μεταλαμβάνει αὐτοὺς ἐκ γ'. Ἐπειτα καὶ οἶνου ὁμοίως μεταλαμβάνει αὐτοὺς ἐκ γ'. Καὶ εἰσοδεύουν αὐτοὺς ψάλλοντες τροπάριον Ἅγιοι μάρτυρες... Ἐἴτα ποιοῦσιν ὁμοῦ τῷ ἱερεὶ μετανοίαν καὶ λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς αὐτῶν καὶ παραδίδει τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα λέγων: Πρόσεχε, ἀδελφέ... Κυρίου καὶ ὑπὸ τοῦ ἱερέως... ταύτην τὴν ὀρμασίαν, ἵνα παραδώσης ταύτην τῷ Κυρίῳ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Πάλιν λέγει τὸ αὐτὸ τῇ γυναικί. Καὶ γίνεται πολυχρονισμὸς τῶν νεονύμφων ἢ τῶν γηραιονύμφων. Σημειώσαι. Τριγαμίαν οὐκ ἔχει, διὸ οὐδὲ εὐχαὶ ἐτυπώθησαν. Εἰ δὲ τύχοι ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐξ ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρχιερέως, εἰπέ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ διγάμου.

[Οὐδὲν ἕτερον κατὰ τοὺς μνημονευομένους κώδικας].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1 (κατὰ τὸν *N*).

«Δέσποτα Κύριε, ἀγαθὲ καὶ φιλόνητοπε, τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον ποίησον ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον καὶ ἀδιάθραυστον, τὴν ὁμόνοιαν διατήρησον, ἵνα γένηται τὸ συνάλλαγμα τοῦτο τῆς συναφείας εὐσιάθιον, εἰρηνικόν, πολυχρόνιον καὶ διάλλακτον. Ἐκφώνησις ὅτι σὺ ὁ εὐλογῶν καὶ ἀγιαζῶν.

2 (κατὰ τοὺς *K1 γ*).

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου (ἴδε κατωτέρω ἐν *α*)... ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ εὐλόγησον τὰ δακτυλοθέσια αὐτῶν τῇ δεξιᾷ σου χειρὶ καὶ εὐλογηθῆσονται ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ. Καὶ ἄγγελος ἀγαθὸς ἔστω πρὸ προσώπου αὐτῶν ρυθμιζόμενος αὐτοὺς ἀπὸ πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας, πάντοτε...

Εὐχὴ ἐτέρα.

Πάτερ ἀγαθὲ καὶ φιλόνητοπε, τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον διατήρησον, ἵνα γένηται αὐτοῦ τὸ συνάλλαγμα εἰς πολὺν χρόνον καὶ ἀδιάλειπτον. Ὅτι ἐλεήμων.

3 (κατὰ τὸν *K1*).

Δέσποτα φιλόνητοπε, Κύριε, ὁ διὰ τῆς προφητικῆς φωνῆς ἐνισχύσας [γράφε ἐνηγήσας] ὅτι παρὰ σοὶ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή, σὺ καὶ τὴν παροῦσαν μνηστείαν ἀξίωσον τῆς παρὰ σοῦ εὐλογίας καὶ συμπλήρωσον τὴν συζυγίαν τῶν δούλων σου (δεῖνος καὶ ἡ δεῖνα) ἄμεμπτον, εὐάρεστον τῷ ζῶσοιῳ σου θελήματι. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀπὸ γῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτοῦ, τὴν ἐκ πλευρᾶς αὐτοῦ πλασθεῖσαν γυναῖκα καὶ ζεύξας αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν καὶ εἰς διαδοχὴν παιδῶν καὶ αὔξῃσι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ νῦν εὐλόγησον τὴν μνηστείαν τοῦ δούλου σου (δεῖνος καὶ δ.) καὶ ἀξίωσον αὐτοὺς πληθυνθῆναι ἐν τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρῶν σου, καὶ δὸς αὐτοῖς καρπὸν εὐλογίας καὶ τρόπον εὐσεβείας καὶ συμφωνίαν πίστεως καὶ σωφροσύνης, ἵνα κατὰ σάρκα καὶ κατὰ πνεύματα καὶ κατὰ ψυχὴν ἐνωθέντες τῷ φόβῳ σου τῶν παρὰ σοῦ καταξιωθῶσιν εὐλογιῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ...

4 (κατὰ τὸν Α).

Κύριε, ὁ Θεός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀποστείλας τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὴν κληρονομίαν σου ἐπὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, καθ' ἑκάστην γενεάν καὶ γενεάν τῶν ἐκλεκτῶν σου, αὐτὸς ἐξαπόστειλον τὴν ἀλήθειάν σου ἐπὶ τοὺς δούλους τούτους καὶ στήριξον τὸν ἀρραβῶνα ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ. Διὰ δακτυλιδίου θησαυροὶ ἀνοιχθήσονται καὶ εὐφρανθήσονται. Διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Ἰωσήφ ἐν Αἴγυπτῳ. Διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ εἰς Βαβυλῶνα. Διὸ καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐλεῆμων γέγονε διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ εἶπε· Δότε δακτυλίδιον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ σου τῇ κραταιᾷ στηριχθήσονται καὶ εὐφροσύνη καὶ χαρμοσύνη στήτῳ ἐνώπιον αὐτῶν. Ἄγγελος εἰρήνης ἦν ἐν αὐτοῖς ρυόμενος αὐτοὺς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅτι πρέπει σοι...

5 (κατὰ τὸν Δ).

Εὐχὴ εἰς τοὺς ἀρραβῶνας. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τόνδε καὶ τήνδε καὶ στήριξον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμοιοῖα. Σὺ γάρ, Κύριε, κατέδειξας δίδοσθαι ἀρραβῶνα καὶ στηρίζεσθαι ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν σου διὰ παντός. Διὰ δακτυλιδίου θησαυροὶ σφραγίζονται καὶ φυλάσσονται διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν γῇ Βαβυλῶνος· διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ· διὰ δακτυλιδίου ὁ πατὴρ γέγονεν ἐπὶ τὸν υἱόν· δότε γάρ, φησί, δακτύλιον ἐπὶ τὴν δεξιάν αὐτοῦ. Αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, εὐλόγησον καὶ τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο τῶν δούλων σου τοῦδε καὶ τῆςδε εὐλογίαν οὐράνιον καὶ ἄγγελος (κ. τ. λ. ὡς ἐν τῷ ἐντύπῳ). Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν...

6 (κατὰ τὸν Δ).

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν Ἰακώβ ἐξαποστείλας καὶ διὰ Πνεύματος ἁγίου ὀδηγήσας αὐτὸν καὶ προμνηστευσάμενος αὐτὸν Ραχιὴλ εἰς γυναῖκα καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς διὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν· αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους τούτους (ὁ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα) καὶ δὸς αὐτοῖς εὐλογίαν καὶ ζωὴν, καὶ διατήρησον αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα· ἀνεπιβουλεύτους αὐτοὺς διαμεῖναι εὐδόκησον· καὶ ποιήσον τὸ δακτυλίδιον τοῦτο σύνδεσμον ὁμοζυγίας εἰς τελειότητα τοὺς δούλους σου καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα διαμεῖναι εὐδόκησον. Ἐκφώνως. Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα...

7 (κατὰ τὸν Σ²).

Ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Θεὸς τῶν φώτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ τὸν οὐρανὸν κρεμάσας καὶ τὰ ὕψη στερεώσας καὶ τὴν γλοηφόρον γῆν ἄνθει κατακοσμήσας καὶ τὰς ὀμβροτόκους πηγὰς ποιησάμενος, καὶ τοὺς βλαστοφόρους ποταμοὺς διοδεύσας, καὶ τῷ ὑψηλῷ σου βραχίονι πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶπας Δέσποτα· οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν διὰ τὸ ἀρῆσαι τῇ σῆ μεγαλειότητι καὶ μεγαλοπρεπεῖα καθ' ὅτι οὐκ ἔλειπε χρείας διάπλασις, ἀλλ' ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων ὀστέα, ἵνα αὐτῆς τῆς συγγενείας πόθῳ συμπλέκωνται· ἐν τούτῳ γὰρ καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ὅτε παρεγένετο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τότε Μιχαὴλ τὰ νυμφικὰ ἠὺτρεπίζεν, ὁ δὲ Γαβριὴλ ταῖς συζυγίαις στέφανα ἔπλεκεν, οἱ ἄγγελοι ἔχαιρον, στρατιαὶ τῶν ἀγγέλων πρὸς εὐφημίαν συνέτρεχον, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἀκτινοφόροι παρίστανται, χοροὶ τῶν ἀγγέλων λαμπαδηφόροι παρίστανται, ὁ ἀῆρ ἐστιλβοῦτο ἐπὶ τῇ εὐτρεπίσει τοῦ γάμου, ὅταν τὰ πετεινὰ χαρμονεῖ, τὰ ζῶα εἰς συνάντησιν τοῦ γάμου συνέτρεχον, τὰ δένδρα λυγιζόμενα τοῖς κλάδοις κατεσεῖον, ἡ θάλασσα καὶ πᾶσα κτίσις ἐφαιδρύνετο, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνυμφαγῶγει, ὁ Πατὴρ τῶν ἀπάντων ἐπευλόγει τότε τῶν ἀχωρήτων χοροὶ ἐπισυνάγονται, τότε ὁ ἕτερος τῇ ἐτέρᾳ ἔλεγε· διὰ σοῦ ὁ οὐρανὸς καὶ διὰ σοῦ ἡ σωτηρία δι' ἀχράντου σου χειρός, τότε ὁ Πλάστης τὸν ἄνθρωπον ἠύλόγει· εὐλογηθεὶς καὶ σύ, νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ, δοξασθεὶς ὡς ὁ Ἰακώβ, δόξῃ σοι Κύριος τὴν σύνεσιν τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἀγαπήσεις γυναῖκα, ἣν ἔδωκέ σοι Κύριος ὁ Θεός· αὕτη γὰρ ἔσται σοι γυνή, ὡς ἡ ἄμπελος ἀνθοῦσα καὶ ὡς ἡ ἔλαια καλῶς εὐθηνούσα, καὶ ὡς τρυγῶν ἡ μονόζυγος, καὶ ἡ περιστερὰ ἄμειπτος. Εὐλογηθεὶς καὶ σύ, νύμφη, ὡς ἡ Σάρρα, δοξασθεὶς ὡς ἡ Ρεβέκκα, πληθυνθεὶς ὡς ἡ Ραχήλ· δόξῃ σοι, Κύριος, σύνεσιν τῆς Ἀσυνὲθ καὶ ἀγαπήσεις ἄνδρα, ὃν ἔδωκέ σοι Κύριος ὁ Θεός· αὐτὸς γὰρ σοῦ ἐστὶν ἀνὴρ, ὡς πόλις ὄχυρὰ καὶ τεῖχος ὄχυρόν. Εὐλόγησον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τοὺς παρανύμφους, ὡς εὐλόγησας τὸν οἶκον Ὀνησιφόρου διὰ Παύλου τοῦ ἀγαπητοῦ σου, ἅμα καὶ τὸν συμπαρόντα λαὸν εὐλόγησον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐκφώνως Σὺ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα...

8 (κατὰ τὸν Κ1).

Εὐλογητὸς εἶ δέσποτα παντοκράτωρ, ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν δότηρ, ὁ σιλβώσας τὸ φῶς καὶ καλέσας ἡμέραν, ὁ τῇ μεγάλῃ σου σοφίᾳ συστησάμενος τὸν κόσμον καὶ τῇ ἀρρήτῳ σου βουλῇ παραθεῖς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ κόσμου, ὁ τὸν δροσοδόλον οὐρανὸν καμαρώσας καὶ τὸν ἀκτινόμορφον ἥλιον περιβολὴν φωτὸς ἀμφιάσας καὶ τὴν τῶν ἀστέρων μορφὴν συμφαιδρύνας, ὁ τὴν φεγγοειδῆ σελήνην διανγάσας καὶ ταύτην ὡς νύμφην νυμφῶνος πορεύεσθαι δαδουχήσας... νεφέλας διαπετάσας καὶ τὰ ἄνθη κελεύσας ἐκθάλλειν, ὁ τὴν ζωογόνον γῆν καρποφορεῖν κατὰ καιρὸν τῷ κόσμῳ ἐπαγγειλάμενος, ὁ τὴν μεγάλην... ὀροθεήσας καὶ ἐν αὐτῇ ζῶα ἀναρίθμητα ἐμφωλεύσας, ὁ τοῦ μυστικοῦ γάμου νομοθέτης καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀφθάρτου νύμφης νυμφοστόλος καὶ τῆς ἐπ' ἐλπίδι νυμφαγωγός, ὁ τῆς παρθενίας νυμφίος καὶ τοῦ νομικοῦ γάμου στεφανωτής καὶ τῆς βιωτικῆς κοινωνίας ἀγαθὸς οἰκονόμος· Αὐτὸς οὖν, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔθηκες αὐτὸν ἐπὶ τὸν κόσμον καὶ εἶπας· οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς· ποιήσωμεν οὖν βοηθὸν κατ' αὐτοῦ. Ἐν ἐκστάσει οὖν ὑπνω κορέσας αὐτὸν ἔλαβες μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδάμ καὶ ἔπλασας αὐτὴν εἰς γυναῖκα καὶ ἰδὼν αὐτὴν Ἀδάμ εἶπε· Τοῦτο ἦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου, αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη. Ἐνεκεν τούτου καταλήψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, καὶ οὗς ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· αὐτὸς γὰρ εἶπας, Κύριε, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν κατὰ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀστέρων καὶ τὴν σοφίαν. Αὐτός, δέσποτα, ἔξαπόστειλον τὸν ἀρχάγγελόν σου Μιχαήλ, τὸν νυμφῶνα τοῦ παστοῦ εὐπρεπίσαι καὶ τὸν Γαβριὴλ τὰς συζυγίας καὶ τὰ στέφανα συμπλέξαι Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν...

9 (κατὰ τὸν γ).

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ τῶν ἀπάντων Πατὴρ χεῖρα πρὸς χεῖρα διδούς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστεφάνωσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνυμφαγωγεῖ· ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη παρίσταντο καὶ πᾶσαι αἱ στρατιαὶ τῶν ἀγγέλων ἔτρεχον ἰδεῖν. Εὐλογήθης νυμφίε, ὡς εὐλογήθη Ἀβραάμ· δοξασθεὶς ὡς ἐδοξάσθη Ἰσαάκ· δοθήσεται σοι χάρις ὡς τῷ Δαβὶδ καὶ σοφία ὡς τὸν Σολομῶν. Καὶ σὺ νύμφη εὐλογηθεὶς ὡς ἡ

Σάρα· πληθυνθείς ὡς ἡ Ραχήλ· δοθήσεται σοι χάρις ὡς τῇ Ἄννῃ καὶ σοφία ὡς τῇ Μαριάμ. Καὶ ἔσσεθε εὐλογημένοι ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Αὐξάνεσθαι εἰς χιλιάδας καὶ πληθύνεσθαι εἰς μυριάδας. Καὶ αἰνέσατε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν συνάξαντα ἡμᾶς. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς ἡλόγησας Ἄβραάμ καὶ τὴν Σάρα· εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἡλόγησας τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἀσηνέθ, Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἡλόγησας Μωϋσῆν καὶ τὴν Σεπφώραν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς ἡλόγησας Δαβὶδ καὶ τὴν Μελχώλ. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς ἡλόγησας Ζαχαριάν καὶ τὴν Ἐλισάβετ, διὸ ἐβλάστησας ἐξ αὐτῶν τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς ἡλόγησας τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν, διὸ ἐβλάστησας ἐξ αὐτῶν τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, ἐξ ἧς κατεδέξω προελθεῖν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς ἡλόγησας τοὺς ἁγίους σου πάντας. Ὅτι σὺ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων.

10. (κατὰ τὸν γ).

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τῶν ἐπουρανίων ἀρχηγὸς καὶ τῶν ἐπιγείων ἀγαθὸς νομοθέτης· ὁ καλέσας τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τῇ σοφίᾳ σου συμπήξας τὴν οἰκουμένην· ὁ τὸν οὐρανὸν καμαρώσας καὶ τοὺς ἀστέρας εὐμορφίᾳ φαιδρύνας· ὁ τὸν πολύφωτον ἥλιον ἐν ἄρματι ἱππεύσας, ὡς τὴν ἀείφωτον σελήνην ὡς νύμφην ἐκ παστοῦ ἐκπορεύεται δαδουχήσας, ὁ τὰς ὄμβροτόκους νεφέλας ἐν ἀέρι διαπετάσας, ὁ τὴν μεγάλην καὶ εὐρύχωρον θάλασσαν ὄροθητήσας· ὁ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ποιήσας· σὺ γὰρ Κύριε τοῦ πνευματικοῦ νυμφῶνος παστὸς καὶ τοῦ σωματικοῦ γάμου ἀγαθὸς νομοθέτης· σὺ ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον ὡραῖον κάλλει καὶ ἔδωκας αὐτῷ γυναῖκα ἐν τάξει τῆς σελήνης καὶ ἔθου αὐτῆς κατακυριεύειν ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης πρὸς παιδοποιεῖν καὶ συζυγεῖν καὶ πρὸς γάμον προστάξας· τότε ὁ Μιχαὴλ τὸν τῆς παστάδος γάμον ἠντρῆπιζεν, ὁ δὲ Γαβριὴλ τὰ στέφανα ἔπλεκε καὶ ὁ πατὴρ πάντων χειρὶ πάντας εὐλογεῖ.

11 (κατὰ τὸν Σ4).

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου ... τὰς ἐντολάς σου. Εὐλόγησον αὐτούς, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν. Εὐλόγησον αὐτούς, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰακώβ καὶ τὴν Ραχήλ. Εὐλόγησον αὐτούς, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰωσήφ

καὶ τὴν Ἀσυνέθ. Εὐλόγησον αὐτούς, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Μωϋσῆν καὶ τὴν Σεπφόραν. Εὐλόγησον, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἐλεάζαρ καὶ τὴν Σαλώμην. Εὐλόγησον αὐτούς, ὁ Θεός, ὡς εὐλόγησας τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ. Καὶ δὸς αὐτοῖς, Κύριε, εὐλογίαν ἀνέκλειπτον καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν πλήθυνον καὶ ἀξίωσον αὐτούς τῶν αἰωνίων σου ἀγαθῶν τῆς εὐλογήσεως. (Χρὴ οὖν εἰδέναι, ὅτι ἐὰν ἓνα στεφανῶμεν, τίθενται τὰ στέφανα μετὰ τῶν δακτυλιδίων ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ἔνθα κεῖται τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ προτίθεται ἢ εὐχὴ αὐτῆ) Στεφάνωσον αὐτούς, ὁ Θεός, ὁ στεφανώσας τὸν κύκλον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρησιότητός σου. Στεφάνωσον αὐτούς, ὁ Θεός, ὁ στεφανώσας τὴν γῆν τῇ τῶν ποικίλων ἀνθῶν εὐκοσμία καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα διατήρησον αὐτούς καὶ εὐλόγησον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν, καὶ παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις καρπὸν κοιλίας ἐνάρετον καὶ παιδοποιίαν εὐτακτον, μακροήμερυσιν εὐεκτέαν καὶ γῆρας τίμιον καὶ πολυχρόνιον, ἵνα ὡς ἕξ ἀγαθῆς ρίζης ἀγαθὰ καὶ τὰ βλαστήματα ὑπάρχουσιν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ στέφανος καὶ τὸ καύχημα τῶν ἁγίων μαρτύρων...

12 (κατὰ τὸν Σ⁶).

«Εὐχὴ ἑτέρα. Ὁ ὢν, δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιήσας κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν τὸν ἄνθρωπον, ἐποίησας αὐτούς ἄρσεν καὶ θῆλυ καὶ εἶπας: Ἐνεκεν τούτου..... εἰς σάρκα μίαν. Οὐ γάρ εἰσι δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· καὶ οὗς ὁ Θεὸς συνέτευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Ἐτι εὐλόγησας αὐτούς καὶ εἶπας: Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ νῦν, Δέσποτα Κύριε, ὁ ἀναγαγὼν τοὺς δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς ἕνωσιν ἀδιάκριτον, εἰς πίστιν ἀκαταίσχυντον, εἰς κοίτην ἀνεπιβούλευτον, ἐγκαίνισον εἰς αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, χάριν, πίστιν, ὁμοφροσύνην, εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καὶ οὕτως εὐλόγησον τὴν συζυγίαν ταύτην, ὡς εὐλόγησας Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἀσυνέθ. Εὐλόγησον, Κύριε, τὴν συζυγίαν ταύτην, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὡς εὐλόγησας τὰ στέφανα τῶν ἁγίων σου ἀποστόλων. Εὐλόγησον, Κύριε, τὴν συζυγίαν ταύτην, ὡς εὐλόγησας τὰ στέφανα τῶν ἁγίων σου μαρτύρων ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτῶν. Εὐλόγησον, Κύριε, τὴν συζυγίαν ταύτην, ὡς εὐλόγησας τὴν Δέσποιναν Θεοτόκον καὶ ἐβλάστησε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Δὸς βλαστήσαι τὴν συζυγίαν ταύτην ὡς ἔλαιον κατάκαρπον, ὡς ἄμπελον εὐθηνεῦσαν ἐν ταῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου. Ἐτι δὲ ἔλθῃ ἡ εὐλογία σου ἢ πνευμα-

τική, ἦν εἶπεν ὁ προφήτης Δαβὶδ· Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα, οἱ υἱοὶ σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης σου· ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος, ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον. Εὐλογήσαι ὑμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ ἰδεῖν τε τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς. Δὸς Κύριε, τῷ γάμῳ τούτῳ εὐλογίαν, τὴν δὲ κοίτην ἀμίαντον διατήρησον, παρασχόμενος αὐτοῖς χάριν καὶ δμόνοιαν. Καὶ γὰρ αὐτὸς κατεδέξω, δέσποτα, νυμφίος ὀνομασθῆναι. Τοὺς δὲ παραγενομένους εἰς τὸν γάμον τοῦτον χάρισαι τὸν στέφανον τὸν ἐπουράνιον καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Ὅτι ἠὐλόγηται καὶ δεδόξασται τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ . . . Εὐχὴ στεφανόνων· Κύριε ὁ Θεός, ὁ βασιλεὺς πάντων ἡμῶν, ὁ πάντοτε πανταχοῦ παρῶν, ὁ ἐκ ποικίλων καὶ διαφόρων ἀνθέων στεφανῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ εὐλόγησας τὸν γάμον, καὶ ἐν αὐτῷ θαυματουργήσας, Θεός· αὐτὸς εὐλόγησον τοὺς στεφάνους τούτους καὶ ἁγιάσον αὐτούς, ἵνα καταξιούμενοι τῆς τούτων στέψεως λάβωσιν ἔλεος καὶ χάριν εὐρωσιν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν. Ὅτι ἠὐλόγηται καὶ δεδόξασται.

13 (κατὰ τὸν γ).

Καὶ εἶτα τὴν εὐχὴν· Δέσποτα τῶν ἀπάντων, ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πλάσας ἔργῳ τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰπών· Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς· ποιήσωμεν αὐτοῦ βοηθὸν κατ' αὐτόν· αὐτὸς καὶ νῦν, Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, καταπέμψον τὴν χεῖρά σου τὴν δεξιάν καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐπὶ τὸν δούλόν σου τοῦτον καὶ δὸς τῇ παιδίσκη σου ταύτῃ ἐν πάσῃ ὑποταγῇ εἶναι τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ δούλῳ σου τούτῳ, τοῦ εἶναι εἰς κεφαλὴν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ βῶσαι κατὰ τὸ θέλημά σου. Καὶ ὡς ἠὐλόγησας τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους. Καὶ ὡς ἠὐλόγησας Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκαν, εὐλόγησον καὶ τὴν συζυγίαν ταύτην. Καὶ ὡς ἠὐλόγησας Ἰακώβ καὶ τὴν Ραχὴλ, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους. Καὶ ὡς ἠὐλόγησας πάντας τοὺς πατριάρχας, εὐλόγησον καὶ τὴν συζυγίαν ταύτην. Καὶ ὡς ἠὐλόγησας τὸν γάμον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, εὐλόγησον καὶ τοῦτον τὸν γάμον. Ναί, ὁ Θεός, ἐπάκουσόν μου καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου εὐτεκνίαν καὶ καρπὸν κοιλίας· τὴν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον. Δὸς οὖν αὐτοῖς, Κύριε, ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν καὶ ἀπὸ

τῆς πιότητος τῆς γῆς. Ἐμπλησον τὸν οἶκον αὐτῶν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ κατακόσμησον αὐτοὺς ἐν πάσῃ σωφροσύνῃ τῷ φόβῳ σου, ἵνα διὰ τῶν δούλων σου τούτων καὶ ἡμῶν δοξάζεται τὸ Πανάγιον Ὄνομα πάντοτε νῦν...

14 (κατὰ τὸν Δ).

Ὁ ὢν δέσποτα κύριε, ὁ κτίσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν· ὁ ποιήσας ἡμᾶς κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν· ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ θέμενος ἐν παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐν Ἑδέμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ λαβὼν μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ οἰκοδομήσας αὐτῷ γυναῖκα βοηθὸν εἶναι κατ' αὐτόν· αὐτὸς Κύριε, εὐλόγησον τὴν συζυγίαν τῶν δούλων σου τῶνδε ὁ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα, ὡς ἠυλόγησας Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκα. Ἐλέησον αὐτούς, Κύριε, τῷ σῶ ἔλεει. Βλάστησον καρπὸν κοιλίας αὐτῶν καὶ τὴν κοίτην αὐτῶν διατήρησον. Στήριξον ἐν αὐτοῖς τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ γράψον τὸν φόβον σου ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Ρῦσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτούς. Ἐμπλησον αὐτοὺς παντὸς ἀγαθοῦ.

Ἐκφώνησις. Ὅτι σὺ εἶ ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

15 (κατὰ τὸν Δ).

Ἐπικαλοῦμαι σε, Κύριε Θεέ, Πάτερ παντοκράτωρ· σὲ ἐπικαλοῦμαι τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον, τὸν στερεωτὴν καὶ

Ἐπικαλούμεθά σε Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· σὲ ἐπικαλούμεθα II. Ἡ αὐτὴ εὐχὴ καὶ ἐν τῷ N κατωτέρῳ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, μετὰ τὴν ἐκτενῆ τὴν μετὰ τὰ ἀναγνώσματα. Διάφοροι γραφαί:

Ἐπικαλούμεθά σε, Κύριε ὁ Θεός, ὁ παντοκράτωρ, ἐπικαλούμεθά σε τὸν... ἀρχηγὸν καὶ στερεωτὴν... τὸν διδόντα σωφροσύνην τοῖς μονογάμοις· καὶ τὰ νῦν, δέσποτα, δώρησαι τοῖς παροῦσι νεογάμοις πορευθῆναι βίον ἄλμπον καὶ ἀσκανδάλιστον ἐν παντὶ τῷ βίῳ αὐτῶν καὶ τὴν συζυγίαν αὐτῶν παντὸς ῥύπου ἀμόλυντον διατήρησον. Ἐπὶ σοὶ γάρ... ; ; πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐλπίδα ἀνέθεντο. Σὺ γὰρ εἶ, Κύριε, ὁ κατ' ἀρχὰς πληῶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον... εἶναι μόνον τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Ἐκστάσει οὖν ὕπνου κορέσας αὐτὸν λαβὼν μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καθὼς ἐν ἀρχῇ ἐνομοθέτησας· Ἐνεκεν τούτου καταλείπει... σάρκα μίαν· αὐτός, δέσποτα, ἐπίβλεψον ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ εὐλόγησον τὸν δούλόν σου τόνδε καὶ τὴν δούλην σου τήνδε. Ὅτι παρὰ σοῦ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή. Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ· στεφάνωσον αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ·

ἀρχηγὸν τῆς σωφροσύνης, τὸν στεφανοῦντα τοὺς παρθενικοὺς γάμους, τὸν διδοῦντα τὴν σωφροσύνην (τοῖς μονογάμοις **Π**) τοὺς μονοπαρόχους· αὐτός, Κύριε, διατήρησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους ἄλυπον καὶ ἀσκανδάλιστον τὸν βίον τῆς συζυγίας αὐτῶν. Ἐπὶ σοὶ γὰρ κεκλίκασι τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς καὶ δέονται καὶ σὲ παρακαλοῦσι. Σὺ γὰρ εἶ ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰπών, Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ ποιήσωμεν αὐτὸν βοηθὸν κατ' αὐτόν· καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα καὶ ἐν τούτῳ νομοθετήσας, Καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Αὐτός, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτὴν υἱὸν τὸν Ἰσαάκ. Εὐλόγησον, Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας Ἰσαάκ καὶ Ρεβέκα. Εὐλόγησον, Κύριε τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας Ἰακώβ καὶ Ραχήλ. Εὐλόγησον, Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἀσινέθ. Εὐλόγησον Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας Μαῦσῆν καὶ τὴν Σεμφώραν. Εὐλόγησον, Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς ἠύλόγησας τοὺς σοὺς θεράποντας Ἰωακεὶμ καὶ τὴν Ἄνναν· Εὐλόγησον, Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς ἠύλόγησας Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ. Εὐλόγησον, Κύριε, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς ἠύλόγησας τὸν ἐν Κανᾷ γάμον τῆς Γαλιλαίας. Εὐλόγησον, Κύριε, τοὺς δούλους σου τούτους, τόνδε, καὶ τήνδε, καὶ εὐφρανον αὐτοὺς ἐν ὀράσει υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων. Σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε, αὐξάνεσθε καὶ

ἔνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν· χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας αὐτῶν, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν. Εὐλόγησον δὴ, Κύριε ὁ Θεός, τὸν γάμον τοῦτον ὡς εὐλόγησας Ἄβραάμ καὶ τὴν Σάρραν δούς αὐτοῖς υἱὸν τὸν Ἰσαάκ· τῷ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας, οἵτινες ; ; ; ; ὡς ἠύλόγησας Ἰωακεὶμ καὶ Ἄνναν· ὡς ἠύλόγησας τὸν γάμον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. Κατ' ἐκείνην τὴν εὐλογίαν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλόγησον καὶ τὸν δούλόν σου τόνδε καὶ τὴν δούλην σου τήνδε. Εὐφρανον αὐτοὺς· εἰπας, δέσποτα, αὐξάνεσθε... τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. Καὶ νῦν... ἔχουσιν. Ἐκφών. Εἰς δόξαν σὴν καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος **N**.

Ἡ αὐτὴ εὐχὴ καὶ ἐν τῷ **α** ἐν ἧ θέσει καὶ ἐν τῷ **N** Ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ **Π** ἐν ἧ ἐσημειώθη ἀνωτέρω θέσει. Καὶ ἐν τῷ **σ₃** (ὡς ἐν τῷ **Δ**) μετὰ τὴν στέψιν καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν εὐχὴν Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῷ σωτηριῶδει σου... καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα ταύτῃ ἀναγνώσματα. Ἵνα μετὰ τὴν ἀνωτέρω εὐχὴν ἐπακολουθήσῃ ἐν τῷ **σ₃** αἱ αἰτήσεις τὸ Πάτερ ἡμῶν. Καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον.

πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Καὶ νῦν, φιλάνθρωπε Κύριε, δὸς αὐτοῖς ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς πλότητος τῆς γῆς. Ἐμπλησον τὰ ταμεῖα αὐτῶν ἀπὸ καρποῦ, σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου καὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἵνα ἔχοντες καὶ περισσευόμενοι μεταδίδωσι καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν. Ἐκφών. Ὅτι ἠὐλόγηται καὶ δεδόξασται...

16 (κατὰ τὸν Σ⁹).

Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου καὶ εὐλόγησον τοὺς δούλους σου τούτους... ἐπίθες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἡ ἐλαία κατάκαρπος καὶ ὡς ἡ ἄμπελος εὐθηνούσα ἐν ταῖς κλίτεσιν αὐτῆς, οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς πλότητος τῆς γῆς. Ἐμπλησον τὸν οἶκον αὐτῶν ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ· σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ πάσης ἀγαθοσύνης πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων πανευφήμων ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Ὅτι ἅγιον ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς.

17 (κατὰ τὸν σ³).

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶν ἀπάντων Πατὴρ χεῖρα πρὸς χεῖρα... Στεφάνωσον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς τοὺς ἁγίους παιδῆς. Φύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τὸν προφήτην Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ ἐκ στόματος λεόντων. Καὶ ἔλθοι ἐπ' αὐτούς ἡ χάρις ἐκείνη, ἣν μέλλουσι λαμβάνειν οἱ καλῶς εὐαγγελισαντες ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ. Καὶ διαφύλαξον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε καὶ τοὺς δούλους σου τοὺς νεονύμφους, καὶ εὐφρανον αὐτούς ἐπὶ τέκνα φωτὸς καὶ διαφύλαξον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντας ἡμᾶς τῆς ἐκ δεξιῶν σου παραστάσεως, ἵνα ἀπαύστως ὑμνοῦμεν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν. Ἐκφών. Σὺ γὰρ εἶ ὁ στέφανος, ὁ δοθησόμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν... Καὶ ἄρας τοὺς στεφάνους ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς μυστικῶς: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλογήσας τὰ στέφανα τῶν ἁγίων σου ἀποστόλων, μαρτύρων καὶ προφητῶν καὶ χαρισάμενος αὐτοῖς πίστιν ἀμώμητον καὶ λόγον μεταδόσεως καὶ δικαιοσύνης, ἵνα, κατὰ τὰς ἐντολάς σου πολιτευσάμενοι καταξιωθῶσι τῆς ἐκ δεξιῶν σου παραστάσεως. Ἐκφών. ὅτι ἠὐλόγηται καὶ δεδόξασται...

18 (κατὰ τὸν γ).

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν ἄορατον καὶ στεφάνωσον τοὺς δούλους σου τούτους λαβῶν κλάδους ἔλαιας καὶ βατὰ φοινίκων καὶ ρόδα ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ βότρυν ἐκ τῆς ἀμπέλου καὶ μαργαρίτας ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ λίθον τίμιον ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ πλέξας στέφανον ἐπίθεες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Καὶ δὸς αὐτοῖς, Κύριε, ἀπὸ τῆς δρόσου... ἵνα ἔχητε καὶ περισσευόμενοι μεταδίδωσι καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσι. Πάντοτε νῦν... Εὐχὴ ἑτέρα· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοὺς στεφάνους εὐλογήσας τῶν ἁγίων σου ἀποστόλων καὶ χαρισάμενος αὐτοῖς τὴν πίστιν ἀμώμητον· αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τὰ στέφανα τῶν δούλων σου (δεῖνα καὶ δεῖνα), ἵνα κατὰ τὰς ἐντολάς σου πολιτευσάμενοι καταξιωθῶσι καὶ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας. Ὅτι εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

19 (κατὰ τὸν Π 5).

Εὐχὴ τῶν στεφάνων. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ στέφανα τῶν ἁγίων σου μαθητῶν καὶ ἀποστόλων εὐλογήσας καὶ χαρισάμενος αὐτοῖς ἀμώμητον πίστιν καὶ λόγους μεταδόσεως δικαιοσύνης, αὐτὸς, φιλάνθρωπε Κύριε, τὰ στέφανα τῶν δούλων σου εὐλόγησον καὶ χάρισαι αὐτοῖς λογισμὸν δικαιοσύνης, ἐνάρετον πολιτείαν, ἵνα κατὰ τὰς ἐντολάς σου πολιτευσάμενοι, καταξιωθῶσι τῆς ἐκ δεξιῶν σου στάσεως, τῷ δεσπότη Χριστῷ κατὰ τὸ δίκαιον Συμεῶν.

20 (κατὰ τὸν Σ 6).

Εὐχὴ ἑτέρα. Ὁ κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν καὶ δὸς αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν συζυγίαν ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτούς, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἄβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν, τὸν Ἰακώβ καὶ τὴν Λεῖαν καὶ τὴν Ραχήλ, τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Ἀσυνέθ. Παράσχου αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα καὶ δώρησαι αὐτοῖς εἰρήνην, ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, εὐτεκνίαν, γῆρας τίμιον, ἵνα ἐπὶ πᾶσι δοξάζωμέν σου τὸ πανύμνητον κράτος καὶ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος... Εὐχὴ ἑτέρα. Ὁ Θεός, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ὁ ζῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ᾧ παρεστήκεσαν χιλιάδες ἀρχαγγέλων, ὁ ὀδηγῶν καὶ εὐθύνων πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὁ καθοδηγῶν τὴν γῆν τὴν ἄορατον καὶ ἀκατασκευάστον, ὁ ἐπιτάξας ἥλιον γενέσθαι τῇ βουλῇ σου, οὐρανόν τε καὶ γῆν ποιή-

σας και πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν και ὁμοίωσιν, και λαβὼν μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἔπλασας τὴν Εὐαν και ἀγαγὼν αὐτὴν τῷ Ἄδαμ ἰδεῖν τι καλέσει αὐτὴν, και εἶπεν Ἄδαμ· τοῦτο νῦν ὁσιτοῦν ἐκ τῶν ὁσιῶν μου και σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου, αὐτὴ κληθήσεται Ζωή, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον γυνή. Και συναγαγὼν αὐτούς, εἶπας· Αὐξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε τὴν γῆν και κατακυριεύσατε αὐτῆς. Αὐτός, Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας και ἐπιδείξας τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων και μετέβαλες τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, αὐτὸς εὐφρανον αὐτοὺς ἐν δράσει υἱῶν αὐτῶν και θυγατέρων. Παράσχου αὐτοῖς ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ και ἐκ τῆς πότιτος τῆς γῆς. Σὺ γὰρ εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς και τῶν αἰῶνων ποιητής, ὁ σιλδῶσας τὸ φῶς και ὄρισας τὴν ἡμέραν, ὁ τὴν μεγάλην και εὐρύχωρον θάλασσαν ὁροθετήσας. Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Εὐλόγησον αὐτούς, ὡς τὸν Ἄβραᾶμ και τὴν Σάρραν, ὡς τὸν Ἰσαὰκ και τὴν Ρεβέκκαν, ὡς τὸν Ἰακῶβ και τὴν Ραχήλ, ὡς τὸν Ἰωσήφ και τὴν Ἄσυνέθ. Αὐτὸς εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον και τοὺς κεκλικότας τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς δέξασθαι τὸν ἀρχικὸν τοῦ κόσμου στέφανον, τοῖς δὲ παρὰ νύμφοις δὸς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, πίστιν και ὁμόνοιαν και τὸν παρελθόντα λαὸν τῆ μυστικῆ σου ἐκκλησία, και πάντας τοὺς παραγενομένους εἰρήνευσον ἐν πᾶσι. Εὐλογοῦ, ὦ νυμφίε, ὡς ὁ Ἄβραᾶμ, μεγαλύνθητι ὡς Ἰσαὰκ, δῶη σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου και πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσαι. Εὐφραίνου, νύμφη, μετὰ τοῦ νυμφίου και τίμα τὸν ἄνδρα σου, ὃν ἠτοίμασέ σοι Κύριος ὁ Θεός, και ἰδεῖν τε υἱοὺς τῶν υἱῶν ὑμῶν, και εὐλογήσατε Κύριον τὸν Θεόν, τὸν συζεύξαντα ὑμᾶς, και ἔστωσαν οἱ εὐλογοῦντες ὑμᾶς εὐλογημένοι ὑπὸ Κυρίου. Ὅτι δεδόξασται ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς...»

21 (κατὰ τὸν Κτ).

«Ἐπικαλούμεθα... (ὡς ὁ Δ μέχρι τοῦ οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον...) «... και οὗς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε και οὗς οὐκ ἤκουσε και ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Στεφάνωσον, Κύριε ὁ Θεός, τοὺς δούλους σου τούτους, ὡς ἐστεφάνωσας τὸν ἥλιον και τὴν σελήνην. Στεφάνωσον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐστεφάνωσας τὸν χορὸν τῶν ἀγίων σου ἀποστόλων. Στεφάνωσον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν

ὡς ἐστεφάνωσας τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν. Στεφάνωσον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐστεφάνωσας τὸν κύκλον τοῦ ἐνιαυτοῦ. Σύζευξον αὐτούς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ. Χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας. Εὐλόγησον αὐτούς, ὡς εὐλόγησας τοῦ γάμον τῷ Τωβίτ τῷ σῶ δούλῳ. Εὐλόγησον, Κύριε ὁ Θεός, τὸν γάμον τοῦτον, ὡς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ. Εὐλόγησον, Κύριε ὁ Θεός, τὸν γάμον τοῦτον ὡς τὸν ἐν Κανᾷ... (ὡς Ν)».

22 (κατὰ τὸν Σ₆).

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τὰ ἐν οὐρανοῖς συστησάμενος καὶ τὰ ἐπὶ γῆς κατειρηνεύσας, ὁ Θεός, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ εὐλογήσας τὸν γάμον, εὐλόγησον καὶ τούτους τοὺς δούλους σου. Ὁ Θεὸς ὁ ἐν τῇ σωτηριῶδει σου οἰκονομία τίμιον αὐτῶν τὸν γάμον ἀνάδειξον διὰ τῆς σῆς παρουσίας, ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην διαφύλαξον, ἀκηλίδωτον... πῖονι πᾶσαν αὐτάρκειαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς πληθῆναι, ὥσπερ τοῦ θεράποντός σου Ἰώβ, ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες οἱ δούλοί σου περισσεύωνται εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ ποιῶντες τὸ εὐάρεστον προσθήσεις τοὺς χρόνους αὐτῶν ὡς τοῦ Ἰάρεδ καὶ Ἐζεκίου. Καὶ εὐλόγησον, Κύριε, πάντας τοὺς παραγενομένους ἐπὶ τὸν γάμον τοῦτον, καὶ ἀξιώσον ἡμᾶς ἀγαπᾶν καὶ φοβεῖσθαι σε ἕξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ποιεῖν ἐν πᾶσι τὸ θέλημά σου. Ὅτι ἠυλόγηται καὶ δεδόξασται...

23 (κατὰ τὸν Δ).

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εἰπὼν αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, στεφάνωσον τοὺς δούλους σου τόνδε καὶ τήνδε τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ χάριτι· σύζευξον αὐτούς ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι· εὐλόγησον αὐτούς ἐν γήρει πῖονι δώρησαι αὐτοῖς μακρότητα ἡμερῶν καὶ πάντα τὰ ἐπιδέξια. Χάρισαι αὐτοῖς τὸν εἰς σέ φόβον καὶ τὴν σὴν μελέτην. Δὸς αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας. Εὐφρανὸν αὐτούς ἐν ὄρασει υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων. Σκέπασον αὐτούς τῇ δεξιᾷ σου. Φρούρησον αὐτούς τῇ δυνάμει σου, ἵνα ἐν τοῖς δικαιομασί σου πορευόμενοι δοξάζωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Ναί, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀναξίων ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον διὰ τῆς σῆς παρουσίας

τίμιον ἀναδείξας, εὐλόγησον καὶ τὴν συζυγίαν τῶν δούλων σου τοῦδε καὶ τῆςδε, ὃ εὐλογήσας καὶ κελεύσας τὸν πρωτόπλαστον Ἄδὰμ καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐάν ἄρχειν τῆς γῆς καὶ κατακυριεύειν τῆς γῆς ὧν κατὰ μίμησιν ἐν τῷ παρόντι καὶ δοῦλοι σου τόνδε καὶ τήνδε τοὺς στεφάνους τούτους φοροῦσιν ὡς ἀρχικὸν σύμβολον. Δὸς αὐτοῖς σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ὡς τοῖς πρωτοπλάστοις, ἵνα ὡσπερ ὁ Ἄδὰμ τὴν Εὐάν μόνην ἔγνω, οὕτω καὶ οἱ δοῦλοί σου ἐν ἀλλήλοις τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὸν πόθον ἔχειν καὶ τὴν συνάφειαν, ἵνα ἐν ἀγάπῃ τῇ πρὸς σὲ καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους διαμένοντες ἀξιωθῶσι καὶ τέκνα εὐάρεστά σοι παραστῆσαι, πεφυτευμένα ἐν τῷ φόβῳ σου καὶ αὐξάνοντα ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου, ἵνα διὰ παντὸς εἰς τὸ θέλημά σου τὸ ἅγιον πορευόμενοι ἀξιωθῶσι γενέσθαι μέτοχοι τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας. Ἔστωσαν οἱ ὀφθαλμοί σου ἀτενίζοντες εἰς αὐτοὺς ἐν ἑλέει διὰ παντὸς καὶ τὰ ὠτά σου τοῦ ἀκούειν τῆς δεήσεως αὐτῶν. Γενηθήτω ἐν αὐτῷ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα ἐν ταῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου, οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἑλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὃ φοβούμενος τὸν Κύριον.

24 (κατὰ τὸν Σ)

Εὐχὴ εἰς τὸ ἀποστεφανῶσαι. Κύριε ὃ Θεὸς ὃ παντοκράτωρ, ὃ τὸν παράδεισον ἀκαμάτως φυτεύσας καὶ τὸν ἄνθρωπον οἰκείαις χερσὶ διαπλάσας, καὶ τεθηκῶς αὐτὸν ἐν αὐτῷ καὶ λαθὼν ἀπόνως ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ καὶ ἀνοικοδομήσας αὐτῷ γυναῖκα καὶ ἀγαγὼν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν καὶ δεδωκῶς αὐτῷ γνῶσιν τὴν εἰς τε ἀπόπτωσιν γενομένην αὐτῷ, ἔνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ ἔσονται εἰς συζυγίαν εἰς σάρκα μίαν. Καὶ νῦν, δέσποτα Κύριε, ὃ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στέφανον γαμικόν, στεφάνωσον αὐτοὺς ἐν ἑλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ ποιήσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν, εἰς ὁμόνοιαν ἀδιαίρετον, εἰς ὁμοτροπὴν ἀπαράλλακτον, εἰς ὑγίαν ἀμέριστον, εἰς ζωὴν πολυχρόνιον, εἰς σπέρμα ὄσιον εὐφρανον αὐτοὺς ἐν ὀράσει υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων, ἵνα καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς τεκνογονίας σωθῶσιν, μενόντων παίδων ἐν πίστει, ἀγιασμῷ καὶ δικαιοσύνῃ μετὰ σωφροσύνης. Σὺ γὰρ εἰ Κύριε, ὃ καὶ παρθενίαν ἀγίας καὶ μήτραν εὐλογήσας καὶ τοῖς συναφθεῖσι τίμιον τὸν γάμον χαρίσας καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία.

25 (κατὰ τὸν Σ^ο)

Ὁ Σωτὴρ τῆς οἰκουμένης, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον μετὰ δόξης πολλῆς, ὁ παραγενόμενος ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ μεταποιήσας τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, καὶ χαρὰν ποιησάμενος ἐν μέσῳ τοῦ νυμφίου, ἐλθέ, παντοδύναμε Κύριε, ἐπὶ τὴν συγκέραςιν τοῦ οἴνου τούτου καὶ τοῖς ἔχουσι μεταλαβεῖν ἐξ αὐτοῦ στήριξον αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ κραταιᾷ. Καὶ εἰρήνευσον αὐτούς, ἀγαθὲ καὶ φιλόανθρωπε, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ...

26 (κατὰ τὸν Π¹)

Εὐχὴ ἄλλη τοῦ κοινοῦ ποτηρίου. Ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος, ὁ τῇ σῇ οἰκονομίᾳ διοικῶν τὰ σύμπαντα, σὺ οὐρανόθεν ἔξαπόστειλον τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐπὶ τὴν συζυγίαν ταύτην καὶ ἀγιάσον αὐτούς, καὶ εὐλόγησον τὸ ποτήριον τοῦτο τῇ τούτων μεταλήψει, καὶ ἀντιλαβοῦ αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀγίαις τρίβοις σου. Χάρισαι αὐτοῖς, ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, βίον εὐσχήμονα, πολιτείαν σεμνήν, καὶ δώρησαι αὐτοῖς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τεκνογονίαν ἀγαθὴν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσαι ἐν τῷ Χριστῷ σου, τῇ πρεσβείᾳ τῆς ἀειμνημονεύτου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου νῦν καὶ ἀεὶ...

27 (κατὰ τοὺς ᾠ καὶ ε)

Ὁ ᾠ ἐκτός τοῦ Ἑσαῖα χόρευε καὶ τὰ κατωτέρω:

Τοῦ ἱερέως δεχθῆναι τὴν ἱκεσίαν, καὶ κατὰ χρέος τὸ θεῖον ἐκδυσσωποῦμεν, συνερχομένου τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας, υἱὲ Θεοῦ εὐλόγησον τοὺς νυμφίους, ἵνα πάντες χαρῶμεν, καὶ δοξάσωμεν τὸν σωτῆρα Κύριον.

Ὁ Θεὸς τὸν γάμον, συστησάμενος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν αὐτῷ ὑποδείξας τὴν τοῦ γάμου παιδοποιίαν, αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς νυμφίους, κέλευσον εὐλογηθῆναι τῇ χειρὶ σου ἵνα πάντες χαρῶμεν καὶ δοξάσωμεν τὸν σωτῆρα Κύριον.

Ὁ Θεὸς ὁ τοῖς ἀνθρώποις, (γράφε τῆς Ἄννης) προσδεξάμενος τὰς δεήσεις, καὶ χαρισάμενος αὐτῇ, Σαμουὴλ εἰς παραμυθίαν αὐτὸς καὶ νῦν τῇ χειρὶ σου, κέλευσον εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον ἵνα πάντες... Κύριον.

Ὁ ἐν Κανᾷ Γαλιλαίας, εὐλόγησας ὁ Θεὸς τὸν γάμον, καὶ τὸ

ὕδωρ εἰς οἶνον τῇ δυνάμει σου ἀγιάσας, αὐτὸς καὶ νῦν οἰκεία παλάμη
κέλευσον εὐλογηθῆναι, ἵνα πάντες...

Εἴθ' οὕτω γίνεται ἀπόλυσις.

Ὁ ε ψαλλόμενα τροπάρια τά:

Ἅγιοι μάρτυρες... Δόξα σοι, Χριστέ...

Ἔτερα. Οἶκος τοῦ Εὐφραθά.

Ἅγιος ὁ Πατήρ, ἅγιος εἶ ὁ Λόγος, ἅγιον καὶ τὸ Πνεῦμα. Τριάς
ἡ Παναγία τὸν γάμον νῦν εὐλόγησον.

Στιχ. Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος.

Βλέψον νῦν εἰς λαόν, βοῶντα Θεοτόκε, καὶ δέξαι τὰς δεήσεις
εὐλόγησον τὸν γάμον, τῶν τῆδε ὧ πανύμνητε.

Στιχ. Οἱ υἱοὶ σου ὡς νεόφυτα.

Γάμον τὸν τῆδε νῦν, ἀρχάγγελοι Κυρίου, Μιχαὴλ Γαβριὴλ τε,
ἐξ ὕψους ἐποφθέντες, αὐτὸν περιφρουρήσατε.

Στιχ. Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται.

Δέξαι ὧ βαπτιστὰ καὶ πρόδρομε Κυρίου, λιτὰς τῶν ἱερέων, καὶ
γάμον νῦν τὸν τῆδε, εὐλόγησον πανάγιε.

Στιχ. Καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ.

Εὐχαῖς τῶν ἱερῶν καὶ θείων ἀποστόλων, υἱὲ Θεοῦ καὶ Λόγε, ὡς
ἐν Κανᾷ τὸν γάμον, καὶ τοῦτον νῦν εὐλόγησον.

Στιχ. Καὶ ἴδοις υἱούς.

Ζῶνῃ εἰρηνικῇ, καὶ γῆρας μακροβίον, τοῖς δούλοις σου παρά-
σχου, τοῖς ἄρτι νεονύμφοις, πανάγιε Νικόλαε.

28 (κατὰ τὸν Σ₂).

Εὐχὴ εἰς τὸ ἐπαῖραι στέφανα ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ θάλαμον εὐπρεπείας διδοὺς καὶ στέφανον
εὐφροσύνης ὡς ἐπάθλω παρθενίας τούτοις κατακοσμῶν, αὐτὸς εὐλό-
γησον καὶ τούτους τοὺς δούλους σου κατὰ τὴν εὐλογίαν τῶν πατέρων
ἡμῶν Ἰσαὰκ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· χάρισαι αὐτοῖς παιδοποιεῖαν
ἀγαθὴν καὶ γῆρας τίμιον. Ὅτι ἠεὐλόγηται...

Εὐχὴ εἰς τὸ λύσαι στέφανα.

Ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου καὶ στερεώσας τὴν
οἰκουμένην καὶ κατακοσμήσας καὶ στεφανώσας πάντα τὰ πεποιη-
μένα ὑπ' αὐτοῦ, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους,
διαλύων τὰς καρτ' αὐτῶν ἐγειρομένας τοῦ διαβόλου πανουργίας ἐπι-
βλαβεῖς ἐπὶ τῇ λύσει τῶν στεφάνων αὐτῶν. Παράσχου αὐτοῖς τὴν
εὐλογίαν σου ἐν τέκνων αὐξήσει καὶ προκοπῇ βίου καὶ ἐκκληρώσει

τῶν προσταγμάτων σου γῆρας τίμιον καὶ τέλος βίου εὐχρηστον αὐτοῖς χαριζόμενος. Ὅτι σόν ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν.

29 (κατὰ τὸν Δ)

«Εὐχὴ ἐπιθαλάμιος ἐν τῷ αἶρειν τοὺς στεφάνους. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ θάλαμον εὐπρεπήσας ἄξιον πάντας τοὺς ἐν τῷ νόμῳ καὶ στέφανον ἀφθαρσίας ἔπαθλον παρθενίας τούτους κατακοσμῶν, αὐτὸς, δέσποτα, τοὺς δούλους σου τούτους τοὺς νεονύμφους εὐλόγησον τὴν εὐλογίαν τῶν πατέρων καὶ δέξαι αὐτῶν τὰ στέφανα ἐν τῇ βασιλείᾳ σου· χάρισαι αὐτοῖς ὑγείαν ψυχῆς καὶ σώματος· παιδοποιεῖται ἀγαθὴν καὶ γῆρας τίμιον. Ἐκφώνησις διὰ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ παραγενόμενος... Εὐχὴ ἑτέρα. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κύριος, ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατευθύναι τὰ διαθήματα ὑμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης καὶ δώη ὑμῖν ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πύτης τῆς γῆς· καὶ ἔσσεσθε εὐλογημένοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων». Ἐν δὲ τῷ **Κ** (καὶ ἐν τῷ **Σ**⁶ μετὰ τινων διαφόρων γραφῶν ἐν ταῖς εὐχαῖ.) μετὰ τὴν εὐχὴν εἰς τὸ λύσαι παστὸν (Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος...) ἀναγινώσκειται «ἑτέρα εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ στέφανα. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν Ἥλιον ἀναλαβὼν ἐν ἄρματι πυρίνῳ καὶ τὸν Ἐνώχ ἐν ῥήματι μετατεθῆναι κελεύσας, ὁ τὸν Ἰωάννην ἐν ἀγνείᾳ καὶ παρθενίᾳ φυλάξας, αὐτὸς ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους τῶν δούλων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἐκφών. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα... Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ. Καὶ γίνεται ἀπόλυσις». Οὐδεμία ἑτέρα εὐχὴ ἐν τῷ **Κ** οὔτε εὐχὴ ἐπὶ λύσειν στεφανῶν.

30 (κατὰ τὸν ε)

Μετὰ τὰ τροπάρια. Ἐπειτὰ ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. Ἀγάλλου χώρα τῶν ὧδε καὶ σκίρτα εὐφραινόμενῃ τοὺς νεονύμφους ὀρῶσα ὡς ἄνθη εὐώσμα κρινῶν. Υἱὲ Θεοῦ, σὺ εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον.

Καὶ ὁ λαός. Καὶ Κύριε εὐλόγησον αὐτούς.

Καὶ εἰσερχόμεθα ἐν τῇ πασιτάδι. Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν. Καὶ αἶρει τὰ στέφανα. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ εὐλόγησας ἡμᾶς τῇ εὐλογίᾳ σου τῇ ἀγίᾳ καὶ καταξιώσας ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὸν νυμφῶνα τῶν δούλων σου ὁ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα τῶν φοβουμένων τὸ ὄνομά σου· Σέ, Κύριε, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἰσέλθης καὶ εὐλόγησας τὸν γάμον τοῦτον, καθὼς εὐλόγησας τὸν γάμον

τὸν ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χάριν σου παρὰ-
 σχου ἅμα αὐτοῖς τε καὶ τοῖς συμπαροῦσι καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτη-
 ρίαν αἰτήματα. Ὅτι Θεὸς ἐλέους οἰκτιρῶν καὶ φιλάνθρωπίας... Καὶ
 ποιεῖ ἀπόλυσιν». Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. «Εὐχὴ εἰς τὸ ἄραι καὶ λύσαι
 στέφανα τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγεγόμενος...

31 (κατὰ τὸν γ)

Εὐχὴ τοῦ θαλάμου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος
 καὶ φιλάνθρωπος, ὁ εὐλογῶν ἔτη δικαίων καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν
 ἐν γενεαῖς εὐθείαις διατηρῶν, ὁ ταῖς διαδοχαῖς ἀξάνων τὸ γένος
 τῶν ἀνθρώπων καὶ ταῖς εὐλογίαις κρατύνων αὐτῶν· αὐτὸς εὐλό-
 γησον καὶ τὴν στρωμνὴν τῶν δούλων σου (ὁ Δ. καὶ ἡ Δ.) καὶ
 διὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν διατήρησον ὡς
 τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ περιθέ-
 μενος αὐτοῖς μήτραν ἀγαλλιάσεως βλαστάνουσαν καρπὸν ζωῆς. Καὶ
 ἔνδυσον αὐτοὺς ἔνδυμα φωτεινὸν καὶ στέφανον κάλλους. Καὶ γενοῦ
 αὐτοῖς Σωτῆρ καὶ πατῆρ καὶ φυλακτήρ. Καὶ εὐλόγησον αὐτῶν τὸν
 θάλαμον καὶ τὴν κοίτην αὐτῶν ἀμίαντον διατήρησον ἐν πάσῃ εὐλο-
 γίᾳ πνευματικῇ. Ὅτι σοῦ ἔστιν...